

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว
ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

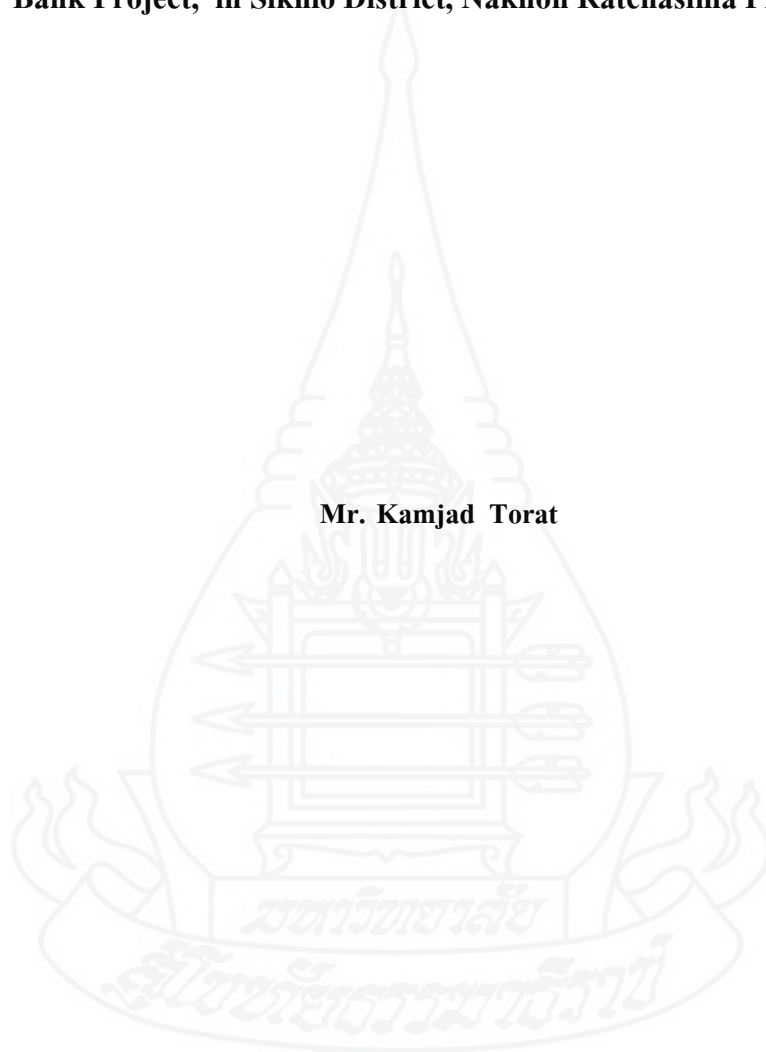
นายกำจัด โทรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2556

**Farmers' Opinions toward the Operations of Banhun Sub-District Rice Seeds
Bank Project, in Sikhio District, Nakhon Ratchasima Province**

Mr. Kamjad Torat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว
ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ชื่อและนามสกุล นายกำจัด ไทรรัตน์

แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร

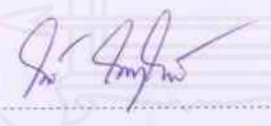
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

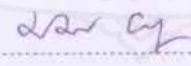
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ ต่างวิวัฒน์
2. รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2557

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ชาญพิทยา ฉิมพาลี)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ ต่างวิวัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร. ภรณี ต่างวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และคณาจารย์สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ให้ความรู้ ประสบการณ์ แนวคิด คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน ที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษา และขอขอบพระคุณเกษตรกรสมาชิกโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ที่สละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับการสนับสนุนกำลังใจจากครอบครัว และเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท รุ่น 13 มณีปาริชาติ นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการนำไปสู่ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและเป็นแนวทางการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และผู้สนใจต่อไป

กำจัด โทรัตน์

สิงหาคม 2557

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน
อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัย นายกำจัด ไทรรัตน์ รหัสนักศึกษา 2559000217 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร. บุญจมาศ อยู่ประเสริฐ
ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน (2) ความคิดเห็นของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว

ประชากรในการศึกษาคือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอ สีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 137 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทุกราย เครื่องมือในการวิจัยใช้ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.09 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ทำนาเป็นอาชีพหลัก มีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 30.45 ปี มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.23 คน แรงงานจ้างเฉลี่ย 5.02 คน เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 เฉลี่ย 15.80 ไร่ เกือบทั้งหมดปลูกข้าวแบบนาหว่าน นอกจากผู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวในโครงการฯ มีเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งใช้เมล็ดพันธุ์ที่เก็บเอง โดยไม่จัดทำ แปลงเพาะ และมีเล็กน้อยที่ทดสอบความงอกโดยการจัดทำแปลงขนาดเล็ก เกษตรกรมีรายได้จากการทำนาในฤดูกาลที่ผ่านมาเฉลี่ย 78,958.72 บาท รายได้อื่นๆ ในปีที่ผ่านมา 125,992.70 บาท มีหนี้สินเฉลี่ย 192,931.37 บาท โดยกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด เกษตรกรเกินกว่าครึ่งใช้เงินทุนตนเอง ในการทำนา เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยอบรมและศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำนา ได้รับข้อมูลข่าวสารของโครงการจากการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของชุมชน ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ เพราะได้กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ (2) เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อกำหนดของโครงการฯ ในระดับมาก เรียงลำดับการเห็นด้วยจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านวัตถุประสงค์ 2) ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและข้อกำหนด และ 3) ด้านที่ทำการ โครงการฯ และเกษตรกรเห็นด้วยกับการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ ในระดับมาก เรียงลำดับการเห็นด้วยจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว 2) ด้านบทบาท/ภารกิจที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา 3) ด้านคณะกรรมการ และ 4) ด้านการบริหารงาน (3) เกษตรกรเห็นว่าข้อกำหนดของโครงการฯ มีปัญหาระดับน้อย เรียงลำดับปัญหาจากน้อยไปมาก ดังนี้ 1) ด้านวัตถุประสงค์ 2) ด้านที่ทำการโครงการฯ และ 3) ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและข้อกำหนด และเกษตรกรเห็นว่ากิจกรรมของโครงการฯ มีปัญหาระดับน้อย เรียงลำดับปัญหาจากน้อยไปมาก ดังนี้ 1) ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว 2) ด้านบทบาท/ภารกิจที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา 3) ด้านคณะกรรมการ และ 4) ด้านการบริหารงาน ส่วนข้อเสนอแนะ เกษตรกรเสนอว่าควรดำเนินการอย่างจริงจังกับสมาชิกที่คิดค้นและไม่ส่งคืนค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวต้นทุนมากที่สุด รองลงมาเสนอว่า ควรจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่หลากหลายพันธุ์ไว้ให้สมาชิกกู้ยืม

คำสำคัญ ความคิดเห็น พันธุ์ข้าว โครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน

Thesis title: Farmers' Opinions toward the Operations of Banhun Sub-District Rice Seeds Bank Project, in Sikhio District, Nakhon Ratchasima Province

Researcher: Mr. Kamjad Torat; **ID:** 2559000217;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development)

Thesis advisors:(1) Dr. Paranee Tangwiwat, Associate Professor;

(2) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor; **Academic year** :2013

Abstract

The purposes of this research were to study (1) socio-economic condition of farmers who were members of Banhun Sub-District Rice Seeds Bank Project (2) farmers' opinions toward the operations of Banhun Sub-District Rice Seeds Bank Project (3) problems and suggestions of farmers who were members regarding the operations of Banhun Sub-District Rice Seeds Bank Project.

The population were 137 farmers who were members of Banhun Sub-District Rice Seeds Bank Project in Sikhio District, Nakhon Ratchasima Province. Data was collected from all of them. Instrument in this study was structured interview. Data was analyzed by computer program. Statistics used included frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean and standard deviation.

The findings were as follows. (1) Most of the farmers were male with their average age 54.09 years. They completed primary education. Rice farming was their main occupation. Their average experience in rice farming was 30.45 years. Their average number of household labor was 2.23 persons and their average number of hired labor was 5.02 persons. Averagely they planted Khao Dokmali 105 rice variety in 15.80 rai in paddy sown field. Apart from borrowing rice seeds from the project, almost half of them used their own stored seeds without developing seed production plot. Only a few tested seed germination by developing a small seedling plot. Nearly half of them owned their paddy field. Their average income from rice farming in the past season was 78,958.72 baht whereas their income from other source in the past year was 125,992.70 baht. They were in debts averagely 192,931.37 baht which was loans from the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives at the most. Over half of them spent their own capital for rice farming. Most of them had never been trained and never gone to any study visit about rice farming. Information of the Project was received by public relations via community paging public announcement. They decided to join this Project because they could borrow quality rice seeds. (2) Opinions toward the provisions of the project, Farmers agreed with the provisions of the Project at high level. Sorted descending is 1) objective 2) criteria, condition and regulations and 3) location of the Rice Seeds Bank Project. Opinions toward the activities of the project, Farmers agreed with the activities of the Project at high level. Sorted descending is 1) rice seeds aspect. 2) roles/mission in the past. 3) committee and 4) administration. (3) Problems with the provisions of the project, Farmers agreed with of the problem arose from the provisions at the low level. Sort ascending is 1) objective 2) location of the Rice Seeds Bank Project and 3) criteria, condition and regulations. Problems with the activities of the project, Farmers agreed with of the problem arose from the activities at the low level. Sort ascending is 1) rice seeds aspect. 2) roles/mission in the past. 3) committee and 4) administration. In terms of suggestion, they proposed to seriously take action at the most with members who failed to keep the appointment and did not return the rice seeds. Secondly diverse rice seeds should be available for members to borrow.

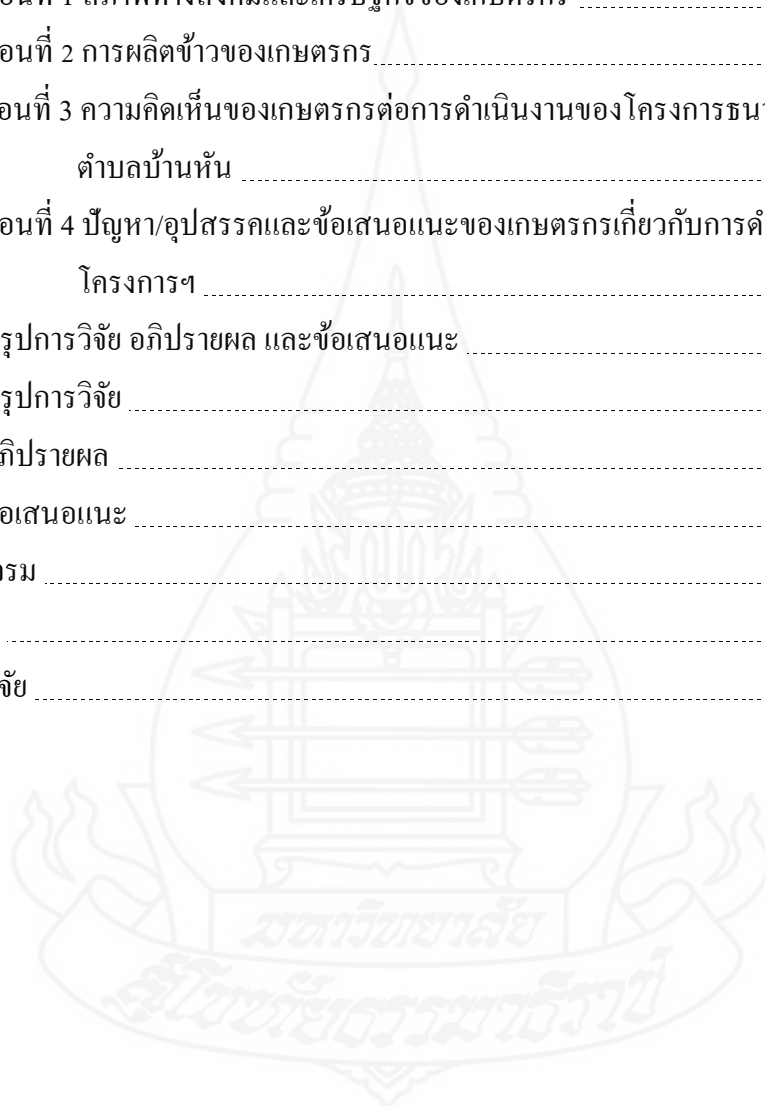
Keywords: Opinions, Rice Seeds, Banhun Sub-District Rice Seeds Bank Project

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
สภาพทั่วไปของตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา	6
ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว	10
แนวคิดเกี่ยวกับ โครงการธนาคารพันธุ์ข้าว	16
โครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา	20
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น	22
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	29
ประชากร	29
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	29
การเก็บรวบรวมข้อมูล	31
การวิเคราะห์ข้อมูล	31

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	33
ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	33
ตอนที่ 2 การผลิตข้าวของเกษตรกร	43
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน	49
ตอนที่ 4 ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของ โครงการฯ	71
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	92
สรุปการวิจัย	92
อภิปรายผล	99
ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	104
ภาคผนวก	109
ประวัติผู้วิจัย	122

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	พื้นที่การเกษตรของตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 9
ตารางที่ 2.2	พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ..... 10
ตารางที่ 2.3	มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว 15
ตารางที่ 4.1	สภาพทางสังคมของเกษตรกร 34
ตารางที่ 4.2	สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร 37
ตารางที่ 4.3	สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร..... 43
ตารางที่ 4.4	ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อข้อกำหนดของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน 50
ตารางที่ 4.5	ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของโครงการธนาคาร พันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน 58
ตารางที่ 4.6	สรุปผลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานของโครงการธนาคาร พันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน 70
ตารางที่ 4.7	ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของข้อกำหนดในการดำเนินงานของโครงการธนาคาร พันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน..... 72
ตารางที่ 4.8	ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมของ โครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน 78
ตารางที่ 4.9	สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานของโครงการธนาคาร พันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน 89
ตารางที่ 4.10	ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการธนาคาร พันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน 90

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นพืชที่คนไทยบริโภคเป็นอาหารหลักประจำวัน คนในสังคมไทยมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับข้าวตั้งแต่เกิดจนตาย จนอาจกล่าวได้ว่าข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญกับสังคมไทยทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม มาช้านาน ข้าวที่บริโภคกันภายในประเทศเกือบทั้งหมดมาจากการเพาะปลูกของชาวนาไทยและแม้ว่าประเทศจะได้พัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีไปมาก แต่การทำนาปลูกข้าวยังถือว่ามีสำคัญในการผลิตภาคการเกษตรเป็นอันดับต้นๆ ([http:// www.khaokwan.org/improving.htm](http://www.khaokwan.org/improving.htm))

เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีมีคุณภาพ เป็นปัจจัยแรกที่สำคัญยิ่งในการผลิตข้าวคุณภาพดีของประเทศไทย เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีเป็นปัจจัยการผลิตที่ลงทุนน้อย แต่ให้ผลตอบแทนสูงทั้งในปริมาณและคุณภาพ จากข้อมูลการปลูกข้าว ปี 2553/2554 ประเทศไทยมีเนื้อที่ปลูกข้าวรวมทั้งประเทศ 80.67 ล้านไร่ ต้องใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูกปีละประมาณ 1 ล้านตัน เกษตรกรบางส่วนเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง และมีการทดแทนเมล็ดพันธุ์ใหม่ทุกๆ 2-3 ปี แต่ในพื้นที่ที่ ทำนาอย่างต่อเนื่องเกษตรกรไม่นิยมเก็บเมล็ดพันธุ์จากแปลงนาของตนเองเพื่อใช้ในการเพาะปลูก ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ความต้องการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศหรือการระบาดของโรคและแมลง และที่สำคัญคุณภาพเมล็ดพันธุ์จากแปลงเพาะปลูกของตนเองมักจะมีพันธุ์ปนและข้าววัชพืช ทำให้มีคุณภาพสู้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตจากแปลงนาพันธุ์ที่ผ่านการตรวจสอบและรับรองไม่ได้ จึงต้องมีการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ในทุกๆ ฤดู เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตโดยภาครัฐและผู้ประกอบการมีประมาณ 275,000 ตันต่อปี (ข้อมูลปี 2552) คิดเป็นร้อยละ 45.83 ของความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ทั้งหมด นอกจากนี้ เมล็ดพันธุ์ที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน ส่วนหนึ่งยังมีคุณภาพไม่เป็นไปตามมาตรฐานทำให้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีมีคุณภาพยังขาดแคลนอยู่เป็นจำนวนมาก (<http://brs.ricethailand.go.th/images/pdf/55-59.pdf>)

ตำบลบ้านหัน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดนครราชสีมา มีประชากรทั้งหมด 4,341 คน ประกอบด้วย 1,148 ครัวเรือน มีพื้นที่ทั้งหมด 29,856 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 27,950 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 93.61 ของพื้นที่ทั้งหมด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

โดยเฉพาะข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญมาก เพราะนอกจากเป็นอาหารหลักของประชากรในตำบลแล้ว ข้าวยังเป็นสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญ ตำบลบ้านหันมีครัวเรือนประกอบอาชีพ ทำนา 1,114 ครัวเรือน พื้นที่ทำนาทั้งหมด 12,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.93 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 และพันธุ์เหลืองประทิว (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน, 2555)

ในอดีตที่ผ่านมา เกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลบ้านหันประสบปัญหาประสิทธิภาพการผลิต และคุณภาพข้าวต่ำ สาเหตุที่สำคัญเกิดจาก การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่ดีที่จะกระจายให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง ประกอบกับการผลิตของเกษตรกรส่วนมากใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่เก็บไว้เองหรือหาซื้อจากผู้รวบรวมทั่วไป ซึ่งไม่ใช่เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี ทำให้ผลผลิตไม่แน่นอน ไม่มีคุณภาพ ส่งผลให้เกษตรกรขายข้าวได้น้อยและราคาต่ำ จึงมีความจำเป็นต้องทำการปรับปรุงการผลิตและคุณภาพการผลิตให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น

จากการที่โครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ได้เริ่มดำเนินโครงการฯ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2554 มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีของเกษตรกรตำบลบ้านหัน และทำให้การประกอบอาชีพทำนาของเกษตรกรตำบลบ้านหันมีความมั่นคงมากขึ้น โดยในปีแรกเป็นการดำเนินงานในรูปแบบของระบบราชการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ จากนั้นได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นการดำเนินงานโดยคณะกรรมการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ซึ่งดำเนินงานในลักษณะของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ คณะกรรมการฯ ที่มีบทบาทหน้าที่การบริหารงานโครงการฯ ด้านต่างๆ เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์การรับสมัครสมาชิกของธนาคารฯ การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวให้สมาชิกธนาคารฯ กู้ยืม การพิจารณาอนุมัติการให้กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวแก่สมาชิก การดำเนินการให้สมาชิกโครงการฯ กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นต้น จากผลการดำเนินงานของโครงการที่ผ่านมาของคณะกรรมการยังไม่เคยมีการประเมินผลการดำเนินงาน โครงการฯ ซึ่งอาจมีประเด็นปัญหาหรือความต้องการของสมาชิกโครงการที่คณะกรรมการควรนำไปพิจารณาปรับปรุงในการดำเนินงาน โครงการต่อไป

ดังนั้นจึงควรได้ทำการศึกษาถึงความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ในด้านต่างๆ ทั้งปัญหา อุปสรรค ตลอดจนแนวทางแก้ไข เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาการดำเนินงานโครงการฯ ให้มีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรเป็นผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ตำบลบ้านหันต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกฯ ต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกฯ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ศึกษาสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการผลิตข้าวของเกษตรกร ประกอบด้วย

1.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำนา การได้รับการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำนา แหล่งข้อมูลข่าวสารของโครงการฯที่ได้รับ และสาเหตุในการตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกโครงการฯ

1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ ขนาดพื้นที่ปลูกข้าว จำนวนแรงงานเกษตรกรในครัวเรือน แรงงานจ้าง รายได้จากการทำนา รายได้อื่นๆ และหนี้สิน

1.3 การผลิตข้าวของเกษตรกร ได้แก่ ลักษณะอาชีพการทำนา ระบบการทำนา ประสิทธิภาพการทำนา ชนิดพันธุ์ข้าวและอัตราการปลูกข้าว แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าว การทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูกข้าว ผลผลิตที่ได้ในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา และแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการทำนา

2. ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ประกอบด้วย

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อกำหนดของโครงการฯ ได้แก่ ด้านที่ทำการโครงการ ด้านวัตถุประสงค์ และด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไข

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโครงการฯ ได้แก่ ด้านบทบาท/ภารกิจ ด้านคณะกรรมการ ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว และด้านการบริหารงาน

3. ศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะดำเนินการในพื้นที่โครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา เน้นการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน เกี่ยวกับข้อกำหนดของโครงการฯ และการดำเนินกิจกรรมโครงการ

4.3 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด 137 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกในโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

5. นิยามศัพท์

5.1 ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือความเชื่อของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ที่ได้พบเห็น และแสดงออกมาด้วยการตอบแบบสัมภาษณ์

5.2 อายุ หมายถึง อายุจริงของเกษตรกร ในปี 2556 นับถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2556

5.3 ขนาดพื้นที่ทำนา หมายถึง จำนวนพื้นที่ที่เกษตรกรใช้ในการทำนาในปีการเพาะปลูก 2555/2556

5.4 ผลผลิตที่ได้รับ หมายถึง จำนวนผลข้าวผลิตทั้งหมดที่ได้รับในการทำนา 1 ฤดูกาลทำนา ในปีการเพาะปลูก 2555/2556

5.5 รายได้จากการทำนา หมายถึง จำนวนเงินที่ได้จากการจำหน่ายผลผลิตข้าวของเกษตรกร 1 ฤดูกาล ทำนา ในปีการเพาะปลูก 2555/2556

5.6 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ร่วมเป็นสมาชิกโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา

5.7 เมล็ดพันธุ์ข้าว หมายถึง เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105

5.8 โครงการ หมายถึง โครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

5.9 คณะกรรมการ หมายถึง ผู้ได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการบริหารงานธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ประกอบด้วยบุคคล จำนวน 5 คน

5.10 การดำเนินงาน หมายถึง ข้อกำหนดและการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ภายใต้ระยะเวลาและทรัพยากรที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย ครั้งนี้

6.1 คณะกรรมการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน นำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน และ การปฏิบัติงาน โครงการฯ

6.2 สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการวางแผนและพัฒนางานด้านการบริหารงานโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวในพื้นที่อื่นๆ ที่มีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกันต่อไป

6.3 สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยเกี่ยวกับโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวต่อไป

ในอนาคต

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
2. ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว
3. แนวคิดเกี่ยวกับโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว
4. โครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สภาพทั่วไปของตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน (2555: 5-9) กล่าวถึง สภาพทั่วไปของตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

1.1 ที่ตั้ง

ตำบลบ้านหัน ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอสีคิ้ว อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 12 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตตำบลหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว
จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออกเฉียง ติดต่อกับ เขตตำบลเสมา อำเภอสว่างเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตตำบลกุดน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตตำบลกฤษณา อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

1.2 เนื้อที่

ตำบลบ้านหันมีขนาดพื้นที่ประมาณ 47.77 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 29,856 ไร่

1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทางตอนเหนือ ตะวันออกและตะวันตก ส่วนใหญ่ราบเรียบ บางแห่งเป็นลอนคลื่นและลอนลาดเล็กน้อย ซึ่งความชันของพื้นที่ประมาณ 1 – 3 เปอร์เซ็นต์ ทางตอนกลางและตอนใต้โดยทั่วไปพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ บริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง ทางตะวันตก โดยทั่วไปมีพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชันของพื้นที่ ประมาณ 2 – 6 เปอร์เซ็นต์ แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ ห้วยวังเรือ ห้วยลึก ห้วยน้อย ห้วยใหญ่ ห้วยยางกลาง เป็นต้น

1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไป อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมที่พัดประจำเป็นฤดูกาล 2 ชนิด พัดจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือในฤดูหนาว เรียกว่าลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ภาวะอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง ลมมรสุมอีกชนิดหนึ่งคือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้และทิศใต้เป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดช่วงฤดูฝน อากาศชุ่มชื้นและมีฝนตกทั่วไป

1.5 ประชากรและการปกครอง

1.5.1 ประชากร ตำบลบ้านหัน มีประชากรทั้งหมด 4,737 คน แยกชาย 2,349 คน หญิง 2,388 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 99.16 คน/ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือนทั้งตำบล 1,295 ครัวเรือน ขนาดสมาชิกโดยเฉลี่ยครัวเรือนหนึ่งประมาณ 3.65 คน

1.5.2 การปกครอง ตำบลบ้านหันแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหัน บ้านหันโพธิ์ทอง บ้านหันโพธิ์ทอง บ้านหันสามัคคี บ้านหันยางเอน บ้านหนองโอง บ้านนาหนอง บ้านหันเมืองตะกั่ว บ้านห้วยลึก บ้านหันวังเรือ และบ้านใหม่นาหนอง

1.6 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

1.6.1 ทรัพยากรดิน

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2548 : 14-80) ระบุว่า ตำบลบ้านหัน ประกอบด้วย 8 กลุ่มชุดดิน มีลักษณะและคุณสมบัติ ดังนี้

กลุ่มดินชุดที่ 5 กลุ่มดินเหนียวลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้า ปฏิกิริยาดินเป็นกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง

กลุ่มดินชุดที่ 18 กลุ่มดินร่วนละเอียดลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้า ปฏิกิริยาดินกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำเร็วถึงค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง

กลุ่มดินชุดที่ 29 กลุ่มดินเหนียวลึกถึงลึกมากที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อละเอียด ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มดินชุดที่ 31 กลุ่มดินเหนียวลึกถึงลึกมากที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อละเอียด ปฏิกริยาดินเป็นกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

กลุ่มดินชุดที่ 35 กลุ่มดินร่วนละเอียดลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มดินชุดที่ 36 กลุ่มดินร่วนละเอียดลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินกลางหรือเป็นด่าง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง

กลุ่มดินชุดที่ 40 เป็นกลุ่มดินร่วนหยาบลึกถึงลึกมากที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าหรือวัตถุต้นกำเนิดดินเนื้อหยาบ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดหรือเป็นกลาง การระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

กลุ่มดินชุดที่ 41 เป็นกลุ่มดินทรายหนาปานกลาง ที่เกิดจากตะกอนลำนํ้าหรือตะกอนเนื้อหยาบ ทั้บอยู่บนชั้นดินที่มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว หรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นกลาง การระบายน้ำดี อยู่บนชั้นดินที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

1.6.2 ทรัพยากรน้ำ

- แหล่งน้ำตามธรรมชาติ	จำนวน 26 สาย
- ฝาย	จำนวน 6 แห่ง
- บ่อน้ำตื้น	จำนวน 6 แห่ง

1.7 สภาพทางเศรษฐกิจ

1.7.1 อาชีพ

ประชากรภายในตำบล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก รองลงมา ประกอบด้วย อาชีพรับจ้าง อาชีพเลี้ยงสัตว์ และค้าขาย การทำเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา การทำไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง สำหรับการรับจ้าง อาทิ รับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม รับจ้างทำเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป เป็นต้น การเลี้ยงสัตว์ที่นิยมกันส่วนใหญ่ ได้แก่ เป็ด ไก่ โค กระบือ และเลี้ยงปลา เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาไน เป็นต้น ส่วนการค้าขายมีเล็กน้อย

1.7.2 การทำการเกษตรของตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ตำบลบ้านหัน มีพื้นที่ทั้งหมด 29,856 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 27,950 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำนา 12,000 ไร่ ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 พื้นที่การเกษตรของตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

พื้นที่การเกษตร	จำนวนพื้นที่ (ไร่)
ทำนา	12,000
พืชไร่	12,301
ไม้ผล	2,037
พืชผัก	16
พื้นที่อื่นๆ เช่น ประมง ปศุสัตว์	1,596
รวม	27,950

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอสีคิ้ว (2555) แบบรายงานข้อมูลพื้นฐานการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอสีคิ้ว

การประกอบอาชีพของเกษตรกรในตำบลบ้านหัน เกษตรกรมีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ในการทำนาปลูกข้าวและการปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมากิจกรรมการเพาะปลูกมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยมีแนวโน้มเปลี่ยนจากกิจกรรมปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาปลูกพืชมากกว่า 2 ชนิด เพื่อลดความเสี่ยงด้านราคา เช่น มีการปลูกไม้ผลในไร่นา โดยแยกเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

ที่	ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	พันธุ์ที่ปลูก
1	ข้าวเหนียว	12,000	450	ขาวดอกมะลิ 105
			600	เหลืองประทิว
2	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	5,920	900	พันธุ์ลูกผสม
3	มันสำปะหลัง	6,172	3,900	ระยอง 5,7,9 หัวยบง 60 Ku 50

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอสีคิ้ว (2555) แบบรายงานข้อมูลพื้นฐานการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอสีคิ้ว

2. ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว

2.1 ความหมายของเมล็ดพันธุ์ข้าว

เอกสงวน ชูวิสิฐกุล (2544: 71) กล่าวว่า ไร่ว่า เมล็ดพันธุ์(seed) คือ ไข่ (ovule) ที่แก่เต็มที่มีส่วนประกอบของคัพภะ (embryo) อาหารสำรองและอื่นๆ เมล็ดพันธุ์เป็นสิ่งที่ช่วยให้พืชสืบพันธุ์อยู่ได้ ช่วยในการกระจายพันธุ์พืชไปในถิ่นต่างๆ และเป็นตัวนำลักษณะต่างๆที่สามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมจากชั่วชีวิตหนึ่งไปยังอีกชั่วชีวิตหนึ่ง รวมทั้งเมล็ดพืชบางชนิดยังเป็นอาหารของคนและสัตว์อื่น โดย เมล็ดข้าวที่นำไปปลูกเพื่อการขยายพันธุ์ เรียกว่า เมล็ดพันธุ์ (seed) เมล็ดข้าวที่นำไปใช้ในการบริโภคหรือใช้ประโยชน์ในทางอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการขยายพันธุ์ เรียกว่า เมล็ด (grian)

เอกสงวน ชูวิสิฐกุล (2544: 74) อธิบายว่า เมล็ดพันธุ์ข้าว หมายถึง ส่วนที่เป็นแป้งที่เรียกว่า endosperm และส่วนที่เป็น embryo ซึ่งถูกห่อหุ้มไว้บนเปลือกนอกที่เรียกว่า lemma และ palea แป้ง endosperm เป็นแป้งที่เราบริโภค embryo เป็นส่วนที่มีชีวิตและงอกออกมาเป็นต้นข้าวเมื่อเอาไปเพาะ

2.2 ประเภทของเมล็ดพันธุ์ข้าว

จวงจันท์ ดวงพัตรา (2529: 149-150) และเอกสงวน ชูวิสิฐกุล (2544: 74) กล่าวว่า เมล็ดพันธุ์มีด้วยกันหลายลำดับชั้น สาเหตุที่มีการแบ่งประเภทไว้นั้น เพื่อประโยชน์ในการกำหนดมาตรฐานและควบคุมคุณภาพเมล็ดพันธุ์ในแต่ละชั้น โดยสามารถแบ่งชั้นของเมล็ดพันธุ์ได้ดังนี้

1. เมล็ดพันธุ์จากรวง (panicle seed) คือ เมล็ดพันธุ์ที่เก็บได้จากพันธุ์หรือสายพันธุ์ที่ได้มาจากแปลงเปรียบเทียบพันธุ์ และต้องเป็นพันธุ์ที่คณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของกรมการข้าวประกาศให้เป็นพันธุ์รับรองหรือพันธุ์แนะนำ
2. เมล็ดพันธุ์คัด (breeder seed) คือ เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากเมล็ดพันธุ์จากรวงโดยการปลูกรวงต่อแถวและได้รับการควบคุมตรวจพันธุ์อย่างถี่ถ้วน ด้วยความร่วมมือระหว่างนักปรับปรุงพันธุ์พืชและเจ้าหน้าที่ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อให้ได้พันธุ์ที่บริสุทธิ์ตรงตามพันธุ์ เมล็ดพันธุ์คัดนี้ผลิตโดยศูนย์วิจัยข้าวของกรมการข้าวทุกปี ด้วยการเก็บรวงไว้ปลูกเป็นเมล็ดพันธุ์คัดและเมล็ดที่นวดทำความสะอาดจะนำไปปลูกเป็นพันธุ์หลักในปีต่อไป
3. เมล็ดพันธุ์หลัก (foundation seed) คือ เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการปลูกด้วยเมล็ดพันธุ์คัดตามวิธีการของนักปรับปรุงพันธุ์ของกรมการข้าว เมล็ดพันธุ์หลักผลิตโดยศูนย์วิจัยข้าวของกรมการข้าวทุกปี เพื่อนำไปปลูกเป็นพันธุ์ขยายต่อไป
4. เมล็ดพันธุ์ขยาย (registered seed หรือ stock seed) คือ เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการปลูกด้วยเมล็ดพันธุ์หลัก โดยชาวนาผลิตพันธุ์ขยายที่มีฝีมือดีด้วยการปฏิบัติตามวิธีการที่ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวของกรมการข้าว
5. เมล็ดพันธุ์จำหน่าย (certified seed หรือ multiplication seed) คือ เมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการปลูกด้วยเมล็ดพันธุ์ขยายโดยชาวนาผลิตพันธุ์จำหน่ายด้วยการปฏิบัติตามวิธีการที่ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพื่อผลิตพันธุ์จำหน่ายให้ชาวนาทั่วไปปลูกทำพันธุ์จะเห็นว่าเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวจากรวง(panicle seed) เมล็ดพันธุ์คัด (breeder seed) เมล็ดพันธุ์หลัก (foundation seed) นั้นจะมีการผลิตและการเพาะปลูกภายในศูนย์วิจัยข้าวเท่านั้น จึงมีเพียงเมล็ดพันธุ์ขยาย (stock seed) เมล็ดพันธุ์จำหน่าย เพียงเท่านั้นที่มีการกระจายหรือมีการซื้อขายอยู่ในตลาดภายนอกเท่านั้น

2.3 ชนิดของเมล็ดพันธุ์ข้าว

เอกสงวน ชูวิสิฐกุล (2544:12-14) อธิบายชนิดของเมล็ดพันธุ์ข้าวว่ามีด้วยกันหลายชนิดขึ้นอยู่กับเกณฑ์การจำแนกตามลักษณะต่างๆกันออกไป เช่น

1. จำแนกตามชนิดเนื้อแป้งในเมล็ดข้าว

1.1 ข้าวเหนียว (glutinous rice หรือ waxy rice) เมล็ดข้าวสารจะมีสียขาวขุ่น เมื่อนึ่งแล้วจะได้ข้าวสุกที่จับตัวกันเหนียวแน่นและมีลักษณะใสจะประกอบไปด้วยแป้งชนิดอมิโลเพ็คติน(amylopectin)เป็นส่วนใหญ่มีแป้งอมิโลส(amylose) อยู่เพียงเล็กน้อยหรือ ไม่มีเลย

1.2 ข้าวเจ้า (nonglutinous rice) เมล็ดข้าวสารจะมีสียขาวใส แต่เมื่อหุงต้มสุกแล้วข้าวสุกมีสียขาวขุ่นและร่วนซุยกว่าข้าวเหนียว ข้าวเจ้ามีแป้งอมิโลสอยู่ประมาณ 7-13 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือเป็นแป้งอมิโลเพ็คติน

2. จำแนกตามนิเวศการปลูก

2.1 ข้าวไร่ คือ ข้าวที่สามารถขึ้นได้ตามที่ดอนหรือที่สูงตามไหล่เขา โดยไม่มีน้ำท่วมขัง อาศัยเพียงน้ำค้างหรือน้ำฝนในการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตได้ เป็นข้าวที่ทนแล้งได้ดี มีวิธีการปลูกเพียงวิธีเดียวคือ การหยอดเมล็ด

2.2 ข้าวนาสวน คือ ข้าวที่ขึ้นได้ดีในนาที่มีน้ำท่วมขัง และระดับน้ำลึก ไม่เกิน 50 เซนติเมตร ข้าวนาสวนมีเนื้อที่ในการปลูกมากที่สุดในประเทศ

2.3 ข้าวน้ำลึก คือ ข้าวที่ปลูกในนาที่น้ำลึก ระดับน้ำในนามากกว่า 50 เซนติเมตรแต่ไม่เกิน 100 เซนติเมตร เป็นเวลาที่ไม่น้อยกว่า 1 เดือน

2.4 ข้าวขึ้นน้ำ คือ ข้าวที่ปลูกในน้ำลึกมาก ระดับน้ำในนามากกว่า 100 เซนติเมตร เป็นเวลาที่ไม่น้อยกว่า 1 เดือน

3. จำแนกตามความไวต่อช่วงแสง

3.1 ข้าวไวแสง (photoperiod sensitive rice) ข้าวแต่ละพันธุ์ที่อยู่ในชนิดนี้จะมีกำหนดการออกดอกตามฤดูกาลที่แน่นอน หรือถ้ามีการคลาดเคลื่อนก็เพียงแค่น้อย มักจะออกดอกในฤดูที่กลางวันสั้นกว่ากลางคืน ข้าวประเภทนี้นิยมปลูกในฤดูนาปี แบ่งออกเป็น 3 ชนิดด้วยกัน คือ

3.1.1 ข้าวเบา เป็นข้าวที่มีความไวต่อช่วงแสงน้อย จะออกดอกในช่วงเดือน กันยายน – ตุลาคม

3.1.2 ข้าวกลาง เป็นข้าวที่ออกดอกได้ในช่วงเดือน ตุลาคม – พฤศจิกายน

3.1.3 ข้าวหนัก เป็นข้าวที่ออกดอกได้ในช่วงเดือน ธันวาคม – กุมภาพันธ์ ข้าวพันธุ์พื้นเมืองของไทยเกือบทุกสายพันธุ์จัดอยู่ในข้าวพันธุ์ชนิดนี้

3.2 ข้าวไม่ไวแสง (photoperiod insensitive rice) ข้าวประเภทนี้ออกดอกตามอายุที่เพาะปลูกจึงสามารถปลูกได้ตลอดปี ถ้ามีปริมาณน้ำที่เพียงพอ แต่จะให้ผลดีต่ำกว่าหากปลูกในฤดูนาปรัง เพราะมีแสงแดดมากกว่าฤดูอื่น ข้าวประเภทนี้มีอายุประมาณ 110 – 150 วัน พันธุ์

ข้าวโดยส่วนใหญ่ที่มีอยู่แพร่หลายในประเทศไทยส่วนมากมาจากการผสมพันธุ์กันระหว่างข้าวพันธุ์พื้นเมืองของไทยกับข้าวที่มาจากต่างประเทศ เช่น สายพันธุ์ของประเทศฟิลิปปินส์ อินเดีย อินโดนีเซีย เช่น ข้าวพันธุ์ กข ต่างๆ

4. จำแนกตามวิวัฒนาการ

4.1 ข้าวป่า หมายถึง ข้าวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติไม่ได้ผ่านการปรับปรุงบำรุงพันธุ์โดยมนุษย์มีการพบเห็นตามบริเวณ หนองน้ำ คู คลอง ช้างถนน เป็นต้น

4.2 ข้าวปลูก หมายถึง ข้าวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติไม่ได้ผ่านการปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ หลังจากการใช้ปลูกมาระยะเวลาหนึ่ง บางพันธุ์อาจจะเลิกปลูกแต่บางพันธุ์อาจจะมีการปลูกต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้

5. จำแนกตามแหล่งกำเนิด

5.1 ข้าวเอเชีย หมายถึง ข้าวที่มีแหล่งกำเนิดในทวีปเอเชีย ซึ่งสามารถแบ่งแยกออกเป็น 3 สายพันธุ์ที่สำคัญคือ

5.1.1 ข้าวอินดิกา (ข้าวอินเดีย)

5.1.2 ข้าวจาปอนิกา (ข้าวญี่ปุ่น)

5.1.3 ข้าวจาวานิกา (ข้าวชวา)

5.2 ข้าวแอฟริกา หมายถึง ข้าวที่มีแหล่งกำเนิดในทวีปแอฟริกา

6. จำแนกตามฤดูกาล

6.1 ข้าวนาปี หมายถึง ข้าวที่ปลูกในฤดูฝน

6.2 ข้าวนาปรัง หมายถึง ข้าวที่ปลูกในฤดูแล้งหรือนอกฤดูฝน

7. จำแนกตามวิธีทำนา

7.1 ข้าวนาดำ หมายถึง ข้าวที่ปลูกโดยวิธีการตกกล้า ปักดำ

7.2 ข้าวนาหว่าน หมายถึง ข้าวที่ปลูกโดยวิธีการหว่านเมล็ดโดยตรง อาจเป็นการหว่านข้าวออก(นาดม) หรือหว่านข้าวแห้ง (หว่านสำรวจหรือหว่านหลังซีไถ)

8. จำแนกตามอายุข้าว

8.1 ข้าวเบา หมายถึง ข้าวที่มีอายุในการเจริญเติบโตนับตั้งแต่ออกจนถึงอายุในการเก็บเกี่ยวสั้นไม่เกิน 100 วัน สำหรับข้าวไม่ไวแสงและสำหรับข้าวไวแสงนั้นจะมีวันที่เก็บเกี่ยวไม่เกินกลางเดือนพฤศจิกายน

8.2 ข้าวกลาง หมายถึง ข้าวที่มีอายุการเจริญเติบโตนับตั้งแต่ออกจนถึงอายุในการเก็บเกี่ยวประมาณ 100 – 130 วัน สำหรับข้าวไม่ไวแสงและสำหรับข้าวไวแสงนั้นจะมีวันที่เก็บเกี่ยวประมาณกลางเดือนพฤศจิกายนไปจนถึงกลางเดือนธันวาคม

8.3 ข้าวหนัก หมายถึง ข้าวที่มีอายุการเจริญเติบโตนับตั้งแต่ออกจนถึงอายุในการเก็บเกี่ยวยาวนานกว่า 130 วัน สำหรับข้าวไม่ไวแสงและสำหรับข้าวไวแสงนั้นจะมีวันที่เก็บเกี่ยวประมาณกลางเดือนธันวาคมเป็นต้นไป

9. จำแนกตามความยาวของเมล็ด

9.1 ข้าวเมล็ดสั้น หมายถึง ข้าวที่มีเมล็ดสั้น ความยาวของเมล็ดข้าวกล้องน้อยกว่า 5.50 มิลลิเมตร

9.2 ข้าวเมล็ดยาวปานกลาง หมายถึง ข้าวที่มีเมล็ดข้าวกล้องยาวประมาณ 5.51 - 6.60 มิลลิเมตร

9.3 ข้าวเมล็ดยาว หมายถึง ข้าวที่มีเมล็ดยาว ความยาวของเมล็ดข้าวกล้องยาวประมาณ 6.61 - 7.50 มิลลิเมตร

10. จำแนกตามแหล่งน้ำที่เพาะปลูก

10.1 ข้าวนาชลประทาน หมายถึง ข้าวที่ปลูกโดยอาศัยน้ำจากการชลประทานเป็นหลักหรือข้าวที่ปลูกในพื้นที่ชลประทาน

10.2 ข้าวน้ำฝน หมายถึง ข้าวที่ปลูกโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลักหรือข้าวที่ปลูกในพื้นที่น่าน้ำฝน

2.4 ลักษณะของเมล็ดพันธุ์แบ่งตามคุณภาพ

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2540: 4) ระบุว่า เมล็ดพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพอาจกล่าวได้เป็น 4 ลักษณะ

1. คุณภาพทางพันธุกรรม (genetic quality) เมล็ดพันธุ์ต้องมีลักษณะตรงตามพันธุ์ ให้ผลผลิตสูง ต้านทาน โรคแมลง ปราศจากเมล็ดพันธุ์พืชอื่น เมล็ดวัชพืชเจือปนและสามารถสืบประวัติได้

2. คุณภาพทางกายภาพ (physical quality) เมล็ดพันธุ์ต้องสะอาดปราศจากสิ่งเจือปน มีความบริสุทธิ์ ปราศจากพันธุ์ปน มีขนาดสม่ำเสมอ ลักษณะภายนอกดีไม่แตกร้าว ไม่มีลักษณะที่ถูกทำลายโดยแมลง หรือไม่มีไข่แมลงและไม่มีเชื้อรา

3. คุณภาพทางสรีระ (physiological quality) เมล็ดพันธุ์ต้องมีความงอกสูง มีความแข็งแรง สามารถเก็บรักษาไว้ให้คงสภาพไว้ได้นาน

4. คุณภาพด้านอนามัยเมล็ดพันธุ์ (phytosanitary quality) เมล็ดพันธุ์จะต้องไม่มีเชื้อรา หรือโรคที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์ ไม่มีแมลงไม่ว่าจะอยู่ในระยะใดๆปรากฏให้เห็น ควรมีการคลุกและรมสารเคมีป้องกันเชื้อราและแมลงที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์

2.5 มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว

มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าวดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว

มาตรฐานคุณภาพ		พันธุ์คัด	พันธุ์หลัก	พันธุ์ขยาย	พันธุ์จำหน่าย
เมล็ดพันธุ์สุทธิ	ต่ำสุด (%)	98	98	98	98
สิ่งเจือปน	สูงสุด (%)	2	2	2	2
เมล็ดอื่นๆ/พันธุ์ปน	สูงสุด (%)	0	1 เมล็ด/1,000 ก.	0.15	0.20
ข้าวแดง	สูงสุด (%)	0	0	0.10	0.20
ความชื้น	สูงสุด (%)	14	14	14	14
ความงอก	ต่ำสุด (%)	80	80	80	80

หมายเหตุ - เมล็ดอื่นๆ หมายถึงเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์อื่นและเมล็ดพืชอื่นที่ไม่ใช่ข้าว ใช้กำหนดมาตรฐานเฉพาะพันธุ์ขยายและพันธุ์จำหน่าย ส่วนพันธุ์ปนไม่รวมเมล็ดพืชชนิดอื่นเป็นข้อกำหนดเฉพาะเมล็ดพันธุ์คัดและพันธุ์หลัก

- เมล็ดพันธุ์จำหน่ายของกรมส่งเสริมการเกษตร กำหนดมาตรฐานเมล็ดพืชชนิดอื่นไม่เกิน 0.2% ส่วนกรมส่งเสริมสหกรณ์ กำหนดมาตรฐาน ไม่เกิน 0.5%

ที่มา : มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว (วิไล ปาละวิสุทธิ 2549: 9)

การวิจัยเรื่องนี้ทำวิจัยความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา โดยโครงการฯ ได้นำเมล็ดพันธุ์ข้าว พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่ได้รับการรับรองพันธุ์จากกรมการข้าว มาให้เกษตรกรสมาชิกกู้ยืม

2.6 ข้าวขาวดอกมะลิ 105

วิไลภรณ์ ชนกว่าชัย (<http://www.eto.ku.ac.th/neweto/e-book/plant/rice/rice.pdf>) อธิบายว่า ข้าวขาวดอกมะลิ 105 เป็นพันธุ์ข้าวหอมที่ได้จากการนำข้าวพันธุ์พื้นเมืองจากนาเกษตรกร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 199 รวง มาปลูกเพื่อศึกษาพันธุ์และได้ข้าวรวงที่ 105 ที่มีลักษณะพิเศษ คือ มีกลิ่นหอม และเมล็ดอ่อนนุ่มเมื่อนำมาหุงต้ม ดังนั้น จึงมี

การปรับปรุงพันธุ์ให้บริสุทธิ์ตามหลักวิชาการจนได้พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และ รัฐบาลประกาศให้ขยายพันธุ์ส่งเสริมการปลูกได้ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2502 เป็นต้นมา สำหรับพื้นที่ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่เหมาะสม ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลางบางพื้นที่

ลักษณะทั่วไป

1. เป็นข้าวเจ้าไวต่อช่วงแสง
2. เป็นข้าวต้นสูงประมาณ 140-150 เซนติเมตร
3. อายุเก็บเกี่ยว ข้าวจะออกดอกประมาณวันที่ 20 ตุลาคม และสุกแก่เก็บเกี่ยวได้ประมาณวันที่ 20 พฤศจิกายน ของทุกปี
4. ระยะพักตัวของเมล็ด ประมาณ 8 สัปดาห์
5. ขนาดเมล็ดข้าวกล้อง ยาว 7.5 มิลลิเมตร กว้าง 2.1 มิลลิเมตรหนา 1.8 มิลลิเมตร
6. ลักษณะเมล็ดข้าวเปลือก เมล็ดเรียวยาว ก้นงอน สีฟาง

ข้อดี

1. มีกลิ่นหอม เมล็ดอ่อนนุ่มเมื่อนำ มาหุงต้ม
2. ทนต่อสภาพแล้ง ทนต่อดินเปรี้ยวและดินเค็ม
3. คุณภาพการขัดสีดี เมล็ดข้าวสารใส แฉ่ง มีท้องไข่น้อย
4. นวดง่าย เนื่องจากเมล็ดหลุดร่วงจากรวงได้ง่าย
5. เป็นที่ต้องการของตลาด ขายได้ราคาดี

ข้อจำกัด

1. ไม่ต้านทานโรคขอบใบแห้ง โรคใบสีส้ม โรคใบจุดสีน้ำตาล โรคไหม้ และโรคใบหงิก
2. ไม่ต้านทานแมลงบั่ว เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล
3. ต้นอ่อนล้มง่าย ถ้าปลูกในบริเวณที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง

3. แนวคิดเกี่ยวกับโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว

โครงการธนาคารข้าว (<https://web.ku.ac.th/king72/2539/kaset4.htm>) ระบุในแนวพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการธนาคารข้าว ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนับสนุนให้มีการจัดตั้งธนาคารข้าว ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เมื่อครั้งทรงเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในเขตอำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้พระราชทานข้าวเปลือกจำนวนหนึ่งให้แก่

ผู้ใหญ่บ้านหลายหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นทุนเริ่มดำเนินกิจการธนาคารข้าว ได้พระราชทานแนวทางดำเนินงานไว้อย่างละเอียดชัดเจน ดังบันทึกดังต่อไปนี้

"ให้มีคณะกรรมการควบคุมที่คัดเลือกจากรายฐรในหมู่บ้าน เป็นผู้เก็บรักษา พิจารณาจำนวนข้าวที่จะให้ยืมและรับข้าวคืน ตลอดจนจัดทำบัญชีทำการของธนาคารข้าว ราษฎรที่ต้องการข้าวไปใช้บริโภคในยามจำเป็น ให้ลงบัญชียืมข้าวไปใช้จำนวนหนึ่ง เมื่อสามารถเก็บเกี่ยวข้าวได้แล้ว ก็นำมาคืนธนาคาร พร้อมด้วยดอกเบี้ยจำนวนเล็กน้อยตามแต่ตกลงกัน ซึ่งข้าวที่เป็นดอกเบี้ยดังกล่าวก็จะเก็บรวมไว้ในธนาคาร และถือเป็นสมบัติของส่วนรวม สำหรับกรรมการควบคุมข้าว นั้น มีสิทธิในการขอยืมข้าวเท่ากับราษฎรทุกประการ ต้องอธิบายให้กรรมการและราษฎรเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ถึงหลักการของธนาคารข้าว โดยพยายามชี้แจงอย่างง่าย ๆ แต่ต้องให้แน่ใจว่า ทุกคนเข้าใจดี กรรมการและราษฎรก็ต้องมีความซื่อสัตย์ต่อหลักการ เมื่อยืมข้าวจากธนาคารข้าว ซึ่งเป็นของส่วนรวมไปใช้ และถึงกำหนดเวลาที่สัญญาไว้ ก็ต้องนำข้าวมาคืนพร้อมด้วยดอกเบี้ย นอกจากนี้ว่ามีเหตุสุดวิสัย ซึ่งต้องชี้แจงให้กรรมการพิจารณาข้อเท็จจริง ราษฎรต้องร่วมมือกันสร้างยั้งที่แข็งแรง ทั้งนี้หากปฏิบัติตามหลักการที่วางไว้ จำนวนข้าวที่หมุนเวียนในธนาคารจะไม่มีวันหมด แต่จะค่อยๆ เพิ่มจำนวนขึ้น และจะมีข้าวสำหรับบริโภคตลอดไปจนถึงลูกหลาน ในที่สุดธนาคารข้าวก็จะเป็นแหล่งที่รักษา ผลประโยชน์ของราษฎรในหมู่บ้าน และเป็นแหล่งอาหารสำรองของหมู่บ้านด้วย"

รัฐบาลโดยหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะกรมการพัฒนาชุมชน ได้รับสนองพระบรมราชโณบายขยายขอบเขตการดำเนินงานธนาคารข้าวออกไปอย่างกว้างขวาง จนถึงปี พ.ศ. 2528 มีธนาคารข้าวที่จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ มากกว่า 4,300 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 57 จังหวัด จำนวนข้าวหมุนเวียนในธนาคารข้าวมากกว่า 14.5 ล้านกิโลกรัม หลักการดำเนินงานของธนาคารข้าว ปัจจุบันสามารถปรับใช้ได้ดีกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ เช่น ลักษณะการให้บริการ ซึ่งมีทั้งให้เปล่า ให้โดยแลกแรงงาน ให้ยืมหรือให้กู้สำหรับทุนดำเนินงานนั้น อาจหาทุนได้หลายวิธี เช่น การรับบริจาค การเรียกหุ้น ฯลฯ และในกรณีที่ไม่สามารถจัดตั้งกองทุนเริ่มต้นขึ้นมาได้เอง ก็อาจเสนอแผนงานเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐได้

ธนาคารข้าว เป็นโครงการในเชิงการให้สวัสดิการสังคม สิ่งที่เกิดขึ้นเท่ากับเป็นการโอนรายได้ (Transfer income) จากคนรวยไปยังคนจนและเป็นการกระจายรายได้ที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ ราษฎรมีแหล่งข้าวกลางของหมู่บ้านที่สามารถกู้ยืมไปบริโภคหรือทำพันธุ์ โดยเสียดอกเบี้ยในอัตราต่ำกว่าอัตราซึ่งต้องเสียให้แก่พ่อค้าคนกลางเป็นอันมาก ช่วยบรรเทาความ

เตือนร้อนจากการอดอยากขาดแคลน ช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ และระดับรายได้ของเกษตรกรที่ยากจน เป็นการแก้ปัญหาที่ได้ผลและตรงจุดประการหนึ่ง

สิ่งที่ได้มานอกจากนั้น เป็นเรื่องที่ยังไม่เห็นผลโดยตรง แต่เป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นการสร้างพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสร้างความสมัครสมานสามัคคีของชุมชนในการที่จะเรียนรู้และดำเนินการแก้ไขปัญหาของตนซึ่งเป็นสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงย้ายอยู่เสมอ ในเรื่องความเข้าใจของราษฎร ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความรู้สึกมีส่วนร่วม พระองค์ทรงเห็นว่า สิ่งเหล่านี้ปลูกฝังได้ ธนาคารข้าวอาจทำหน้าที่เป็นโรงเรียนที่ดี ในขณะที่เดียวกัน ก็เป็นตัวชี้ถึงประสิทธิภาพ และความเข้มแข็งของชุมชน นั้น ๆ ธนาคารข้าวที่ประสบความสำเร็จมิได้บรรลุเพียงจุดมุ่งหมายพื้นฐานในการบรรเทาการขาดแคลนข้าวเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างกิจกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ สร้างการมีส่วนร่วมภาวะผู้นำ และความร่วมมือในระดับชุมชนอีกด้วย

กิจกรรมธนาคารข้าวในท้องที่หลายแห่งเป็นที่มาของความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ ของชาวบ้านที่ร่วมใจกันหาวิธีการนำข้าวมาเข้ากองทุน และในอีกหลายท้องที่ ผลประโยชน์ที่เพิ่มพูนขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมธนาคารข้าว ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือกัน ใน จุดเล็ก ๆ ที่พร้อมจะเติบโตต่อไป

โครงการธนาคารข้าว(<http://www.slideshare.net/andew-babybox/ss-15696423>) ระบุถึงวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการ ดังนี้

3.1 วัตถุประสงค์

3.1.1 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้สำนึกในการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.1.2 เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนผู้ยากจนให้ได้กู้ยืมข้าวไปใช้บริโภคและทำพันธุ์ในฤดูทำนา

3.1.3 เพื่อให้ธนาคารเป็นแหล่งกลางในการรวบรวมข้าวไว้ขายในราคายุติธรรม

3.1.4 เพื่อให้ผู้มีฐานะดีช่วยเหลืออนุเคราะห์ผู้ยากจน

3.2 วิธีการดำเนินการ

การดำเนินงานธนาคารข้าวถือเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นการให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนและเป็นกิจกรรมที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการในลักษณะชุมชนช่วยชุมชน โดยทางราชการเป็นผู้คอยเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ซึ่งมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. การจัดตั้งธนาคารข้าว จัดตั้งในท้องที่ที่ขาดแคลนข้าวบริโภค ประชาชนยากจน ต้องซื้อข้าวบริโภคในราคาแพงหรือกู้ยืมจากนายทุน โดยเสียดอกเบี้ยแพง

2. ข้าวกองทุนของธนาคารเก็บไว้ที่ยุ้งหรือฉางที่สร้างขึ้นเป็นส่วนกลาง ถ้าไม่มีฉางกลางจะฝากไว้ตามยุ้งหรือฉางของผู้นำ หรือผู้มีจิตศรัทธาให้ยืมใช้ก็ได้

3. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแกนกลางในการดำเนินงาน ถ้าท้องที่ใดไม่มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตแต่มีการจัดตั้งธนาคารข้าวขึ้นแล้ว ให้คณะกรรมการสภาตำบล รับผิดชอบหากภายหลังได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้น ให้กิจกรรมธนาคารข้าวขึ้นอยู่กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

4. ผลกำไร (ดอกเบีย) ที่เกิดจากการดำเนินงานธนาคารข้าว ให้นำเข้าเป็นกองทุน ดำเนินกิจกรรมธนาคารเท่านั้น

5. ธนาคารข้าวให้การสงเคราะห์และให้บริการในลักษณะ ให้เปล่า ให้โดยแลกเปลี่ยนแรงงาน ให้ยืม และให้กู้ ดังนี้

5.1 การให้เปล่า เป็นการสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้ทุพพลภาพ หรือผู้ยากไร้ ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ นอกจากนี้ยังให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยต่างๆ อย่างร้ายแรง และมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรีบให้ความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถยังชีพอยู่ได้ เช่น ผู้ประสบวาทภัย อุทกภัย เป็นต้น

5.2 การให้โดยแลกเปลี่ยนแรงงาน เป็นการสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้เหมือนกลุ่มแรก แต่บุคคลเหล่านี้ยังมีกำลังกายพอที่จะช่วยเก็บกวาดทำความสะอาดบริเวณสถานที่ตั้งธนาคารข้าว หรือช่วยขนข้าวขึ้นยุ้งฉาง หรือทำงานสาธารณประโยชน์อื่นๆ ให้กับหมู่บ้านได้ การพิจารณาว่าควรจะให้การสงเคราะห์โดยวิธีนี้แก่ผู้ใดขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจัดการธนาคารข้าว

5.3 การให้ยืม เป็นการให้บริการสำหรับผู้มีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าสองพวกแรกที่กล่าวมาแล้ว การให้บริการในลักษณะนี้ผู้ขอรับบริการต้องส่งใช้คืนข้าวที่ยืมไป แต่ไม่ต้องเสียดอกเบีย

5.4 การให้กู้ เป็นการให้บริการแก่ผู้ที่มีฐานะดี แต่ขาดแคลนข้าวบริโภค หรือข้าวทำพันธุ์ในบางฤดูกาล การให้บริการในลักษณะนี้เสียดอกเบียให้แก่ธนาคารข้าวด้วย ดังนั้นผู้ที่ขอรับบริการจะต้องมีความสามารถสูงกว่าสามพวกแรก เพราะจะต้องส่งใช้คืนข้าวที่กู้ไปพร้อมทั้งดอกเบีย

6. ทุนดำเนินงาน เนื่องจากธนาคารข้าวมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้ยากไร้เป็นอันดับแรก และให้บริการแก่ประชาชนผู้ขาดแคลนเป็นบางฤดูกาลเป็นอันดับต่อมาโดยวิธีการให้ประชาชนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันดังนั้น การหาข้าวกองทุน หรือทุน

ดำเนินงานจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องจัดหาให้มีปริมาณเพียงพอ เพื่อให้การช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้เหล่านั้นเป็นไปอย่างทั่วถึง จึงมีวิธียาทุน ดังนี้

- 6.1 รับบริจาคข้าวหรือเงินจากประชาชนผู้มีจิตศรัทธา ข้าราชการและองค์กรต่างๆ
- 6.2 จัดทำบุญทอดผ้าป่าข้าวเปลือกตามประเพณี โบราณที่เคยปฏิบัติกันมา
- 6.3 จัดทำโครงการของงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การสาธารณกุศลต่างๆ
- 6.4 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้ยืมเงินบางส่วนโดยไม่คิดดอกเบี้ยเป็นทุนสำรองซื้อข้าว และเมื่อดำเนินการไปแล้วมีทุนเพียงพอก็ใช้เงินสำรองคืนแก่กลุ่มออมทรัพย์ฯ หรือกลุ่มออมทรัพย์ฯ จะใช้เงินทุนสาธารณะบริจาคให้ธนาคารข้าวก็ได้
- 6.5 นำผลประโยชน์ที่เกิดจากการให้กู้ข้าวมาใช้เป็นทุนดำเนินการ
- 6.6 รับบริจาคทาน (ชะกาด) จากชาวมุสลิม

4. โครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา (2554:6) ระบุว่าตำบลบ้านหันเป็นตำบลที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพด และมันสำปะหลัง โดยเฉพาะข้าวถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกรเป็นอย่างมาก และเนื่องจากในระยะหลังเกษตรกรประสบภัยธรรมชาติติดต่อกันหลายปี ส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวประสบกับปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีที่ใช้ในการปลูกข้าวในปีก่อนข้างมาก การจัดทำโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวจึงนับเป็นกิจกรรมที่สามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนและเพิ่มปริมาณพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีความต้องการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีมาตรฐาน คุณภาพดีและขายได้ราคาสูง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหันได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ขึ้น

4.1 วัตถุประสงค์

- 4.1.1 เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบ้านหัน
- 4.1.2 เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันของเกษตรกร
- 4.1.3 เพื่อส่งเสริมอาชีพทำนาให้เป็นอาชีพที่มีหลักประกันและความมั่นคง

4.2 องค์ประกอบของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว

- 4.2.1 สถานที่ตั้งโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตั้งอยู่ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน
- 4.2.2 คณะกรรมการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ทำหน้าที่บริหารโครงการ
- 4.2.3 เกษตรกรผู้เป็นสมาชิกโครงการฯ
- 4.2.4 เงินทุนธนาคารพันธุ์ข้าว เป็นเงินทุนที่ได้รับการอุดหนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา จำนวน 555,000 บาท

4.3 ระเบียบข้อบังคับ

- 4.3.1 คุณสมบัติการสมัครเข้าเป็นสมาชิกธนาคารพันธุ์ข้าว ต้องเป็นเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบ้านหัน มีพื้นที่ทำการเกษตรด้วยตัวเอง
- 4.3.2 การขาดคุณสมบัติในการเป็นสมาชิก เช่น ย้ายที่อยู่ไปอยู่ที่ตำบลอื่น
- 4.3.3 คณะกรรมการธนาคารพันธุ์ข้าวที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ดำรงตำแหน่ง ไม่เกิน 2 วาระ
- 4.3.4 กำหนดให้มีการประชุมใหญ่สมาชิก ปีละ 1 ครั้ง
- 4.3.5 กำหนดให้ส่งใช้เมล็ดพันธุ์ต้นทุน หลังการเก็บเกี่ยว ไม่เกินวันที่ 31 มีนาคมของปีถัดไป
- 4.3.6 กำหนดให้ส่งใช้เมล็ดพันธุ์ต้นทุน โดยการส่งใช้เป็นเงินสดตามราคาเมล็ดพันธุ์ ณ วันกู้ยืม โดยไม่คิดดอกเบี้ย
- 4.3.7 กำหนดบทลงโทษ กรณีที่สมาชิกไม่ส่งใช้เมล็ดพันธุ์ต้นทุนตามกำหนด ให้คิดดอกเบี้ยผิดนัดตามที่กฎหมายกำหนด
- 4.3.8 กรณีไม่สามารถส่งคืนเมล็ดพันธุ์ได้ เนื่องจากสาเหตุภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม ทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการ

4.4 บทบาท/ภารกิจ

- 4.4.1 เป็นศูนย์กลางของการรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีเพื่อการกระจายให้แก่สมาชิกกู้ยืม
- 4.4.2 การวางแผนและการกระจายพันธุ์ดีไปสู่เกษตรกรเป้าหมายในชุมชน
- 4.4.3 บริหารจัดการศูนย์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้
- 4.4.4 ประชาสัมพันธ์วัตถุประสงค์และการดำเนินงานของธนาคารพันธุ์ข้าวให้แก่เกษตรกรรับทราบ
- 4.4.5 ดำเนินการรับสมัครสมาชิกของธนาคารฯ

4.4.6 จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้สมาชิกธนาคารฯ คุ้ม

4.4.7 พิจารณาและดำเนินการให้คุ้มยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวแก่สมาชิก

4.4.8 บริหารงานโดยให้มีการรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบอย่างน้อย

ปีละครั้ง

4.4.9 คณะกรรมการจะต้องจัดทำบัญชีการเงินให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

4.4.10 ให้มีการประชุมสมาชิก อย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี เพื่อรับทราบ ปัญหาอุปสรรค และเพื่อแลกเปลี่ยน

4.4.11 พิจารณากำหนดจำนวนเมล็ดพันธุ์ และชนิดของเมล็ดพันธุ์ที่ให้สมาชิก คุ้มแต่ละครั้ง

4.5 สรุปผลการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมา

การดำเนินงานโครงการฯ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2554 จนถึงปัจจุบัน โครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน เปิดให้เกษตรกรสมัครเป็นสมาชิก และให้คุ้มยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว 2 ครั้งคือในปี พ.ศ. 2554 และปี พ.ศ. 2556 สำหรับในปี พ.ศ. 2555 นั้น ไม่มีการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ เนื่องจากผลการสำรวจข้อมูลของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรไม่มีความประสงค์ที่จะคุ้มยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว จึงสรุปผลการดำเนินงาน โครงการฯ ได้ดังนี้

สรุปผลการดำเนินงานโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ประจำปี พ.ศ. 2554 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 103 ราย โดยเกษตรกรคุ้มยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 คิดเป็นจำนวนเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งสิ้น 23,125 กิโลกรัม ใช้งบประมาณ 555,000 บาท

สรุปผลการดำเนินงานโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ประจำปี พ.ศ. 2556 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 74 ราย โดยเกษตรกรคุ้มยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 คิดเป็นจำนวนเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งสิ้น 16,125 กิโลกรัม ใช้งบประมาณ 483,750 บาท

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

5.1 ความหมาย

ความคิดเห็น (opinion) คือ อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และข้อสันนิษฐานที่ผู้พูด หรือผู้เขียนมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และอาจจะมีการแสดงอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และข้อสันนิษฐาน นั้นออกมาให้ผู้ฟัง ผู้อ่านรับรู้ที่เรียกว่า การแสดงความคิดเห็น ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “ความคิดเห็น” ไว้ดังนี้

ประวิตร ชูศรี (2542: 14) สรุปความหมายของความคิดเห็นได้ว่าเป็นการ แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และการตัดสินใจในการพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างใดอย่าง หนึ่งหรือประเด็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม

ประหยัด ไชยสิงห์ (2551 : 11) กล่าวว่า ความคิดเห็น หมายถึงการแสดงออก ทางด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดๆ แต่ละบุคคล ข้อเท็จจริง อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือคือการประเมินผลต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละบุคคล ที่เห็นว่าน่าจะเป็นจริง ซึ่งแสดงออกมาทางด้าน การพูด การเขียนโดยอาศัยมวลความรู้ หรือมวลประสบการณ์ในการช่วยตัดสินใจ

พัชนี เชยจรรยา เมตตา วิวัฒน์านุกูล และ ธีรพันธ์ อนุวัชรวิวงศ์ (2541 : 124) กล่าวว่า ความคิดเห็น (opinion) คือ ผลผลิตของทัศนคติของบุคคลในสภาพการณ์บางอย่างรอบตัว บุคคลจะจัดเรียงทัศนคติของตนตามลำดับความสำคัญเมื่อบุคคลพูดหรือเขียน บุคคลนั้นกำลังแสดง ลำดับชั้น (hierarchy) ของทัศนคติของเขา กล่าวคือ เขากำลังให้ความเห็น เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ขึ้นในสภาพแวดล้อมภายนอก การเปลี่ยนแปลงนี้จะเกิดขึ้นในลำดับชั้นของทัศนคติด้วย ทำให้เกิด การจัดลำดับใหม่ และเกิดความคิดเห็นใหม่ตามมา ฉะนั้นความคิดเห็น จึงเป็นการแสดงว่าตนมี ทัศนคติอย่างไรด้วยคำพูดหรือตัวหนังสือ

Berelson and Steiner (ม.ม.ป) อ้างถึงในพัชนี เชยจรรยา, เมตตา วิวัฒน์านุกูล และ ธีรพันธ์ อนุวัชรวิวงศ์ (2541 : 124) กล่าวว่าแม้ว่าความหมายของทัศนคติและความคิดเห็นจะไม่ คลุมเครือมากนักในอดีต แต่ก็ควรมีการจำกัดความเสียใหม่โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่าง “ความคิดเห็น”(opinion) “ทัศนคติ” (attitude) และ”ความเชื่อ” (beliefs) เนื่องจากคำเหล่านี้ยังหา ความหมายที่แน่นอนตายตัวไม่ได้

จากความหมายของความคิดเห็นที่นักวิชาการต่างๆได้ให้ความหมายไว้ จะเห็นได้ ว่า ความคิดเห็นและทัศนคตินั้นมิใช่สิ่งเดียวกัน แต่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน สำหรับการ ส่งเสริมการเกษตรแล้ว ทั้งความคิดเห็นและทัศนคติ มีความเชื่อมโยงกับการ ยอมรับเทคโนโลยีที่ ส่งเสริม โดยปัจจัยที่ทำให้เกิด ความคิดเห็น ทัศนคติและการยอมรับเทคโนโลยี มาจากปัจจัยที่ ใกล้เคียงและมีความสัมพันธ์กันด้วยเช่นกัน ซึ่ง บุญมา แสงดี และคณะ (http://www.dnp.go.th/watershed/knowledge_files/conservation_fullpaper.pdf) ได้ระบุไว้ว่า ทัศนคติ มีบทบาทต่อการ กำหนดพฤติกรรมของคน เมื่อบุคคลใดเกิดทัศนคติที่ดีกับสิ่งใด ก็จะแสดงออกมาในรูปของคำพูด หรือพฤติกรรมที่สะท้อนทัศนคตินั้น ดังนั้น บุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่อนวัตกรรมก็จะยอมรับมากกว่า ผู้ที่มีทัศนคติไม่ดี ถ้าจะเผยแพร่นวัตกรรมให้แก่บุคคลที่มีการยอมรับน้อย จึงควรเริ่มตั้งแต่การ เปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลเหล่านั้นก่อน ซึ่งอาจจะต้องใช้ระยะเวลาานกว่าที่บุคคลจะยอมรับ และตัดสินใจปฏิบัติและนำไปสู่การยอมรับอย่างถาวรดังนั้น ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ กล่าวได้

ว่า โดยปกติแล้วบุคคลจะไม่ยอมรับความคิดใหม่และปฏิบัติตามในทันทีทันใด แต่บุคคลจะต้องใช้เวลาอันนานที่จะลองปฏิบัติตามแนวความคิดใหม่นั้นเสียก่อน และอาจจะใช้เวลานานกว่าบุคคลจะยอมรับความคิดใหม่ ๆ นั้นอย่างถาวร

5.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน

5.2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความคิดเห็น

Oskamp (1997) อ้างถึงใน ชีร์เบิร์ต เก่งชญัญชีพ (2544 : 17-18) ได้กล่าวสรุปถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความคิดเห็นดังนี้

1. ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล คือ บุคคลได้ประสบกับเหตุการณ์ด้วยตนเอง การกระทำด้วยตนเอง หรือได้พบเห็นทำให้บุคคลมีความพึงใจและเกิดความคิดเห็น ประสบการณ์เหล่านั้นต่างกัน
2. ทักษะคิด และความคิดเห็นของกลุ่ม คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโตย่อมจะต้องมีกลุ่มและสังคม ดังนั้นความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อน กลุ่มอ้างอิง หรือการอบรมสั่งสอนของโรงเรียน หน่วยงานที่มีความคิดเห็นเหมือนกันหรือต่างกัน ย่อมจะมีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล
3. สื่อมวลชน คือ สื่อต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนเรา ดังนั้น สื่อเหล่านี้ ซึ่งได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ซึ่งเห็นปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความคิดเห็นของบุคคล

5.2.2 อิทธิพลทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน

อนา อนาวิโล (2542) อ้างถึงใน ชีร์เบิร์ต เก่งชญัญชีพ (2544 : 18) ได้กล่าวสรุปถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกันดังนี้

1. การศึกษา ระดับการศึกษา มีอิทธิพลมากต่อการแสดงความคิดเห็น เพราะเป็นการจัดประสบการณ์ให้กับบุคคล
2. สื่อ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะว่าจะเป็นการสื่อในการสร้างความคิดเห็นทั้งทางด้านบวกและด้านลบ
3. กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง บุคคลเมื่ออยู่ในกลุ่มใด หรือสังคมใดก็จะมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกับกลุ่มและสังคมนั้นๆ กลุ่มมีส่วนผลักดันให้บุคคลมีการเรียนรู้ และมีประสบการณ์

5.3 การวัดความคิดเห็น

Best (1997) อ้างถึงในชีร์เบิร์ต เก่งชญัญชีพ (2544 : 17) กล่าวว่า ในการศึกษาความคิดเห็นต่างๆ ส่วนมากใช้วิธีแบบวิจัยตลาด ได้แก่ การซักถามและการรวบรวมข้อมูล ซึ่ง Best

ได้เสนอแนะว่าวิธีที่ง่ายที่สุดในการที่จะบอกถึงความคิดเห็นก็คือการแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อคำถาม เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะใด และจะสามารถทำตามข้อคิดเห็นเหล่านั้นได้

Zadrozny (1959) อ้างถึงใน ชีรเบศร์ เก่งชญัญชีพ (2544 : 18) กล่าวว่าไว้ว่า การวัดความคิดเห็นทั่วไปต้องมีส่วนประกอบ 3 อย่างคือ บุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้า และการตอบสนองซึ่งจะออกมาเป็นระดับ สูง ต่ำ มาก น้อย วิธีวัดความคิดเห็นโดยมากจะใช้การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531 : 3) อ้างถึงใน สุนันทา อ่อนรัศมี (2548 : 6) ได้กล่าวถึงมาตรวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่ใช้กันอยู่อย่างแพร่หลาย มี 4 วิธี คือ

1. วิธีของเทอร์สโตน (Thurstone's method) เป็นวิธีการสร้างมาตรวัด ออกเป็นปริมาณแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็น หรือทัศนคติไปในทางเดียวกัน เสมือนว่าเป็น scale ที่มีช่วงห่างเท่ากัน (equal-appearing intervals)
2. วิธีวัดของกัตต์แมน (Guttman's scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกันและสามารถจัดอันดับของทัศนคติสูง-ต่ำ แบบเปรียบเทียบกันและกันได้จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดได้และแสดงถึงการสะสมของข้อคิดเห็น
3. วิธีจำแนกแบบ เอส ดี สเกล (Semantic differential scale : S-D scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น โดยอาศัยคำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม (bipolar adjective) เช่น ดี - เลว , ชัยชนะ - ภัยพิบัติ เป็นต้น
4. วิธีวัดของลิเคิร์ต (Likert's method) เป็นวิธีการสร้างมาตรวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่นิยมกันแพร่หลาย เพราะเป็นวิธีสร้างมาตรวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติ ในทางชอบ หรือไม่ชอบ โดยจัดอันดับความชอบหรือความไม่ชอบ หรืออาจมีคำถามให้เลือก 5 หรือ 4 คำตอบและให้คะแนน 5,4,3,2,1 หรือ +2,+1,0,-1,-2 ตามลำดับ

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังนี้

สุนทร ตรงด้านกลาง (2549 : 61 - 63) ได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเพาะปลูกข้าวโดยใช้เครื่องปักดำ พบว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวโดยใช้เครื่องปักดำส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มีที่ดินเป็นของตนเอง ใช้แรงงานในครอบครัวควบคู่กับการจ้างแรงงาน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวในเขตชลประทาน และกู้ยืมเงินเพื่อใช้เป็น

เงินทุนสำหรับการเพาะปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้และเข้าใจในการเพาะปลูกข้าวโดยใช้เครื่องปักดำทั้ง 9 ขั้นตอนเป็นอย่างดีและมีความคิดเห็นว่ากระบวนการผลิตข้าวโดยใช้เครื่องปักดำตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมแปลง เตรียมเมล็ดพันธุ์ การตกกล้าในถาดเพาะ การขนย้ายถาดกล้า การปักดำ การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การขนส่ง และการขายผลผลิตมีความยุ่งยากน้อยที่สุด ส่วนปัญหาและข้อเสนอแนะนั้น เกษตรกรให้ความสำคัญกับปัญหาการขยายผลผลิตเนื่องจากราคาข้าวซื้อผลผลิตไม่มีความแน่นอน และปัญหาในการเก็บเกี่ยวเนื่องจากการหักล้มของต้นข้าวในขณะเกี่ยวเกี่ยว

วิวัฒน์ เอื่องไพบูลย์ (2552: 65 - 66) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพะเยา พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.25 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สถานภาพสมรส มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ผลิตเมล็ดพันธุ์ร่วมกับศูนย์ข้าวพะเยาเฉลี่ย 7.896 ปี ได้รับความรู้/ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว จากการอบรมและสัมมนา มีพื้นที่การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 17.55 ไร่ (2) ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพะเยา ในภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ ด้านเจ้าหน้าที่ควบคุมแปลงและด้านการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง (3) ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร ในภาพรวมมีปัญหาความรุนแรงระดับน้อย ดังนั้นเกษตรกรจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรสอบถามความต้องการของเกษตรกรก่อนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่เป้าหมายแต่ละจุด

ประหยัด ไชยสิงห์ (2551: 71-73) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองสารเดช อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี พบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 47 - 55 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นส่วนใหญ่ ขนาดพื้นที่ทางการเกษตร เฉลี่ย 27.1 ไร่ รายได้ทางการเกษตร เฉลี่ย 213,747 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 13,409 บาท/ปี 2) เกษตรกรเห็นด้วยระดับมากในด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ด้านการจัดทำแผนถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ด้านการให้บริการของศูนย์บริการฯ ด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์บริการฯ ด้านการสนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้และทักษะของคณะกรรมการศูนย์บริการฯ ด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนของศูนย์บริการฯ และด้านการแข่งขัน

ศิริพร คงเจริญเขตร์ (2549: 93) ได้ทำการศึกษาสภาพการผลิตและความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 15 ของสมาชิกแปลงขยายพันธุ์ข้าวนครราชสีมา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนตนเอง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ต้องกู้จากกองทุน

หมู่บ้านเพื่อนำมาใช้ในการจัดซื้อปัจจัยทางการผลิต เงินลงทุน ทุนกู้ยืม แหล่งเงินทุน การสนับสนุน
สินเชื่อ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจ

รุ่งกานต์ ไชยฮ้อย (2548: 70) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการ
โรงเรียนเกษตรกรข้าวในจังหวัดอุดรธานี พบว่า เกษตรกรเห็นว่ามีความเหมาะสมมากในเกือบทุก
กระบวนการดำเนินงาน ยกเว้นการจัดงานวันสาธิตที่เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่เหมาะสม
เกษตรกรที่มีอายุ จำนวนปีที่ทำนา และการมีตำแหน่งผู้นำในชุมชนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ
การดำเนินงาน โครงการโรงเรียนเกษตรกรแตกต่างกันในบางประเด็นการดำเนินงาน

ประมวล สุวรรณมณี (2550: 45-49) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการ
ดำเนินงานโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีสู่ตลาดโลกในจังหวัดร้อยเอ็ด
กรณีศึกษาอำเภอจตุรพักตรพิมาน พบว่า ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน เกษตรกรมี
ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การจัดทำแปลงสาธิตเรียนรู้การผลิตข้าวหอม
มะลิ และการถ่ายทอดความรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกร เกษตรกรเห็นด้วยในระดับน้อย จำนวน 2
เรื่อง ได้แก่ การฝึกปฏิบัติทำน้ำหมักชีวภาพ และการรณรงค์การไถกลบตอซังข้าว

นวลละออง อรรถรังสรรค์ และคณะ ([http://www.kpi.msu.ac.th/upload
/ag_tor_ref.../ag_3_in_2.1.3_82\(2555\).pdf](http://www.kpi.msu.ac.th/upload/ag_tor_ref.../ag_3_in_2.1.3_82(2555).pdf)) ศึกษาการจัดการธนาคารข้าวชุมชนบ้านหินปูน
ตำบลเขว้าใหญ่ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า 1) สามารถส่งเสริมให้สมาชิกบ้าน
หินปูนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
ซึ่งสะท้อนจากความร่วมมือของทุกคนในชุมชนจนกระทั่งสามารถเปิดดำเนินการธนาคารข้าวของ
ชุมชนขึ้นมาได้สำเร็จ 2) สามารถก่อตั้งธนาคารข้าวชุมชนบ้านหินปูนขึ้นเป็นศูนย์กลางในการ
บริหารจัดการข้าวของชุมชนช่วยให้ชุมชนมีแหล่งฝาก – ยืมข้าวในชุมชน ลดภาระค่าใช้จ่ายจากที่
บางครัวเรือนต้องยืมเงินนอกระบบที่มีดอกเบี้ยสูงมาเพื่อใช้ในการซื้อข้าวและสามารถดำเนินการ
เปิดธนาคารข้าวโดยมีระบบการดำเนินการของธนาคารในการฝาก – ยืมข้าวเป็นที่เรียบร้อย ซึ่ง
ปัจจุบันที่ครอบครัวในชุมชนเป็นสมาชิกธนาคารข้าว โดยมีคณะกรรมการที่มาจากสรรหาจาก
สมาชิกของชุมชน และคณะกรรมการธนาคารข้าวก็เป็นที่ยอมรับของสมาชิกทุกคนในชุมชน 3)
ชุมชนบ้านหินปูนจัดเป็นศูนย์กลางในการให้บริการและการเรียนรู้ ร่วมกันกับนิสิต อาจารย์ และ
เครือข่ายต่างๆ

แววตา กุณฑล(2551: 44-46) ศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้น้ำหมักชีวภาพ พด.2
ของเกษตรกรผู้ทำนา อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พบว่า พบว่า มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่
ใช้ในการทำนาเฉลี่ย 2.22 คน

องุ่น เทียนศรี (2546: 77 – 78) ศึกษาการตัดสินใจต่อการเข้าร่วมโครงการเกษตร
ทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรจังหวัดนครสวรรค์ พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่จะมีอายุมาก
และมีอาชีพทำนา เนื่องจากมีประสบการณ์อยู่บางส่วนและประกอบกับการทำอย่างเดียวม
ค่าใช้จ่ายสูงและความเสี่ยง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา วิธีการศึกษาวิจัยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา จำนวน 137 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทุกราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบ เต็มคำลงในช่องว่าง และแบบประมาณค่า ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาหนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2.2 จัดทำแบบสัมภาษณ์ต้นแบบ ซึ่งประกอบด้วยส่วนคำถาม คำตอบ และส่วนที่ให้แสดงความคิดเห็น เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วจึงเสนอแบบสอบถามต้นแบบต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำและดำเนินการปรับปรุงจนเรียบร้อย

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงใหม่ ไปดำเนินการทดสอบความตรงตามโครงสร้าง โดยทดสอบกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลภูน้อย อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งไม่ใช่เกษตรกรที่เป็นประชากรในการศึกษา จำนวน 20 คน

2.4 นำแบบสัมภาษณ์นั้นมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง และนำไปใช้สอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ซึ่งเป็นประชากรของการศึกษานี้

ลักษณะเครื่องมือ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร คำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป เป็นคำถามแบบเติมคำในช่องว่าง และทำเครื่องหมายถูกลงในช่องว่างที่กำหนดให้ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำนา การได้รับการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำนา แหล่งข้อมูลข่าวสารของโครงการที่ได้รับ เหตุผลในการตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกโครงการฯ จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำนา แรงงานจ้างเพื่อทำนา รายได้จากการทำนา รายได้อื่นๆ หนี้สิน แหล่งเงินกู้

ตอนที่ 2 การผลิตข้าวของเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ ลักษณะอาชีพการทำนา ระบบการทำนา ประสิทธิภาพการทำนา ชนิดพันธุ์ข้าวและอัตราการปลูก แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าว การทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูกข้าว ผลผลิตที่ได้ในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา และแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการทำนา

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน โดยกำหนดข้อคำถามเป็น 2 ส่วน คือ คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อข้อกำหนดของโครงการ ประกอบด้วย 1. ด้านที่ทำการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว 2. ด้านวัตถุประสงค์ 3. ด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการดำเนินกิจกรรมโครงการฯ ประกอบด้วย 1. ด้านบทบาท/ภารกิจ ที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา 2. ด้านคณะกรรมการ 3. ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว 4. ด้านการบริหารงานโครงการฯ เป็นคำถามในลักษณะให้แสดงความคิดเห็นว่าแต่ละประเด็นคำถามผู้ตอบเห็นด้วยเพียงใด โดยมีมาตรวัดความคิดเห็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
5	=	เห็นด้วยมากที่สุด
4	=	เห็นด้วยมาก
3	=	เห็นด้วยปานกลาง
2	=	เห็นด้วยน้อย
1	=	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการฯ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน 2 ส่วน คือ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อกำหนดของโครงการฯ ประกอบด้วย 1. ด้านที่ทำการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว 2. ด้านวัตถุประสงค์ 3. ด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโครงการ ประกอบด้วย 1. ด้านบทบาท/ภารกิจ ที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา 2. ด้านคณะกรรมการ 3. ด้านเมล็ด

พันธู์ข้อ 4. ด้านการบริหารงานโครงการฯ เป็นคำถามในลักษณะให้แสดงความคิดเห็นว่าแต่ละประเด็น ผู้ตอบเห็นด้วยว่ามีปัญหาเพียงใด โดยกำหนดระดับความรุนแรงของปัญหา เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความรุนแรงของปัญหา	ความหมาย
1 =	รุนแรงน้อยที่สุด
2 =	รุนแรงน้อย
3 =	รุนแรงปานกลาง
4 =	รุนแรงมาก
5 =	รุนแรงมากที่สุด

3. การรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เกษตรกร จำนวน 137 ราย โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ผู้วิจัยเตรียมแบบสัมภาษณ์และทำความเข้าใจการใช้แบบสัมภาษณ์
- 3.2 พบเกษตรกร แนะนำตัว ชี้แจง ทำการสัมภาษณ์พร้อมทั้งบันทึกคำให้สัมภาษณ์ และตรวจสอบข้อมูลให้เรียบร้อย ครบถ้วนและมีความสมบูรณ์
- 3.3 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่ภาคสนาม ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากประชากรในระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม - 30 มิถุนายน 2557 จนครบจำนวนเกษตรกรทั้ง 137 ราย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

- 4.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- 4.2 สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การแปลความหมายระดับความคิดเห็น ในแต่ละประเด็นกำหนด ดังนี้

1.00 – 1.80	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
1.81 – 2.60	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับน้อย
2.61 – 3.40	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง
3.41 – 4.20	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับมาก
4.21 – 5.00	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

4.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การแปลความหมายระดับความรุนแรงของปัญหา ในแต่ละประเด็นกำหนด ดังนี้

1.00 – 1.80	หมายถึง	มีความรุนแรงในระดับน้อยที่สุด
1.81 – 2.60	หมายถึง	มีความรุนแรงในระดับน้อย
2.61 – 3.40	หมายถึง	มีความรุนแรงในระดับปานกลาง
3.41 – 4.20	หมายถึง	มีความรุนแรงในระดับมาก
4.21 – 5.00	หมายถึง	มีความรุนแรงในระดับมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

ตอนที่ 2 การผลิตข้าวของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการฯ

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการทำนา การได้รับการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำนา แหล่งข้อมูลข่าวสารของโครงการฯที่ได้รับ สาเหตุในการตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกโครงการฯ พื้นที่ในการทำนา จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำนา แรงงานจ้างเพื่อทำนา รายได้จากการทำงาน รายได้อื่นๆ และหนี้สิน ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังต่อไปนี้

1.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การได้รับการอบรมการพัฒนาอาชีพด้านการทำนา การศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำนา แหล่งข้อมูลข่าวสารของโครงการฯที่ได้รับ และสาเหตุในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร

N = 137

สภาพทางสังคม	จำนวน (ราย)	ค่าร้อยละ		
1. เพศ				
ชาย	96	70.07		
หญิง	41	29.93		
2. อายุ (ปี)				
< 41	13	9.49		
41 – 50	35	25.55		
51 – 60	48	35.04		
61 – 70	36	26.28		
> 70	5	3.65		
ค่าต่ำสุด = 23 : ค่าสูงสุด = 85 : ค่าเฉลี่ย = 54.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.706				
3. ระดับการศึกษา				
ไม่ได้เรียนหนังสือ	6	4.38		
ประถมศึกษาปีที่ 4	53	38.69		
ประถมศึกษาปีที่ 6	49	35.77		
มัธยมศึกษาปีที่ 3	11	8.03		
มัธยมศึกษาปีที่ 6	12	8.76		
ปริญญาตรี	6	4.38		
4. การได้รับการอบรมการพัฒนาอาชีพด้านการทำนา				
ไม่เคยรับการอบรม	102	74.45	102	74.45
เคยรับการอบรม	35	25.55	35	25.55
หน่วยงานที่จัดอบรม				
สำนักงานเกษตรอำเภอ	28	20.44	28	20.44
องค์การบริหารส่วนตำบล	2	1.46	2	1.46
ภาคเอกชน	1	0.58	1	0.58
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	2	1.46	2	1.46
สหกรณ์การเกษตร	2	1.46	2	1.46

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N = 137

สภาพทางสังคม	จำนวน	ค่าร้อยละ
5. การศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำนา		
ไม่เคย	120	87.59
เคย	17	12.41
เรื่องที่ศึกษาดูงาน		
การปลูกข้าวหอมมะลิ	9	6.57
การผลิตข้าวอินทรีย์	4	2.92
โครงการตามพระราชดำริ	4	2.92
6. แหล่งข้อมูลข่าวสารของโครงการฯ ที่ได้รับ(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การประชุม	104	75.91
หนังสือประชาสัมพันธ์ ที่ทำการโครงการฯ	33	24.08
ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของชุมชน	113	82.48
ได้รับแจ้งจากคณะกรรมการ	65	47.44
ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน	82	59.85
เพื่อนบ้าน/ญาติ	73	53.28
7. เหตุผลในการสมัครเป็นสมาชิกโครงการฯ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
มีเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพให้กู้ยืม	121	88.32
สะดวกในการติดต่อประสานงาน	75	54.74
โครงการฯมีความน่าเชื่อถือ	60	43.80
กู้ยืมเมล็ดพันธุ์โดยไม่เสียดอกเบี้ย	82	59.85

จากตารางที่ 4.1 จากการศึกษาพบว่า

เพศ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวในตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เกือบสามในสี่ (ร้อยละ 70.07) เป็นเพศชาย ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 29.93) เป็นเพศหญิง อายุ เกษตรกรกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อย (ร้อยละ 35.04) มีอายุ 51 – 60 ปี รองลงมา (ร้อยละ 26.28) มีอายุ 61 – 70 ปี ร้อยละ 25.55 มีอายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 9.49 มีอายุน้อยกว่า 41 ปี และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 3.65) มีอายุมากกว่า 70 ปี ตามลำดับทั้งนี้ เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 54.09 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 23 ปี อายุสูงสุด 85 ปี

การศึกษา เกษตรกรกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อย (ร้อยละ 38.69) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ปีที่ 4 รองลงมา (ร้อยละ 35.77) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 8.76 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 8.03 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 4.38 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 4.38) ไม่ได้เรียนหนังสือ

การได้รับการอบรมการพัฒนาอาชีพด้านการทำนา พบว่า เกษตรกรประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 74.45) ไม่เคยได้รับการอบรมการพัฒนาอาชีพด้านการทำนา มีเกษตรกรเพียงบางส่วน (ร้อยละ 25.55) เคยได้รับการอบรมตามหน่วยงานที่จัดอบรม ดังนี้ ร้อยละ 20.44 อบรมโดยสำนักงานงานเกษตรอำเภอ ร้อยละ 1.46 อบรมโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 1.46 อบรมโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 1.46 อบรมโดยสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 0.58 อบรมโดยภาคเอกชน

การศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำนา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.59) ไม่เคยศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำนา มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 12.41) เคยศึกษาดูงานในประเด็นต่างๆ ดังนี้ ร้อยละ 6.57 ศึกษาดูงานเรื่องการปลูกข้าวหอมมะลิ ร้อยละ 2.92 ศึกษาดูงานเรื่องการปลูกข้าวอินทรีย์ และร้อยละ 2.92 ศึกษาดูงานเรื่องโครงการตามแนวพระราชดำริฯ

แหล่งข้อมูลข่าวสารของโครงการฯ ที่ได้รับ ซึ่งเกษตรกรสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้มากกว่า 1 ช่องทาง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.48) ได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการฯ จากการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของชุมชน รองลงมา (ร้อยละ 75.95) ได้รับข้อมูลข่าวสารจากการประชุม ร้อยละ 59.85 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน ร้อยละ 53.28 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน/ญาติ ร้อยละ 47.41 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากการแจ้งของคณะกรรมการ ร้อยละ 24.08 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากหนังสือประชาสัมพันธ์ ณ ที่ทำการโครงการฯ

เหตุผลในการสมัครเป็นสมาชิกโครงการฯ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.32) สมัครเป็นสมาชิกโครงการฯ โดยมีเหตุผลว่า โครงการฯ มีเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพให้กู้ยืม รองลงมา (ร้อยละ 59.85) มีการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยไม่เสียดอกเบี้ย ร้อยละ 54.74 มีความสะดวกในการติดต่อประสานงาน และร้อยละ 43.80 มีเหตุผลมาจากโครงการฯ มีความน่าเชื่อถือ

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ พื้นที่ปลูกข้าว จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำนา แรงงานจ้างเพื่อทำนา รายได้จากการทำนา รายได้อื่นๆ หนี้สิน

ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

		N = 137	
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ค่าร้อยละ	
1. ขนาดพื้นที่ปลูกข้าว (ไร่)			
1.1 พื้นที่ทำนาทั้งหมดของเกษตรกร	137	100.00	
< 11	37	27.00	
11 – 20	59	43.06	
21 – 30	24	17.52	
31 – 40	9	6.57	
> 40	8	5.83	
ค่าต่ำสุด = 4 : ค่าสูงสุด = 120 : ค่าเฉลี่ย = 20.04 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 14.868			
1.2 พื้นที่ตนเอง	129	94.16	
< 11	46	33.58	
11 - 20	60	43.80	
21 - 30	18	13.14	
31 – 40	3	2.18	
> 40	2	1.46	
ค่าต่ำสุด = 3 : ค่าสูงสุด = 80 : ค่าเฉลี่ย = 16.05 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.026			
1.3 พื้นที่เช่าทำนา (ไร่)	37	27.01	
< 11	15	10.95	
11 – 20	13	9.49	
21 – 30	4	2.92	
31 - 40	3	2.19	
> 40	2	1.46	
ค่าต่ำสุด = 3 : ค่าสูงสุด = 45 : ค่าเฉลี่ย = 17.14 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.373			

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N = 137		
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ค่าร้อยละ
2. จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำนา (คน)		
1	22	16.06
2	84	61.31
3	19	13.87
4	5	3.65
5	3	2.19
6	4	2.92
ค่าต่ำสุด = 1 : ค่าสูงสุด = 6 : ค่าเฉลี่ย = 2.23 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.031		
3. การจ้างแรงงานในการทำนา		
3.1 จำนวนแรงงานจ้าง		
- ไม่จ้างแรงงาน	11	8.03
- จ้างแรงงาน(คน)	126	91.97
< 5	86	62.77
5 – 10	31	22.62
11 – 15	2	1.46
16 – 20	4	2.92
> 20	3	2.19
ค่าต่ำสุด = 1 : ค่าสูงสุด = 35 : ค่าเฉลี่ย = 5.02		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5.266		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N = 137

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน(คน)	ค่าร้อยละ
3.2 กิจกรรมในการจ้างแรงงาน		
- โฉนด		
จ้าง	86	60.58
ไม่จ้าง	54	39.42
- หวานข้าว		
จ้าง	79	57.66
ไม่จ้าง	58	42.34
- ไล่ปุ๋ย		
จ้าง	69	50.36
ไม่จ้าง	68	49.54
- นิคดยากำจัดศัตรูพืช		
จ้าง	100	72.99
ไม่จ้าง	37	27.01
- เก็บเกี่ยว		
จ้าง	117	85.40
ไม่จ้าง	20	14.60
4. รายได้จากการทำงานในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา		
ไม่มีรายได้	16	11.68
มีรายได้(บาท)	121	88.32
< 10,001	2	1.46
10,001 – 50,000	56	40.88
50,001 – 100,000	35	25.54
100,0001 – 150,000	12	8.76
150,001 – 200,000	8	5.84
> 200,000	8	5.84
ค่าต่ำสุด = 3,100 : ค่าสูงสุด = 400,000 : ค่าเฉลี่ย = 78,958.72		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 67,071.390		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N = 137

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน(คน)	ค่าร้อยละ
5. รายได้อื่นๆ นอกจากการทำงานในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา (บาท)	137	100.00
ไม่มีรายได้	0	0.00
มีรายได้	137	100.00
<50,001	35	25.55
50,001 – 100,000	44	32.12
100,001 – 150,000	22	16.06
150,0001 – 200,0000	16	11.68
200,001 - 250,000	5	3.65
>250,000	15	10.94
ค่าต่ำสุด = 10,000 : ค่าสูงสุด = 600,000 : ค่าเฉลี่ย = 125,992.70		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 106,997.285		
6. การมีหนี้สิน		
ไม่มีหนี้สิน	35	25.55
มีหนี้สิน (บาท)	102	74.45
<100,001	57	41.60
100,001 – 200,000	16	11.68
200,001 – 300,000	7	5.11
300,0001 – 400,000	5	3.65
400,001 - 500,000	11	8.03
>500,000	6	4.38
ค่าต่ำสุด = 10,000 : ค่าสูงสุด = 700,000 : ค่าเฉลี่ย = 192,931.37		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 183,592.707		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N = 137

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน(คน)	ค่าร้อยละ
แหล่งเงินทุน(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	59	42.75
กองทุนหมู่บ้าน	27	19.26
ธนาคารออมสิน	3	2.17
สหกรณ์การเกษตร	31	22.46
เงินทุนครอบครัว	13	9.42

จากตารางที่ 4.2 จากการศึกษาพบว่า

ขนาดพื้นที่ปลูกข้าว ปรากฏว่า 1) **พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดของเกษตรกร** พบว่าเกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 43.06) มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 11–20 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 27.00) มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดน้อยกว่า 11 ไร่ ร้อยละ 17.52 มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 21–30 ไร่ ร้อยละ 6.57 มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 31–40 ไร่ ร้อยละ 5.83 มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดมากกว่า 40 ไร่ ตามลำดับ ทั้งนี้พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดของเกษตรกร มีค่าเฉลี่ย 20.04 ไร่ โดยพื้นที่ปลูกต่ำสุด 4 ไร่ พื้นที่ปลูกสูงสุด 120 ไร่ 2) **พื้นที่ปลูกข้าวของตนเอง** พบว่าเกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 43.80) มีพื้นที่ปลูกข้าวเป็นของตนเอง 11–20 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 33.58) มีพื้นที่ปลูกข้าวน้อยกว่า 11 ไร่ ร้อยละ 13.14 มีพื้นที่ปลูกข้าว 21–30 ไร่ ร้อยละ 2.18 มีพื้นที่ปลูกข้าว 31–40 ไร่ และร้อยละ 1.46 มีพื้นที่ปลูกข้าวมากกว่า 40 ไร่ ตามลำดับ ทั้งนี้พื้นที่ปลูกข้าวเป็นของตนเองมีค่าเฉลี่ย 16.05 ไร่ โดยพื้นที่ปลูกต่ำสุด 3 ไร่ พื้นที่ปลูกสูงสุด 80 ไร่ 3) **พื้นที่เช่าปลูกข้าว** เกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 10.95) เช่าพื้นที่ในการปลูกข้าว น้อยกว่า 11 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 9.49) เช่าพื้นที่ปลูกข้าว 11–20 ไร่ ร้อยละ 2.92 เช่าพื้นที่ปลูกข้าว 21–30 ไร่ ร้อยละ 2.19 เช่าพื้นที่ปลูกข้าว 31–40 ไร่ และร้อยละ 1.46 เช่าพื้นที่ปลูกข้าว มากกว่า 40 ไร่ ทั้งนี้ การเช่าพื้นที่ในการปลูกข้าวมีค่าเฉลี่ย 17.14 ไร่ โดยเช่าพื้นที่ต่ำสุด 3 ไร่ สูงสุด 45 ไร่

แรงงานในครัวเรือน เกษตรกรเกือบสองในสาม (ร้อยละ 61.31) มีแรงงานในครัวเรือน 2 คน รองลงมา (ร้อยละ 16.06) มีแรงงานในครัวเรือน 1 คน ร้อยละ 13.87 มีแรงงานในครัวเรือน 4 คน ร้อยละ 3.65 มีแรงงานในครัวเรือน 5 คน ร้อยละ 2.92 มีแรงงานในครัวเรือน 6 คน และร้อยละ 2.19 มีแรงงานในครัวเรือน 3 คน ทั้งนี้ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.23 คน โดยมีจำนวนต่ำสุด 1 คน จำนวนสูงสุด 6 คน

แรงงานจ้างเพื่อการทำงาน เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91.97) จ้างแรงงานเพื่อการทำงาน โดยเกษตรกรเกือบสองในสาม (ร้อยละ 62.77) จ้างแรงงานในการทำน่าน้อยกว่า 5 คน รองลงมา (ร้อยละ 22.62) จ้างแรงงานจำนวน 5 – 10 คน ร้อยละ 2.92 จ้างแรงงานจำนวน 16 – 20 คน ร้อยละ 2.19 จ้างแรงงาน มากกว่า 20 คน และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 1.46) จ้างแรงงาน จำนวน 11 – 15 คน ตามลำดับ ทั้งนี้จำนวนแรงงานจ้างเพื่อการทำงานมีค่าเฉลี่ย 5.02 คน โดยจ้างแรงงานต่ำสุด 1 คน จ้างสูงสุด 35 คน โดยในการจ้างแรงงานเพื่อการทำงานนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.40) จ้างแรงงานเพื่อการเก็บเกี่ยว รองลงมา (ร้อยละ 72.99) จ้างแรงงานเพื่อฉีดยากำจัดศัตรูพืช ร้อยละ 60.58 จ้างแรงงานเพื่อไถนา เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.36) จ้างแรงงานเพื่อการหว่านข้าว และใส่ปุ๋ยข้าว

รายได้จากการทำนาในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.32) มีรายได้จากการทำนา โดยเกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 40.88) มีรายได้จากการทำนา 10,000 – 50,000 บาท เกษตรกรกว่าหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 25.54) มีรายได้ 50,001 – 100,000 บาท ร้อยละ 8.76 มีรายได้ 100,001 – 150,000 บาท ร้อยละ 5.84 มีรายได้ 150,001 – 200,000 และมากกว่า 200,000 บาท มีส่วนน้อย (ร้อยละ 1.46) มีรายได้ น้อยกว่า 10,001 บาท ทั้งนี้ เกษตรกรมีรายได้จากการทำนาเฉลี่ย 78,958.72 บาท โดยมีรายได้ต่ำสุด 3,100 บาท รายได้สูงสุด 400,000 บาท

รายได้อื่นๆ นอกจากการทำนาในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา พบว่า เกษตรกรทุกราย (ร้อยละ 100.00) มีรายได้อื่นที่นอกเหนือจากรายได้จากการทำนา โดยเกษตรกรเกือบหนึ่งในสาม (ร้อยละ 32.12) มีรายได้อื่น 50,001 – 100,000 บาท รองลงมา (ร้อยละ 25.55) มีรายได้อื่น น้อยกว่า 50,001 บาท ร้อยละ 16.06 มีรายได้อื่น 100,001 – 150,000 บาท ร้อยละ 11.68 มีรายได้อื่น 150,001 – 200,000 บาท ร้อยละ 3.65 มีรายได้อื่น 200,001 – 250,000 บาท และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 10.94) มีรายได้อื่น มากกว่า 250,000 บาท ทั้งนี้ เกษตรกรมีรายได้อื่นนอกจากการทำนาเฉลี่ย 125,992.70 บาท โดยมีรายได้อื่นสูงสุด 600,000 บาท ต่ำสุด 10,000 บาท

ด้านหนี้สิน พบว่า เกษตรกรประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 74.45) มีหนี้สิน โดยเกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 41.60) มีหนี้สิน น้อยกว่า 100,001 บาท ร้อยละ 11.68 มีภาระหนี้สิน 100,001 – 200,000 บาท ร้อยละ 8.03 มีภาระหนี้สิน 400,001 – 500,000 บาท ร้อยละ 5.11 มีหนี้สิน 200,001 – 300,000 บาท ร้อยละ 4.38 มีภาระหนี้สิน มากกว่า 500,000 บาท และร้อยละ 3.65 มีภาระหนี้สิน 300,001 – 400,000 บาท ตามลำดับ ทั้งนี้ เกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 192,931.37 บาท โดยหนี้สินต่ำสุด 10,000 บาท หนี้สินสูงสุด 700,000 บาท

ด้านแหล่งเงินกู้ พบว่าเกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 42.75) กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รองลงมา (ร้อยละ 22.46) กู้เงินจากสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ

19.57 กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 9.42 กู้เงินนอกระบบ และร้อยละ 2.17 กู้เงินจากธนาคาร
ออมสิน

ตอนที่ 2 การผลิตข้าวของเกษตรกร

การผลิตข้าวของเกษตรกร ได้แก่ ลักษณะอาชีพการทำนา ประสบการณ์การทำนา ระบบการทำนา ชนิดพันธุ์ข้าวและอัตราการปลูกข้าว แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าว การทดสอบ ความงอกของเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูกข้าว ผลผลิตที่ได้ในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา แหล่งเงินทุน

ตารางที่ 4.3 สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร

N = 137		
สภาพการผลิตข้าว	จำนวน	ค่าร้อยละ
1. ลักษณะอาชีพการทำนา		
เป็นอาชีพหลัก	105	76.64
ไม่เป็นอาชีพหลัก	32	23.36
2. ระบบการทำนา		
ทำนาอย่างเดียว ปีละ 1 ครั้ง	131	95.62
ทำนาสลับปลูกถั่วเขียว	5	3.65
ทำนาสลับปลูกปอเทือง	1	0.73
3. ประสบการณ์การทำนา (ปี)		
< 11	1	8.03
11 - 20	25	18.25
21 - 30	35	25.54
31 - 40	28	20.44
41 - 50	37	27.01
> 50	1	0.73
ค่าต่ำสุด = 5 : ค่าสูงสุด = 60 : ค่าเฉลี่ย = 30.45 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 12.511		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 137

สภาพการผลิตข้าว	จำนวน	ค่าร้อยละ
4. พันธุ์ข้าวและพื้นที่ปลูกในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
4.1 พันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 (ไร่)	137	100.00
< 11	53	38.68
11 - 20	58	42.34
21 - 30	18	13.14
31 - 40	6	4.38
> 40	2	1.46
ค่าต่ำสุด = 1 : ค่าสูงสุด = 80 : ค่าเฉลี่ย = 15.80 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.396		
4.2 พันธุ์เหลืองประทิว 123 (ไร่)	33	24.09
< 6	7	5.11
6 - 10	11	8.03
11 - 15	8	5.84
16 - 20	5	3.65
> 20	2	1.46
ค่าต่ำสุด = 2 : ค่าสูงสุด = 33 : ค่าเฉลี่ย = 11.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.648		
4.3 พันธุ์หอมดง(ไร่)	7	5.11
1- 10	4	2.92
11 - 20	2	1.46
21 - 30	1	0.73
ค่าต่ำสุด = 2 : ค่าสูงสุด = 24 : ค่าเฉลี่ย = 11.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8.118		
4.4 พันธุ์ขาวตาแห้ง 17(ไร่)	4	2.92
1- 10	1	0.73
11 - 20	2	1.46
21 - 30	1	0.73
ค่าต่ำสุด = 2 : ค่าสูงสุด = 23 : ค่าเฉลี่ย = 13.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8.660		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 137		
สภาพการผลิตข้าว	จำนวน	ค่าร้อยละ
5. แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกนอกจากที่ผู้ยืมจากโครงการฯ	89	64.94
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เก็บเมล็ดพันธุ์เอง โดยมีการจัดทำแปลงพันธุ์	13	9.48
เก็บเมล็ดพันธุ์เอง โดยไม่มีการจัดทำแปลงพันธุ์	55	40.14
ซื้อจากเพื่อนบ้าน	21	15.32
6. การทดสอบความงอก		
ไม่ทำ	133	97.08
ทำ	4	2.91
วิธีทดสอบโดยทำแปลงเพาะขนาดเล็ก	4	40.1
7. วิธีการปลูก(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
7.1 แบบปักดำ	4	2.92
อัตราการปลูก (กก./ไร่)		
6	2	1.46
8	2	1.46
ค่าต่ำสุด = 6 : ค่าสูงสุด = 8 : ค่าเฉลี่ย = 7.00		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.373		
7.2 แบบหว่าน	136	99.27
อัตราการปลูก(กก./ไร่)		
< 11	1	0.73
11 - 15	46	33.57
16 - 20	54	39.42
21 - 25	30	21.90
> 25	5	3.65
ค่าต่ำสุด = 10 : ค่าสูงสุด = 30 : ค่าเฉลี่ย = 19.56		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.339		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N = 137

สภาพการผลิตข้าว	จำนวน	ค่าร้อยละ
8. ผลผลิตจากการปลูกข้าวในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา (กิโลกรัม)		
8.1 ผลผลิตข้าวทั้งหมด		
< 5,000	57	41.60
5,000 – 6,000	16	11.68
6,100 – 7,000	8	5.83
7,100 – 8,000	5	3.65
8,100 – 9,000	12	8.76
9,100 – 10,000	11	8.03
> 10,000	28	20.44
ค่าต่ำสุด = 1,400 : ค่าสูงสุด = 35,000 : ค่าเฉลี่ย = 7,564.23		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5,703.556		
8.2 ผลผลิตข้าวต่อไร่		
< 200	6	4.38
201 – 300	32	23.36
301 – 400	57	41.60
401 – 500	33	24.08
> 500	9	6.57
ค่าต่ำสุด = 167 : ค่าสูงสุด = 750 : ค่าเฉลี่ย = 369.14		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 97.477		
9. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกข้าว(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ตนเอง	86	62.77
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	56	40.88
สหกรณ์การเกษตร	32	23.36
กองทุนหมู่บ้าน	11	8.03
เงินนอกระบบ	6	4.35

จากตารางที่ 4.3 จากการศึกษาพบว่า

ลักษณะอาชีพการทำนา เกษตรกรประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 76.64) ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก และประมาณหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 23.36) ทำนาเป็นอาชีพรอง

ระบบการทำนา เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.62) ประกอบอาชีพทำนาอย่างเดี่ยว โดย ปลูกข้าวปีละ 1 ครั้ง รองลงมา (ร้อยละ 3.65) ประกอบอาชีพทำนาสลับกับการปลูกถั่วเขียว และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.73) ประกอบอาชีพทำนาสลับกับการปลูกปอเทือง

ประสบการณ์การทำนา เกษตรกรมากกว่าหนึ่งในสี่เล็กน้อย (ร้อยละ 27.01) มีประสบการณ์การทำนา 41 – 50 ปี รองลงมา (ร้อยละ 25.54) มีประสบการณ์การทำนา 21 – 30 ปี ร้อยละ 20.44 มีประสบการณ์การทำนา 31 – 40 ปี ร้อยละ 18.25 มีประสบการณ์การทำนา 11 – 20 ปี และเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 8.03 และ 0.73) มีประสบการณ์การทำนาน้อยกว่า 11 ปี และมากกว่า 50 ปี ตามลำดับ ทั้งนี้ เกษตรกรมีประสบการณ์การทำนาเฉลี่ย 30.45 ปี โดยมีประสบการณ์การทำนาค่ำสุด 5 ปี สูงสุด 60 ปี

พันธุ์ข้าวที่ปลูกในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา

พบว่า เกษตรกรบางรายปลูกข้าวหลายพันธุ์ ปรากฏผลดังนี้ เกษตรกรทั้งหมดปลูกข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 รองลงมา (ร้อยละ 24.09) ปลูกข้าวพันธุ์เหลืองประทิว 123 ร้อยละ 5.11 ปลูกข้าวพันธุ์หอมแดง และร้อยละ 2.92 ปลูกข้าวพันธุ์ขาวตาแห้ง 17

- **พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105** พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 42.34) ปลูกข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 11 – 20 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 38.68) ปลูกน้อยกว่า 11 ไร่ ร้อยละ 13.14 ปลูก 21 – 30 ไร่ ร้อยละ 4.38 ปลูก 31 – 40 ไร่ และมีเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 1.46) ปลูกข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 มากกว่า 40 ไร่ ตามลำดับ ทั้งนี้ การปลูกข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 มีค่าเฉลี่ย 15.80 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกต่ำสุด 1 ไร่ พื้นที่ปลูกสูงสุด 80 ไร่

- **พันธุ์เหลืองประทิว 123** พบว่าเกษตรกรประมาณหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 24.09) ปลูกข้าวพันธุ์เหลืองประทิว 123 โดยเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 8.03) ปลูกข้าวพันธุ์เหลืองประทิว 123 6 - 10 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 5.84) ปลูก 11 – 15 ไร่ ร้อยละ 5.11 ปลูกน้อยกว่า 6 ไร่ ร้อยละ 3.65 ปลูก 16 – 20 ไร่ และ ร้อยละ 1.46 ปลูกมากกว่า 20 ไร่ ตามลำดับ ทั้งนี้ เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์เหลืองประทิว 123 เฉลี่ย 11.48 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกต่ำสุด 2 ไร่ พื้นที่สูงสุด 33 ไร่

- **พันธุ์หอมแดง** พบว่า เกษตรกรบางส่วน (ร้อยละ 5.11) ปลูกข้าวพันธุ์หอมแดง โดยเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 2.92) ปลูกข้าวพันธุ์หอมแดง 1 - 10 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 1.46) ปลูก 11 – 20 ไร่ และร้อยละ 0.73 ปลูก 21 – 30 ไร่ ตามลำดับ ทั้งนี้ เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์หอมแดงเฉลี่ย 11.29 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกต่ำสุด 2 ไร่ พื้นที่ปลูกสูงสุด 24 ไร่

-พันธุ์ข้าวตาแห้ง 17 พบว่าเกษตรกรบางส่วน (ร้อยละ 2.92) ปลูกข้าวพันธุ์ข้าวตาแห้ง 17 โดยเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 1.46) ปลูกข้าวพันธุ์ข้าวตาแห้ง 17 11 - 20 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 0.73) ปลูก 1 - 10 ไร่ และ ปลูก 11 - 30 ไร่ ทั้งนี้ เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์ข้าวตาแห้ง 17 เฉลี่ย 13.50 ไร่ โดยพื้นที่ปลูกต่ำสุด 2 ไร่ พื้นที่สูงสุด 23 ไร่

แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกนอกจากที่กักเก็บจากโครงการฯ

พบว่า เกษตรกรบางรายใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากหลายแหล่งที่มา ปรากฏผลดังนี้ เกษตรกรเกือบสองในสาม (ร้อยละ 64.94) ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งที่อื่น โดยเกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 40.14) เก็บเมล็ดพันธุ์เอง โดยไม่มีการจัดทำแปลงพันธุ์ รองลงมา (ร้อยละ 15.32) ซื้อจากเพื่อนบ้าน และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 9.48) เก็บเมล็ดพันธุ์เอง โดยมีการจัดทำแปลงพันธุ์

การทดสอบความงอก พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.08) ไม่มีการทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยมีเพียงเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 2.91) มีการทดสอบความงอก โดยวิธีทำแปลงเพาะขนาดเล็ก

วิธีการปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรบางรายปลูกข้าวแบบปักดำ และแบบหว่าน ปรากฏผลดังนี้ เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.27) ปลูกข้าวแบบหว่านแห้ง โดยเกษตรกรกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อย (ร้อยละ 39.42) ใช้อัตราการปลูก 16 - 20 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมา (ร้อยละ 33.57) ใช้อัตราการปลูก 11 - 15 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 21.90 ใช้อัตราการปลูก 21 - 25 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 3.65 ใช้อัตราการปลูกมากกว่า 25 กิโลกรัมต่อไร่ และร้อยละ 0.73 ใช้อัตราการปลูกน้อยกว่า 11 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ ทั้งนี้ เกษตรกรที่ปลูกข้าววิธีแบบหว่านใช้อัตราการปลูกเฉลี่ย 19.56 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีอัตราการปลูกต่ำสุด 10 กิโลกรัมต่อไร่ อัตราการปลูกสูงสุด 30 กิโลกรัมต่อไร่ และมีเกษตรกรบางส่วน (ร้อยละ 2.92) ปลูกข้าวแบบปักดำ โดยร้อยละ 1.46 ใช้อัตราการปลูก 6 กิโลกรัมต่อไร่ และอีกร้อยละ 1.46 ใช้อัตราการปลูก 8 กิโลกรัมต่อไร่ การปลูกแบบปักดำมีอัตราการปลูกเฉลี่ย 7.00 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีอัตราการปลูกต่ำสุด 6 กิโลกรัมต่อไร่ อัตราการปลูกสูงสุด 8 กิโลกรัมต่อไร่

ผลผลิตข้าวในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 41.60) ได้ผลผลิตข้าวน้อยกว่า 5,000 กิโลกรัม รองลงมา (ร้อยละ 20.44) ได้ผลผลิตข้าวมากกว่า 10,000 กิโลกรัม ร้อยละ 11.68 ได้ผลผลิตข้าว 5,000 - 6,000 กิโลกรัม ร้อยละ 8.76 ได้ผลผลิตข้าว 8,100 - 9,000 กิโลกรัม ร้อยละ 8.03 ได้ผลผลิตข้าว 9,100 - 10,000 กิโลกรัม ร้อยละ 5.83 ได้ผลผลิตข้าว 6,100 - 7,000 กิโลกรัม และร้อยละ 3.65 ได้ผลผลิตข้าว 7,100 - 8,000 กิโลกรัม ตามลำดับ ทั้งนี้ ผลผลิตที่ได้ในฤดูกาลที่ผ่านมา มีค่าเฉลี่ย 7,564.23 กิโลกรัม โดยผลผลิตต่ำสุด 1,400 กิโลกรัม ผลผลิตสูงสุด 35,000 กิโลกรัม

ผลผลิตข้าวต่อไร่ พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่ง (ร้อยละ 41.60) ได้รับผลผลิตข้าว 301 – 400 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมา (ร้อยละ 24.08) ได้รับผลผลิตข้าว 401 – 500 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 23.36 ได้รับผลผลิตข้าว 201 – 300 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 6.57 ได้รับผลผลิตข้าวมากกว่า 500 กิโลกรัมต่อไร่ และร้อยละ 4.38 ได้รับผลผลิตข้าว น้อยกว่า 200 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ ทั้งนี้ เกษตรกรได้รับผลผลิตข้าว เฉลี่ย 369.14 กิโลกรัมต่อไร่ โดยผลผลิตข้าวต่ำสุด 167 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตข้าวสูงสุด 750 กิโลกรัมต่อไร่

ด้านแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรเกือบสองในสาม (ร้อยละ 62.77) ใช้เงินทุนของตนเองในการปลูกข้าว รองลงมา (ร้อยละ 40.88) ใช้แหล่งเงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 23.36 ใช้แหล่งเงินทุนจากสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 8.03 ใช้แหล่งเงินทุนจากกองทุนหมู่บ้าน และร้อยละ 4.35 ใช้แหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมนอกระบบ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบล บ้านหัน

ผู้วิจัยใช้คำถามที่มีลักษณะประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย แล้วจัดระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อกำหนดของโครงการฯ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อข้อกำหนดของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านที่ทำการโครงการฯ 2) ด้านวัตถุประสงค์ 3) ด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ผลการวิเคราะห์ปรากฏรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อข้อกำหนดของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

N = 137

การดำเนินงานของโครงการฯ	ระดับความคิดเห็น *					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
1. ด้านสถานที่ทำการโครงการฯ						4.12	มาก
						0.810	
1.1 สถานที่ตั้ง ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหันเหมาะสม	73 (53.28)	56 (40.88)	7 (5.11)	1 (0.73)	0 (0.00)	4.47 0.631	มากที่สุด
1.2 มีป้าย สัญลักษณ์ที่ทำการชัดเจน	35 (25.55)	62 (45.26)	29 (21.17)	10 (7.30)	1 (0.73)	3.88 0.903	มาก
1.3 มีการประชาสัมพันธ์จุดบริการ	36 (26.28)	56 (40.88)	36 (26.28)	6 (4.38)	3 (2.19)	3.85 0.938	มาก
1.4 มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ	51 (37.23)	58 (42.34)	26 (18.98)	0 (0.00)	2 (1.46)	4.14 0.824	มาก
1.5 มีช่องทางบริการสะดวกรวดเร็ว	50 (36.54)	69 (50.36)	15 (10.95)	2 (1.46)	1 (0.73)	4.20 0.749	มาก
1.6 เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถ	53 (38.69)	59 (43.07)	21 (15.33)	3 (2.19)	1 (0.73)	4.17 0.819	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 137

การดำเนินงานของโครงการฯ	ระดับความคิดเห็น *					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
2. ด้านวัตถุประสงค์						4.23	มากที่สุด
						0.833	
2.1 ทำให้มีแหล่งผู้ชมเมล็ดพันธุ์ดี อย่างเพียงพอ	68 (49.64)	47 (34.31)	16 (11.68)	4 (2.92)	2 (1.46)	4.28 0.889	มากที่สุด
2.2 ทำให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่ม เพื่อสะท้อนปัญหา	46 (33.58)	67 (48.91)	21 (15.33)	2 (1.46)	1 (0.73)	4.13 0.775	มาก
2.3 เพื่อให้เกษตรกรได้รับความเป็น ธรรมในการผู้ชมเมล็ด พันธุ์ข้าว	62 (45.26)	58 (42.34)	12 (8.76)	1 (0.73)	4 (2.92)	4.26 0.887	มากที่สุด
2.4 ทำให้เกษตรกรมีหลักประกันในอาชีพทำนามากขึ้น	59 (43.07)	60 (43.80)	16 (11.46)	0 (0.00)	2 (1.46)	4.27 0.781	มากที่สุด

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 137

การดำเนินงานของโครงการฯ	ระดับความคิดเห็น *					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
3. ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และข้อกำหนด						4.14	มาก
						0.876	
3.1 กำหนดให้สมาชิกต้องเป็นเกษตรกรที่มี ภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ตำบลบ้านหัน	52 (37.96)	62 (54.26)	17 (12.41)	4 (2.92)	2 (1.46)	4.15 0.875	มาก
3.2 สมาชิกต้องเป็นเกษตรกรมีอาชีพทำนา	58 (42.34)	62 (45.26)	15 (10.95)	2 (1.46)	0 (0.00)	4.28 0.717	มากที่สุด
3.3 เมื่อย้ายออกนอกพื้นที่ถือว่า ขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิก	41 (29.93)	52 (37.96)	34 (24.82)	4 (2.92)	6 (4.28)	3.86 1.023	มาก
3.4 ให้กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ปีละครั้ง	52 (37.96)	60 (43.80)	20 (14.60)	4 (2.92)	1 (0.73)	4.15 0.830	มาก
3.5 อัตรากู้ยืม 20 กก./ไร่ รายละเอียดไม่เกิน 1,000 กก.	48 (35.04)	57 (41.61)	23 (16.79)	3 (2.19)	6 (4.28)	4.01 1.004	มาก
3.6 ให้ส่งใช้ค่าเมล็ดพันธุ์ต้นทุน ภายในวันที่ 31 มีนาคม ของปีถัดไป	55 (40.15)	57 (41.61)	21 (15.33)	2 (1.46)	2 (1.46)	4.18 0.848	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

N = 137

การดำเนินงานของโครงการฯ	ระดับความคิดเห็น *					ค่าเฉลี่ย**	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)			
3.7 ให้ส่งใช้ค่าเมล็ดพันธุ์ต้นทุนเป็น เงินสด โดยไม่คิดอัตราดอกเบี้ย	3 (45.99)	41 (29.93)	27 (19.71)	6 (4.28)	0 (0.00)	4.18 0.899	มาก	
3.8 หากพันกำหนดส่งใช้ค่าเมล็ดพันธุ์ต้นทุนให้คิดดอกเบี้ย ตามกฎหมาย	58 (42.34)	57 (41.61)	20 (14.60)	1 (0.73)	1 (0.73)	4.24 0.781	มากที่สุด	
3.9 หากสมาชิกผู้เยี่ยมประสบภัยธรรมชาติให้เป็นมติของ คณะกรรมการพิจารณาผ่อนผันการชำระหนี้	68 (49.64)	50 (36.50)	13 (9.49)	2 (1.46)	4 (2.92)	4.28 0.915	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อข้อกำหนดของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบล บ้านหัน ปรากฏดังนี้

1. ด้านที่ทำการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ปรากฏว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก(ค่าเฉลี่ย 4.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด คือ สถานที่ตั้ง ณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน(ค่าเฉลี่ย 4.47) เห็นด้วยในระดับมาก 5 ประเด็น คือ (1) ช่องทางการบริการสะดวกรวดเร็ว (ค่าเฉลี่ย 4.20) (2) เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถ (ค่าเฉลี่ย 4.17) (3) มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 4.14) (4) มีป้ายสัญลักษณ์ที่ทำการชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.88) และ (5) มีการประชาสัมพันธ์จุดบริการ (ค่าเฉลี่ย 3.85) โดยเกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1 สถานที่ตั้ง ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหันเหมาะสม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 53.28 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 40.88) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 5.11 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.47)

1.2 มีป้าย สัญลักษณ์ที่ทำการชัดเจน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.26 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 25.55) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 21.17 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 7.30 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.88)

1.3 มีการประชาสัมพันธ์จุดบริการ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 40.88 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา เห็นด้วยมากที่สุดเท่ากับเห็นด้วยปานกลาง(ร้อยละ 26.28) ร้อยละ 4.38 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 2.19 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.85)

1.4 มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 42.34 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 37.23) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 18.98 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.14)

1.5 มีช่องทางบริการสะดวกรวดเร็ว พบว่าเกษตรกรร้อยละ 50.36 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 36.54) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 10.95 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.20)

1.6 เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 43.07 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 38.69) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 15.33 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.19 เห็น

ด้วยน้อย และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.17)

2. ด้านวัตถุประสงค์ ปรากฏว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.23) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ (1) ทำให้มีแหล่งกักขังแมลงศัตรูพืชได้อย่างเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 4.28) (2) ทำให้เกษตรกรมีหลักประกันในอาชีพการงานมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.27) (3) เพื่อให้เกษตรกรได้รับความเป็นธรรมในการกักขังแมลงศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 4.26) และเห็นด้วยในระดับมาก คือ วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการทำให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มเพื่อสะท้อนปัญหา (ค่าเฉลี่ย 4.13) โดยเกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 ทำให้มีแหล่งกักขังแมลงศัตรูพืชได้อย่างเพียงพอ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 49.64 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 34.31) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 11.68 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.28)

2.2 ทำให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มเพื่อสะท้อนปัญหา พบว่าเกษตรกรร้อยละ 48.91 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 33.58) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 15.33 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.13)

2.3 เพื่อให้เกษตรกรได้รับความเป็นธรรมในการกักขังแมลงศัตรูพืช พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.26 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 42.34) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 8.76 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นด้วยน้อยที่สุด และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.26)

2.4 ทำให้เกษตรกรมีหลักประกันในอาชีพการงานมากขึ้น พบว่าเกษตรกรร้อยละ 43.80 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 43.07) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 11.46 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.27)

3. ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและข้อกำหนด ปรากฏว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ (1) สมาชิกต้องเป็นเกษตรกรที่มีอาชีพทำนา (ค่าเฉลี่ย 4.28) (2) หากพินกำหนดส่งใช้ค่าเมล็ดพันธุ์ต้นทุนให้คิดอัตราดอกเบี้ยตามที่กฎหมายกำหนด (ค่าเฉลี่ย 4.24) (3) หากสมาชิกประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติให้เป็นมติของคณะกรรมการพิจารณาผ่อนผันการชำระหนี้ (ค่าเฉลี่ย 4.28) เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก 5 ประเด็น คือ (1) ให้ส่งใช้ค่าเมล็ดพันธุ์ต้นทุนเป็นเงินสดโดยไม่คิด

อัตราดอกเบี้ย (ค่าเฉลี่ย 4.18) (2) ให้ส่งใช้เมล็ดพันธุ์ต้นทุนภายในวันที่ 31 มีนาคม ของปีถัดไป (ค่าเฉลี่ย 4.18) (3) ให้กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง (ค่าเฉลี่ย 4.15) (4) กำหนดให้สมาชิกต้องเป็นเกษตรกรที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ตำบลบ้านหัน (ค่าเฉลี่ย 4.15) (5) อัตรากู้ยืม 20 กิโลกรัมต่อไร่ รายละไม่เกิน 1,000 กิโลกรัม (ค่าเฉลี่ย 4.01) โดยเกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 กำหนดให้สมาชิกเป็นเกษตรกรที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ตำบลบ้านหัน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 54.26 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 37.96) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 12.41 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.15)

3.2 สมาชิกต้องเป็นเกษตรกรมีอาชีพทำนา พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.26 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 42.34) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 10.95 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.28)

3.3 เมื่อย้ายออกนอกพื้นที่ถือว่าขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 37.96 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 29.93) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 24.82 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 4.28 เห็นด้วยน้อยที่สุด และร้อยละ 2.92 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.86)

3.4 ให้กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ปีละครั้ง พบว่าเกษตรกรร้อยละ 43.80 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 37.96) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 14.60 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.15)

3.5 อัตรากู้ยืม 20 กก./ไร่ รายละไม่เกิน 1,000 กก. พบว่าเกษตรกรร้อยละ 41.61 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 35.04) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 16.79 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 4.28 เห็นด้วยน้อยที่สุด และร้อยละ 2.19 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.01)

3.6 ให้ส่งใช้ค่าเมล็ดพันธุ์ต้นทุนภายในวันที่ 31 มีนาคม ของปีถัดไป พบว่าเกษตรกรร้อยละ 41.61 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 40.15) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 15.33 เห็นด้วยปานกลาง และเกษตรกรเห็นด้วยน้อยเท่ากับเห็นด้วยน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.46) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.18)

3.7 ให้ส่งใช้ค่าเมล็ดพันธุ์ต้นทุนเป็นเงินสด โดยไม่คิดอัตราดอกเบี้ย พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.99 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 29.93) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 19.71

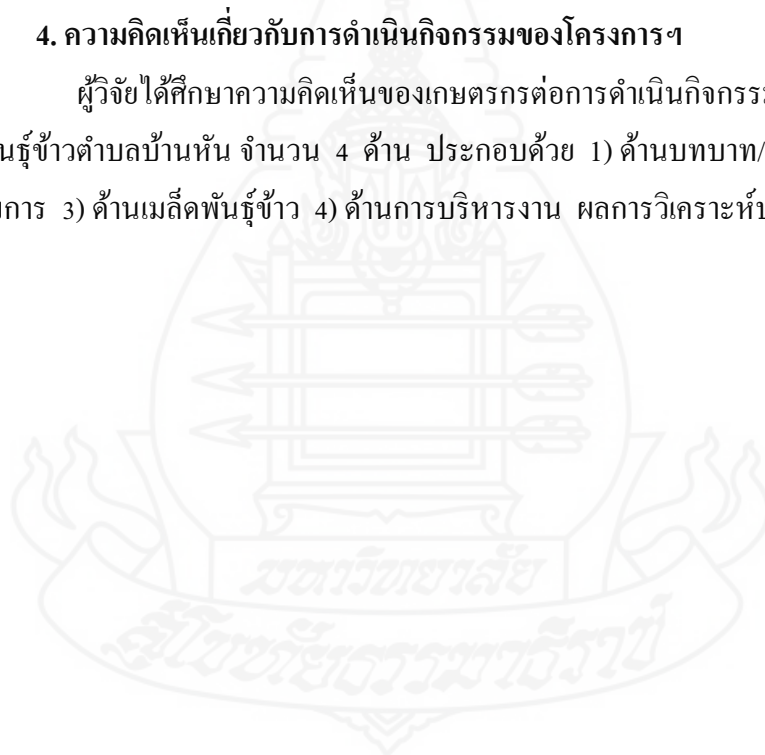
เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 4.28 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.18)

3.8 หากสมาชิกไม่ส่งใช้เมล็ดพันธุ์ต้นทุนตามกำหนด ให้คิดดอกเบี้ยผิดนัดตามที่กฎหมายกำหนด พบว่าเกษตรกรร้อยละ 42.34 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 41.61) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 14.60 เห็นด้วยปานกลาง และเกษตรกรเห็นด้วยน้อยเท่ากับเห็นด้วยน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.73) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.24)

3.9 หากสมาชิกไม่สามารถส่งคืนเมล็ดพันธุ์ต้นทุนได้ อันเนื่องมาจากสาเหตุภัยธรรมชาติ กำหนดให้ขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 49.64 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 36.50) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 9.49 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 2.92 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.28)

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ

ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบทบาท/ภารกิจ 2) ด้านคณะกรรมการ 3) ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว 4) ด้านการบริหารงาน ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

N = 137

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน	
	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	มาตรฐาน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		
1. ด้านบทบาท/ภารกิจ ที่ได้ดำเนินการ						4.07	มาก
						0.806	
1.1 เป็นศูนย์กลางของการรวบรวม เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้สมาชิกกู้ยืม	48 (35.04)	68 (49.64)	21 (15.33)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.20 0.684	มาก
1.2 มีการวางแผนและการกระจายพันธุ์ สู่เกษตรกรเป้าหมายในชุมชนที่ดี	44 (32.12)	71 (51.82)	19 (13.87)	3 (2.19)	0 (0.00)	4.14 0.729	มาก
1.3 มีการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการ ดำเนินงานของโครงการฯ แก่เกษตรกร	38 (27.74)	62 (45.26)	32 (23.36)	5 (3.65)	0 (0.00)	3.97 0.813	มาก
1.4 มีการดำเนินการรับสมัครสมาชิก โครงการฯ อย่างทั่วถึง	42 (30.66)	70 (51.09)	23 (16.79)	2 (1.46)	0 (0.00)	4.11 0.724	มาก
1.5 มีการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้ สมาชิกธนาคารฯ กู้ยืม	79 (57.66)	46 (33.58)	10 (7.30)	2 (1.46)	0 (0.00)	4.47 0.697	มากที่สุด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N = 137

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
1.6 การดำเนินการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นไปตามหลักเกณฑ์	66 (48.18)	52 (37.96)	15 (10.95)	2 (1.46)	2 (1.46)	4.30 0.835	มากที่สุด
1.7 การกำหนดจำนวน และชนิดของเมล็ด พันธุ์ข้าวเป็นไปตามมติที่ประชุม	45 (32.85)	66 (48.18)	21 (15.33)	3 (2.19)	2 (1.46)	4.09 0.836	มาก
1.8 มีการรายงานผลการดำเนินงานให้ สมาชิกทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	31 (22.63)	48 (35.04)	41 (29.93)	15 (10.95)	2 (1.46)	3.66 0.995	มาก
1.9 มีการประชุมใหญ่สมาชิก ปีละครั้ง	32 (23.36)	60 (43.80)	35 (25.55)	6 (4.28)	4 (2.92)	3.80 0.946	มาก
1.10 สามารถบริหารจัดการโครงการฯได้ อย่างความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้	39 (28.47)	65 (47.45)	31 (22.63)	0 (0.00)	2 (1.46)	4.01 0.804	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N = 137

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น*					ค่าเฉลี่ย** ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
2. ด้านคณะกรรมการ						4.00	มาก
						0.899	
2.1 คณะกรรมการฯ ประกอบด้วยประธาน และกรรมการ จำนวน 5 คน	53 (38.69)	55 (40.15)	25 (18.25)	3 (2.19)	1 (0.73)	4.14 0.842	มาก
2.2 มีวาระ 4 ปี ไม่เกิน 2 วาระ	34 (24.82)	69 (50.36)	22 (16.06)	8 (5.84)	4 (2.92)	3.88 0.948	มาก
2.3 คณะกรรมการสามารถบริหารงาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ	42 (30.66)	71 (51.82)	21 (15.33)	1 (0.73)	2 (1.46)	4.09 0.785	มาก
2.4 สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือก คณะกรรมการ	38 (27.74)	46 (33.58)	26 (18.98)	20 (14.60)	7 (5.11)	3.64 1.180	มาก
2.5 คณะกรรมการเป็นผู้มีความรู้ ความ ชำนาญเรื่องเมล็ดพันธุ์ข้าว	44 (32.12)	52 (37.96)	32 (23.36)	8 (5.84)	1 (0.73)	3.95 0.926	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N = 137

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น*					ค่าเฉลี่ย** ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)		
2.6 การบริหารงานมีความโปร่งใส	58 (42.34)	51 (37.23)	22 (16.06)	5 (3.65)	1 (0.73)	4.17 0.879	มาก
2.7 มีการจัดทำบัญชีการเงินถูกต้องตาม ความเป็นจริง	51 (37.23)	62 (45.26)	23 (16.79)	1 (0.73)	0 (0.00)	4.19 0.733	มาก
3. ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว						4.23 0.850	มากที่สุด
3.1 ราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวมีความยุติธรรม	48 (35.04)	63 (45.99)	22 (16.06)	1 (0.73)	3 (2.19)	4.11 0.855	มาก
3.2 เมล็ดพันธุ์ข้าวผลิตจากแหล่งที่ เชื่อถือได้	70 (51.09)	52 (37.96)	11 (8.03)	3 (2.19)	1 (0.73)	4.36 0.785	มากที่สุด
3.3 เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ตรงตามความต้องการ ของสมาชิก	55 (40.15)	57 (41.60)	18 (13.14)	6 (4.38)	1 (0.73)	4.16 0.868	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N = 137

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน	
	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	มาตรฐาน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		
3.4 เมล็ดพันธุ์ข้าวมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการผู้ยืมของสมาชิก	67 (48.91)	48 (35.04)	17 (12.41)	3 (2.19)	2 (1.46)	4.28 0.872	มากที่สุด
3.5 ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากโครงการฯ แล้วได้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น	61 (44.53)	53 (38.69)	18 (13.14)	4 (2.92)	1 (0.73)	4.23 0.862	มากที่สุด
3.6 ข้าวเปลือกที่ผลิตได้มีคุณภาพดีขึ้น	61 (44.53)	56 (40.88)	14 (10.22)	4 (2.92)	2 (1.46)	4.24 0.862	มากที่สุด
4. ด้านการบริหารงาน						4.02	มาก
						0.801	
4.1 วิธีการรับสมัครสมาชิกเหมาะสมแล้ว	28 (20.44)	78 (56.93)	28 (20.44)	1 (0.73)	2 (1.46)	3.94 0.755	มาก
4.2 วิธีการคัดเลือกสมาชิกมีความเหมาะสม	43 (31.39)	65 (47.45)	28 (20.44)	0 (0.00)	1 (0.73)	4.09 0.762	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N = 137

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	ส่วนเบี่ยงเบน	
	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	มาตรฐาน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		
4.3 ดำเนินการตามแผนกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว	62	56	18	0	1	4.30	มากที่สุด
ได้ทันต่อฤดูกาลเพาะปลูก	(45.26)	(40.88)	(13.14)	(0.00)	(0.73)	0.751	
4.4 เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความ	57	65	13	2	0	4.27	มากที่สุด
สุภาพเรียบร้อย	(41.61)	(47.45)	(9.49)	(1.46)	(0.00)	0.698	
4.5 สมาชิกได้รับทราบรายละเอียดใน	44	66	25	2	0	4.11	มาก
สัญญากู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างเพียงพอ	(32.12)	(48.18)	(18.25)	(1.46)	(0.00)	0.744	
4.6 มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับ	20	47	36	2	4	3.34	มาก
เมล็ดพันธุ์ข้าว	(14.60)	(34.31)	(26.28)	(1.46)	(2.92)	1.069	
4.7 มีการประชุมชี้แจงและให้ความรู้	37	55	40	2	3	3.88	มาก
เกี่ยวกับโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว	(27.01)	(40.15)	(29.20)	(1.46)	(2.19)	0.900	
4.8 สมาชิกได้รับบริการอย่างสะดวก	50	71	14	2	0	4.23	มากที่สุด
รวดเร็วและเท่าเทียมกัน	(36.50)	(51.82)	(10.22)	(1.46)	(0.00)	0.689	

หมายเหตุ* ความหมายของระดับความคิดเห็น

- 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

**ความหมายของระดับค่าเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมของโครงการ
ธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ปรากฏดังนี้

1. ด้านบทบาท/ภารกิจที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา ปรากฏว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ (1) มีการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้สมาชิกกู้ยืม (ค่าเฉลี่ย 4.47) (2) การดำเนินการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข (ค่าเฉลี่ย 4.30) เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก 7 ประเด็น คือ (1) เป็นศูนย์กลางของการรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้สมาชิกกู้ยืม (ค่าเฉลี่ย 4.20) (2) มีการวางแผนและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวสู่เกษตรกรเป้าหมายในชุมชนที่ดี (ค่าเฉลี่ย 4.14) (3) มีการดำเนินการรับสมัครสมาชิกโครงการอย่างทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 4.11) (4) การกำหนดจำนวนและชนิดเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นไปตามมติที่ประชุม (ค่าเฉลี่ย 4.09) (5) มีการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการแก่เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.97) (6) มีการประชุมใหญ่สมาชิก ปีละ 1 ครั้ง (ค่าเฉลี่ย 3.80) (7) มีการรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง (ค่าเฉลี่ย 3.66) โดยเกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1 เป็นศูนย์กลางของการรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีเพื่อการกระจายให้แก่สมาชิกกู้ยืม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 49.64 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 35.04) เห็นด้วยมากที่สุด และร้อยละ 15.33 เห็นด้วยปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.20)

1.2 มีการวางแผนและการกระจายพันธุ์ดีไปสู่เกษตรกรเป้าหมายในชุมชนที่ดี พบว่าเกษตรกรร้อยละ 51.82 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 32.12) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 13.87

เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 2.19 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.14)

1.3 มีการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการฯ แก่เกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 45.26 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 27.74) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 23.36 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 3.65 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.97)

1.4 มีการดำเนินการรับสมัครสมาชิกโครงการฯ อย่างทั่วถึง พบว่าเกษตรกรร้อยละ 51.09 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 30.66) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 16.79 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.11)

1.5 มีการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้สมาชิกธนาคารฯ คุ้มมี พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 57.66 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 33.58) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 7.30 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.47)

1.6 การพิจารณาและดำเนินการให้กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นไปตามตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของโครงการฯ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 48.18 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 37.96) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 10.95 เห็นด้วยปานกลาง และเห็นด้วยน้อย เท่ากับเห็นด้วยน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.46) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.30)

1.7 การกำหนดจำนวน และชนิดของเมล็ดพันธุ์ที่ให้สมาชิกคุ้มมีแต่ละครั้งเป็นไป ตามมติที่ประชุมโครงการฯ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 48.18 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 32.85) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 15.33 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.19 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.09)

1.8 มีการรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 35.04 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 29.93) เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 22.63 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 10.95 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.66)

1.9 มีการจัดให้มีการประชุมใหญ่สมาชิก ปีละ 1 ครั้ง พบว่าเกษตรกรร้อยละ 43.80 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 25.55) เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 23.36 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 4.28 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 2.92 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.80)

1.10 สามารถบริหารจัดการโครงการฯได้อย่างความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้

พบว่าเกษตรกรร้อยละ 47.45 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 28.47) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 22.63 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.01)

2. ด้านคณะกรรมการ ปรากฏว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากทุกประเด็น 7 ประเด็น คือ (1) มีการจัดทำบัญชีการเงินถูกต้องตามความเป็นจริง (ค่าเฉลี่ย 4.19) (2) การบริหารงานมีความโปร่งใส(ค่าเฉลี่ย 4.17) (3) คณะกรรมการประกอบด้วยประธานและคณะกรรมการจำนวน 5 คน (ค่าเฉลี่ย 3.95) (4) คณะกรรมการบริหารงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (ค่าเฉลี่ย 4.09) (5) คณะกรรมการเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญเรื่องเมล็ดพันธุ์ข้าว(ค่าเฉลี่ย 3.95) (6) คณะกรรมการมีวาระ 4 ปี ไม่เกิน 2 วาระ(ค่าเฉลี่ย 3.88) (7) สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 3.64) โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 มีคณะกรรมการบริหารงานโครงการฯ ประกอบด้วยประธาน และกรรมการจำนวน 5 คน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 40.15 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 38.69) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 18.25 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.19 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.14)

2.2 คณะกรรมการดำรงตำแหน่ง 4 ปี ไม่เกิน 2 วาระ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 50.36 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 24.82) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 16.06 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 5.84 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 2.92 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.88)

2.3 คณะกรรมการสามารถบริหารงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 51.82 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 30.66) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 15.33 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อยที่สุด ร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.09)

2.4 สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 33.58 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 27.74) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 18.98 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 14.60 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 5.11 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.64)

2.5. คณะกรรมการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญเรื่องข้าว พบว่าเกษตรกรร้อยละ 37.96 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 32.12) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 23.36

เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 5.84 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.95)

2.6 คณะกรรมการบริหารงานด้วยความโปร่งใส พบว่าเกษตรกรร้อยละ 42.34 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 37.23) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 16.06 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 3.65 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.17)

2.7 มีการจัดทำบัญชีการเงินถูกต้องตามความเป็นจริง พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.26 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 37.23) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 16.79 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.19)

3. ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.23) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับ มากที่สุด 4 ประเด็น คือ (1) เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตจากแหล่งที่เชื่อถือได้ (ค่าเฉลี่ย 4.36) (2) เมล็ดพันธุ์ข้าวมีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการกู้ยืมของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.28) (3) ข้าวเปลือกที่ผลิตได้มีคุณภาพดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.24) (4) ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากโครงการแล้วได้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.23) และเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก 2 ประเด็น คือ (1) เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ตรงตามความต้องการของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.16) (2) ราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวมีความยุติธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.11)

3.1 ราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ทำสัญญากู้ยืมมีความยุติธรรม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.99 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 35.04) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 16.06 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.19 เห็นด้วยน้อยที่สุด และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.11)

3.2 เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตจากแหล่งที่เชื่อถือได้ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 51.09 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 37.96) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 8.03 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.19 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.36)

3.3 เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ตรงตามความต้องการของสมาชิก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 41.60 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 40.15) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 13.14 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 4.38 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.16)

3.4 เมล็ดพันธุ์ข้าวมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการกู้ยืมของสมาชิก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 48.91 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 35.04) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 12.41

เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.19 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.28)

3.5 ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากโครงการฯ แล้วได้รับผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น พบว่าเกษตรกรร้อยละ 44.53 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 38.69) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 13.14 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.23)

3.6 ข้าวเปลือกที่ผลิตได้มีคุณภาพดีกว่าเดิมที่เคยผลิตได้ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 44.53 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 40.88) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 10.22 เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นด้วยน้อย และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.24)

4. ด้านการบริหารงาน ปรากฏว่า เกษตรกรในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.02) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับ มากที่สุด 3 ประเด็น คือ (1)ดำเนินการตามแผนการกักขังเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ทันต่อฤดูกาลเพาะปลูก(ค่าเฉลี่ย 4.30) (2) เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพเรียบร้อย (ค่าเฉลี่ย 4.27) (3) สมาชิกได้รับการอย่างสะดวกรวดเร็วและเท่าเทียมกัน (ค่าเฉลี่ย 4.23) เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก 5 ประเด็น คือ (1) สมาชิกได้รับทราบรายละเอียดในสัญญาที่ขังเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 4.11) (2) วิธีการคัดเลือกสมาชิกมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.09) (3) วิธีการรับสมัครสมาชิกมีความเหมาะสม(ค่าเฉลี่ย 3.94) (4) มีการประชุมชี้แจงและให้ความรู้เกี่ยวกับ โครงการธนาคารพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.88) (5) มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 3.34)

4.1 วิธีการรับสมัครสมาชิกมีความเหมาะสม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 56.93 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมาเห็นด้วยมากที่สุดเท่ากับเห็นด้วยปานกลาง (ร้อยละ 20.44) ร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อยที่สุด และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.94)

4.2 วิธีการคัดเลือกสมาชิกมีความเหมาะสม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 47.45 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 31.39) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 20.44 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.09)

4.3 ดำเนินการตามแผนกักขังเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ทันต่อฤดูกาลเพาะปลูก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.26 เห็นด้วยระดับมากที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 40.88) เห็นด้วยมาก ร้อยละ 13.14 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 0.73 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.30)

4.4 เจ้าหน้าที่ให้บริการสมาชิกด้วยความสุภาพเรียบร้อย พบว่าเกษตรกรร้อยละ

47.45 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 41.61) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 9.49 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.27)

4.5 สมาชิกได้รับทราบรายละเอียดในสัญญากู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างเพียงพอ

พบว่าเกษตรกรร้อยละ 48.18 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 32.12) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 18.25 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 4.11)

4.6 มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่าเกษตรกรร้อยละ

34.31 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 26.28) เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 14.60 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 2.92 เห็นด้วยน้อยที่สุด และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.34)

4.7 มีการประชุมชี้แจงและให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว พบว่า

เกษตรกรร้อยละ 40.15 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 29.20) เห็นด้วยปานกลาง ร้อยละ 27.01 เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 2.19 เห็นด้วยน้อยที่สุด และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 3.88)

4.8 การให้บริการเกษตรกรสะดวก รวดเร็ว และเท่าเทียมกัน พบว่าเกษตรกรร้อยละ

51.82 เห็นด้วยระดับมาก รองลงมา (ร้อยละ 36.50) เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 10.22 เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 1.46 เห็นด้วยน้อย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 4.23)

สรุปความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดนครราชสีมา ด้านต่างๆ เกี่ยวกับข้อกำหนดของโครงการฯ และการดำเนินงานของโครงการฯ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงตามตาราง

ตารางที่ 4.6 สรุปผลความคิดเห็นของเกษตรกรในการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน

ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	ลำดับ ที่
1. ข้อกำหนดของโครงการฯ	4.16	0.839	เห็นด้วยมาก	
1.1 ด้านที่ทำการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว	4.12	0.810	เห็นด้วยมาก	3
1.2 ด้านวัตถุประสงค์	4.23	0.833	เห็นด้วยมากที่สุด	1
1.3 ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและข้อกำหนด	4.14	0.876	เห็นด้วยมาก	2
2. การดำเนินกิจกรรมโครงการฯ	4.08	0.839	เห็นด้วยมาก	
2.1 ด้านบทบาท/ภารกิจที่ได้ดำเนินการมา	4.07	0.806	เห็นด้วยมาก	2
2.2 ด้านคณะกรรมการ	4.00	0.899	เห็นด้วยมาก	3
2.3 ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว	4.23	0.850	เห็นด้วยมากที่สุด	1
2.4 ด้านการบริหารงาน	4.02	0.801	เห็นด้วยมาก	4
รวม	4.11	0.839	เห็นด้วยมาก	

จากตารางที่ 4.6 สรุปความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยกับการดำเนินงานของโครงการฯ ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.11) เมื่อพิจารณาแต่ละส่วนคือ 1) ส่วนที่เกี่ยวกับข้อกำหนดของโครงการฯ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยกับข้อกำหนดของโครงการฯ ระดับมาก (ร้อยละ 4.16) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยระดับมากที่สุด คือ ด้านวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ย 4.23) และเกษตรกรเห็นด้วยระดับมาก 2 ด้าน คือ (1) ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและข้อกำหนด (ค่าเฉลี่ย 4.14) (2) ด้านที่ทำการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 4.12) 2) ส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมของโครงการฯ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยกับการดำเนินกิจกรรมโครงการฯ ระดับมาก (ร้อยละ 4.08) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยระดับมากที่สุด คือ ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว (ร้อยละ 4.23) และเกษตรกรเห็นด้วยระดับมาก 3 ด้าน คือ (1) ด้านบทบาท/ภารกิจที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา (ค่าเฉลี่ย 4.07) (2) ด้านคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 4.00) (3) ด้านการบริหารงาน (ค่าเฉลี่ย 4.02)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการฯ

4.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา โดยศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของโครงการฯ ทั้ง 7 ด้าน แบ่งเป็น ด้านที่เป็นข้อกำหนดของโครงการฯ ประกอบด้วย 1. ด้านที่ทำการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว 2. ด้านวัตถุประสงค์ 3. ด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ และด้านที่เป็นการทำงานโครงการฯ ประกอบด้วย 1. ด้านบทบาท/ภารกิจ ที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา 2. ด้านคณะกรรมการ 3. ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว 4. ด้านการบริหารงานโครงการฯ โดยใช้คำถามที่มีลักษณะประเมินค่า (rating scale) ความรุนแรงของปัญหา 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย แล้วจัดระดับความรุนแรงของปัญหา(เห็นด้วย)ตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	รุนแรงในระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	รุนแรงในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	รุนแรงในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	รุนแรงในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	รุนแรงในระดับมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังนี้

4.1.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาของข้อกำหนดของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาของข้อกำหนดในการดำเนินงานของโครงการฯ

N = 137

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
1. ปัญหาด้านที่ทำการธนาคารพันธุ์ข้าว						1.89	น้อย
						0.943	
1.1 สถานที่ตั้งโครงการฯไม่เหมาะสม	6 (4.38)	5 (3.65)	13 (9.49)	47 (34.31)	66 (48.18)	1.82 1.045	น้อย
1.2 การคมนาคมไม่สะดวก	3 (2.19)	3 (2.19)	18 (13.14)	42 (30.66)	71 (51.82)	1.72 0.929	น้อยที่สุด
1.3 พื้นที่ให้บริการไม่เพียงพอ	1 (0.73)	3 (2.19)	22 (16.06)	64 (46.72)	47 (31.34)	1.88 0.805	น้อย
1.4 สถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เหมาะสม	4 (2.92)	8 (5.84)	30 (21.90)	56 (40.88)	39 (28.47)	2.14 0.994	น้อย

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

N = 137

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
2. ปัญหาด้านวัตถุประสงค์โครงการ						1.82	น้อย
						0.849	
2.1 วัตถุประสงค์ไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการ	0 (0.00)	4 (2.92)	18 (13.14)	42 (30.66)	73 (53.28)	1.66 0.817	น้อยที่สุด
2.2 การไม่ได้รับทราบวัตถุประสงค์โครงการ	1 (0.73)	4 (2.92)	34 (24.82)	62 (45.26)	36 (26.28)	2.07 0.833	น้อย
2.3 บริหารงานไม่สอดคล้องวัตถุประสงค์	2 (1.46)	7 (5.11)	13 (9.49)	60 (43.80)	55 (40.15)	1.84 0.901	น้อย
2.4 บริหารงานไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์	1 (0.73)	5 (3.65)	14 (10.22)	51 (37.23)	66 (48.18)	1.72 0.848	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

N = 137

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
3. ปัญหาด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไข						1.94	น้อย
						0.926	
3.1 ระยะเวลาส่งใช้คืนเมล็ดพันธุ์ต้นทุนไม่เหมาะสม	2 (1.46)	6 (4.38)	13 (9.49)	51 (37.23)	65 (47.45)	1.75 0.906	น้อยที่สุด
3.2 การให้กู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ยทำให้โครงการขาดรายได้	4 (2.92)	3 (2.19)	36 (26.28)	58 (42.34)	36 (26.28)	2.13 0.930	น้อย
3.3 เกษตรกรที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ แต่ทำนาในพื้นที่ไม่มีสิทธิ์ในการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์	2 (1.46)	4 (2.92)	34 (24.82)	50 (36.50)	47 (34.31)	2.01 0.920	น้อย
3.4 ไม่ได้รับทราบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างเพียงพอ	4 (2.92)	2 (1.46)	24 (17.52)	51 (37.23)	56 (40.88)	1.88 0.948	น้อย

จากตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของข้อกำหนดในการดำเนินงานของ
โครงการธนาคารพันธุ์ข้าว
ปรากฏดังนี้

1. ปัญหาด้านที่ทำการธนาคารพันธุ์ข้าว ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่ามี
ปัญหาด้านที่ทำการธนาคารพันธุ์ข้าวในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.89) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า
เกษตรกรเห็นว่าปัญหาด้านที่ทำการธนาคารพันธุ์ข้าวระดับน้อยที่สุด คือ การเดินทางไปทำการ
ไม่สะดวก (ค่าเฉลี่ย 1.72) เกษตรกรเห็นว่าปัญหาด้านที่ทำการธนาคารพันธุ์ข้าวระดับน้อย 3
ประเด็น คือ (1) สถานที่ตั้งโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 1.82) (2) พื้นที่
ให้บริการไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 1.88) (3) สถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.14)
โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1 สถานที่ตั้งธนาคารพันธุ์ข้าวไม่เหมาะสม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 48.18 เห็นว่า
มีปัญหาในระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 34.31) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 9.49 เห็นว่ามีปัญหา
ปานกลาง ร้อยละ 4.38 เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด และร้อยละ 3.65 เห็นว่ามีปัญหาน้อย โดยค่าเฉลี่ย
ความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.82)

1.2 การเดินทางไปทำการโครงการไม่สะดวก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 51.82
เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 30.66) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 13.14 เห็นว่ามี
ปัญหาปานกลาง และเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาน้อยเท่ากับ มีปัญหาน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.19) โดย
ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.72)

1.3 ที่ทำการโครงการไม่มีพื้นที่ให้บริการไม่เพียงพอ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 46.72
เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 31.34) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 16.06 เห็นว่ามี
ปัญหาปานกลาง ร้อยละ 2.19 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 0.73 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดย
ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.88)

1.4 สถานที่เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เหมาะสม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 40.88
เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 28.47) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 21.90 เห็นว่ามี
ปัญหาปานกลาง ร้อยละ 5.84 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดย
ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.14)

2. ปัญหาด้านวัตถุประสงค์ ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่าปัญหาด้าน
วัตถุประสงค์ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.82) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่าเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหา
ด้านวัตถุประสงค์ในระดับน้อยที่สุด 2 ประเด็น คือ (1) วัตถุประสงค์ไม่ตรงกับปัญหาและความ
ต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.66) (2) บริหารงานไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ย 1.72) เกษตรกรเห็นว่า

มีปัญหาด้านวัตถุประสงค์ในระดับน้อย 2 ประเด็น คือ (1) บริหารงานไม่สอดคล้องตาม วัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ย 1.84) (2) เกษตรกรไม่ได้รับทราบวัตถุประสงค์โครงการฯ (ค่าเฉลี่ย 2.07) โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 53.28 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 30.66) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 13.14 เห็นว่ามี ปัญหาปานกลาง และร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามาก โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ใน ระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.66)

2.2 การไม่ได้รับทราบวัตถุประสงค์โครงการฯ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.26 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 26.28) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 24.82 เห็นว่ามี ปัญหาปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 0.73 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดย ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.07)

2.3 บริหารงานไม่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 43.80 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อยรองลงมา (ร้อยละ 40.15) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 9.49 เห็นว่ามีปัญหา ปานกลาง ร้อยละ 5.11 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 1.46 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดยค่าเฉลี่ย ความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.84)

2.4 บริหารงานไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 48.18 เห็นว่ามี ปัญหาระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 37.23) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 10.22 เห็นว่ามีปัญหา ปานกลาง ร้อยละ 3.65 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 0.73 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดยค่าเฉลี่ย ความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.72)

3. ปัญหาด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และข้อกำหนด ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่า มีปัญหาด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและข้อกำหนดในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.94) เมื่อพิจารณาราย ประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นว่า มีปัญหาด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและข้อกำหนดในระดับน้อยที่สุด คือ ระยะเวลาส่งใช้คืนเมล็ดพันธุ์ต้นทุนไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 1.75) เกษตรกรเห็นว่า มีปัญหาด้าน หลักเกณฑ์ เงื่อนไขและข้อกำหนดในระดับน้อย 3 ประเด็น คือ (1) ไม่ได้ทราบหลักเกณฑ์และ เงื่อนไขการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 1.88) (2) เกษตรกรที่มีภูมิภานานอกพื้นที่แต่ ทำนาในพื้นที่ไม่มีสิทธิ์ในการกู้ยืมเมล็ด พันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 2.01) (3) การกู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ย ทำให้โครงการฯขาดรายได้ โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 ระยะเวลาส่งใช้คืนเมล็ดพันธุ์ต้นทุนไม่เหมาะสม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 47.45 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 37.23) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 9.49 เห็นว่ามี

ปัญหาปานกลาง ร้อยละ 4.38 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 1.46 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.75)

3.2 การให้กู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ยทำให้นักวิชาการขาดรายได้ พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 42.34 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อย รองลงมา เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุดเท่ากับมีปัญหาปานกลาง (ร้อยละ 26.28) ร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด และร้อยละ 2.19 เห็นว่ามีปัญหามาก โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.13)

3.3 เกษตรกรที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ตำบลบ้านหัน แต่ทำนาในพื้นที่ไม่มีสิทธิ์ในการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 36.50 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 34.31) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 24.82 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 1.46 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.01)

3.4 ไม่ได้รับทราบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์อย่างเพียงพอ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 40.88 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 37.23) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 17.52 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด และร้อยละ 1.46 เห็นว่ามีปัญหามาก โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.88)

4.1.2 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ

N = 137

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
1. ด้านบทบาท/ภารกิจ						1.88	น้อย
						0.878	
1.1 การสมัครสมาชิกโครงการมีความยุ่งยาก	4 (2.92)	2 (1.46)	13 (9.49)	53 (38.69)	65 (47.45)	1.74 0.910	น้อยที่สุด
1.2 การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่โปร่งใส	2 (1.46)	5 (3.65)	18 (13.14)	64 (46.72)	48 (35.04)	1.90 0.868	น้อย
1.3 การอนุมัติกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เป็นธรรม	1 (0.73)	4 (2.92)	18 (13.14)	41 (29.93)	73 (53.28)	1.68 0.865	น้อยที่สุด
1.4 ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการฯ	3 (2.19)	1 (0.73)	26 (18.98)	62 (45.26)	45 (32.85)	1.94 0.864	น้อย
1.5 ไม่มีการจัดให้มีการประชุมสมาชิก	3 (2.19)	5 (3.65)	26 (18.98)	63 (45.99)	40 (29.20)	2.04 0.911	น้อย
1.6 ไม่มีการแจ้งผลการดำเนินงานโครงการฯ	1 (0.73)	5 (3.65)	28 (20.44)	61 (45.54)	42 (30.66)	1.99 0.853	น้อย

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N = 137

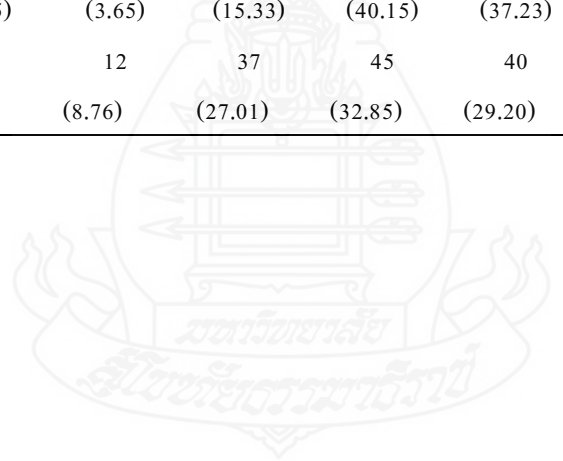
ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
2. ปัญหาด้านคณะกรรมการ						2.02	น้อย
						0.982	
2.1 ไม่กำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการ	5 (3.65)	8 (5.84)	35 (25.55)	48 (35.04)	41 (29.93)	2.18 1.045	น้อย
2.2 ไม่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือก คณะกรรมการ	4 (2.92)	5 (3.65)	22 (16.06)	61 (44.53)	45 (32.85)	1.99 0.951	น้อย
2.3 การคัดเลือกคณะกรรมการไม่โปร่งใส	4 (2.92)	3 (2.19)	19 (13.87)	51 (37.23)	60 (43.80)	1.83 0.952	น้อย
2.4 สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือก คณะกรรมการ	3 (2.19)	12 (8.76)	36 (26.28)	44 (32.12)	42 (30.66)	2.20 1.042	น้อย
2.5 การบริหารงานของคณะกรรมการขาด ความน่าเชื่อถือ	1 (0.73)	5 (3.65)	16 (11.68)	53 (38.69)	62 (45.26)	1.76 0.853	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N = 137

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
2.6 คณะกรรมการไม่มีความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว	5 (3.65)	5 (3.65)	21 (15.33)	55 (40.15)	51 (37.23)	1.96 1.003	น้อย
2.7 คณะกรรมการไม่จัดทำบัญชีทางการเงินให้สมาชิกได้รับทราบ	3 (2.19)	12 (8.76)	37 (27.01)	45 (32.85)	40 (29.20)	2.22 1.034	น้อย

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N = 137

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
3. ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว						1.74	น้อยที่สุด
						0.950	
3.1 เมล็ดพันธุ์คุณภาพไม่ดี	10 (7.30)	1 (0.73)	9 (6.57)	43 (31.39)	74 (50.01)	1.76 1.115	น้อยที่สุด
3.2 เมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอต่อการกู้ยืม	5 (3.65)	6 (4.38)	12 (8.76)	48 (35.04)	66 (48.18)	1.80 1.021	น้อยที่สุด
3.3 การส่งมอบเมล็ดพันธุ์ข้าวล่าช้า	2 (1.46)	5 (3.65)	11 (8.03)	56 (40.88)	63 (45.99)	1.74 0.868	น้อยที่สุด
3.4 ได้รับความรู้ข้าวไม่ตรงตามความต้องการ	5 (3.65)	4 (2.92)	10 (7.30)	39 (28.47)	79 (57.66)	1.66 0.995	น้อยที่สุด
3.5 สมาชิกผู้กู้ยืมไม่มารับเมล็ดพันธุ์ข้าวตามกำหนด	0 (0.00)	4 (2.92)	10 (7.30)	51 (37.23)	72 (52.55)	1.61 0.751	น้อยที่สุด

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N = 137

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา*					ค่าเฉลี่ย**	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	
4. ด้านการบริหารงาน						2.03	น้อย
						0.993	
4.1 เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ	2 (1.46)	2 (1.46)	18 (13.14)	61 (44.53)	54 (39.42)	1.81 0.827	น้อย
4.2 ขาดเจ้าหน้าที่ติดตามการดำเนินงานของโครงการฯ	3 (2.19)	4 (2.92)	33 (24.09)	54 (39.42)	43 (31.39)	2.05 0.934	น้อย
4.3 สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานและการดำเนินงานของคณะกรรมการ	4 (2.92)	21 (15.33)	29 (21.17)	43 (31.39)	40 (29.20)	2.31 1.136	น้อย
4.4 การประชุมชี้แจงโครงการแต่ละครั้งสมาชิกบางรายขาดการประชุม	4 (2.92)	8 (5.84)	30 (21.90)	56 (40.88)	39 (28.47)	2.14 0.994	น้อย
4.5 เจ้าหน้าที่ชี้แจงโครงการไม่ละเอียดเพียงพอ	3 (2.19)	4 (2.92)	19 (13.87)	50 (36.50)	61 (44.53)	1.82 0.933	น้อย

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

N = 137

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา*					ค่าเฉลี่ย** ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความ
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
4.6 เจ้าหน้าที่ไม่มีการแจ้งเตือนกำหนดการ ชำระค่ากู้ยืม เมล็ดพันธุ์ล่วงหน้า	4 (2.92)	4 (2.92)	23 (16.79)	53 (38.70)	53 (38.70)	1.93 0.967	น้อย
4.7 สมาชิกผู้กู้ยืมไม่สามารถชำระค่ากู้ยืมเมล็ด พันธุ์ได้เนื่องจาก ประสบภัยทางธรรมชาติ	5 (3.65)	5 (3.65)	30 (21.90)	34 (24.80)	53 (38.70)	2.16 1.165	น้อย

หมายเหตุ* ความหมายของระดับความรุนแรงของปัญหา

- 5 หมายถึง รุนแรงในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง รุนแรง ในระดับมาก
- 3 หมายถึง รุนแรงในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง รุนแรงในระดับน้อย
- 1 หมายถึง รุนแรงในระดับน้อยที่สุด

**ความหมายของระดับค่าเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง รุนแรงในระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง รุนแรงในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง รุนแรงในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง รุนแรง ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง รุนแรงในระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ปรากฏดังนี้

1. ด้านบทบาท/ภารกิจ ที่ดำเนินการที่ผ่านมา ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่า มีปัญหา ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.88) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เกษตรกรเห็นว่า มีปัญหาระดับน้อยที่สุด 2 ประเด็น คือ (1) การอนุมัติกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เป็นธรรม(ค่าเฉลี่ย 1.68) (2) การสมัครสมาชิกโครงการมีความยุ่งยาก(ค่าเฉลี่ย 1.74) เกษตรกรเห็นว่า มีปัญหาระดับน้อย 4 ประเด็น คือ (1) การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่โปร่งใส(ค่าเฉลี่ย 1.90) (2) ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการ (ค่าเฉลี่ย 1.94) (3) ไม่มีการแจ้งผลการดำเนินงาน โครงการฯ(ค่าเฉลี่ย 1.99) (4) ไม่มีการจัดประชุมสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.04) โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1 การรับสมัครสมาชิกโครงการมีความยุ่งยาก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 47.45 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 38.69) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 9.49 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด และร้อยละ 1.46 เห็นว่ามีปัญหามาก โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.74)

1.2 การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่โปร่งใส พบว่าเกษตรกรร้อยละ 46.72 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 35.04) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 13.14 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 3.65 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 1.46 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.90)

1.3 การอนุมัติกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เป็นธรรม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 53.28 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 29.93) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 13.14 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหาหนัก และร้อยละ 0.73 เห็นว่ามีปัญหาหนักที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.68)

1.4 ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการฯ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.26 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 32.85) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 18.98 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 2.19 เห็นว่ามีปัญหาหนักที่สุด และร้อยละ 0.73 เห็นว่ามีปัญหาหนัก โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.94)

1.5 ไม่มีการจัดให้มีการประชุมสมาชิก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.99 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 29.20) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 18.98 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 3.65 เห็นว่ามีปัญหาหนัก และร้อยละ 2.19 เห็นว่ามีปัญหาหนักที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.04)

1.6 ไม่มีการแจ้งผลการดำเนินงานโครงการ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.54 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 30.66) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 20.44 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 3.65 เห็นว่ามีปัญหาหนัก และร้อยละ 0.73 เห็นว่ามีปัญหาหนักที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.99)

2. ปัญหาด้านคณะกรรมการ ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.02) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด คือ การบริหารงานของคณะกรรมการขาดความน่าเชื่อถือ (ค่าเฉลี่ย 1.76) และเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย 6 ประเด็น คือ (1) การคัดเลือกคณะกรรมการไม่โปร่งใส (ค่าเฉลี่ย 1.83) (2) คณะกรรมการไม่มีความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 1.96) (3) ไม่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 1.99) (4) ไม่กำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 2.18) (5) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 2.20) (6) คณะกรรมการไม่มีการจัดทำบัญชีการเงินให้สมาชิกรับทราบ โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 ไม่กำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 35.04 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 29.93) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 25.55 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 5.84 เห็นว่ามีปัญหาหนัก และร้อยละ 3.65 เห็นว่ามีปัญหาหนักที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.18)

2.2 ไม่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการ พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 44.53 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 32.85) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 16.06 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 3.65 เห็นว่ามีปัญหาหนัก และร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหาหนักที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.99)

2.3 การคัดเลือกคณะกรรมการไม่โปร่งใส พบว่าเกษตรกรร้อยละ 43.80 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 37.23) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 13.87 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหาหนักที่สุด และร้อยละ 2.19 เห็นว่ามีปัญหาหนัก โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.83)

2.4 สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 32.12 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 30.66) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 26.28 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 8.76 เห็นว่ามีปัญหาหนัก และร้อยละ 2.19 เห็นว่ามีปัญหาหนักที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.20)

2.5 การบริหารงานของคณะกรรมการขาดความน่าเชื่อถือ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.26 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 38.69) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 11.68 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 3.65 เห็นว่ามีปัญหาหนัก และร้อยละ 0.73 เห็นว่ามีปัญหาหนักที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.76)

2.6 คณะกรรมการไม่มีความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 40.15 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 37.23) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 15.33 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง และเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาหนักเท่ากับมีปัญหาหนักที่สุด (ร้อยละ 3.65) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.96)

2.7 คณะกรรมการไม่จัดทำบัญชีทางการเงินให้สมาชิกได้รับทราบ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 32.85 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 29.20) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 27.01 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 8.76 เห็นว่ามีปัญหาหนัก และร้อยละ 2.19 เห็นว่ามีปัญหาหนักที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.22)

3. ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.74) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 เมล็ดพันธุ์คุณภาพไม่ดี พบว่าเกษตรกรร้อยละ 50.01 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 31.39) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 7.30 เห็นว่ามีปัญหาหนักที่สุด

ร้อยละ 6.57 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง และร้อยละ 0.73 เห็นว่ามีปัญหามาก โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.76)

3.2 เมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอต่อการกักขัง พบว่าเกษตรกรร้อยละ 48.18 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 35.04) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 8.76 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 4.38 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 3.65 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.80)

3.3 การส่งมอบเมล็ดพันธุ์ข้าวล่าช้า พบว่าเกษตรกรร้อยละ 45.99 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 40.88) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 8.03 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 3.65 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 1.46 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.74)

3.4 ได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ตรงตามความต้องการ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 57.66 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 28.47) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 7.30 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 3.65 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด และร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามาก โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.66)

3.5 สมาชิกผู้กักขังไม่มารับเมล็ดพันธุ์ข้าวตามกำหนด พบว่าเกษตรกรร้อยละ 52.55 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 37.23) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 7.30 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง และร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามาก โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.61)

4. ปัญหาด้านการบริหารงาน ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.03) และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ในทุกประเด็นเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.1 เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 44.53 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 39.42) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 13.14 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง และ เกษตรกรเห็นว่ามีปัญหามากเท่ากับมีปัญหามากที่สุด (ร้อยละ 1.46) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.81)

4.2 ขาดเจ้าหน้าที่ติดตามการดำเนินงานของโครงการฯ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 39.42 เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 31.39) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 24.09 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 2.19 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.05)

4.3 สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานและการดำเนินงานของ

คณะกรรมการ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 31.39 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 29.20) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 21.17 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 15.33 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.31)

4.4 การประชุมชี้แจงโครงการแต่ละครั้งสมาชิกบางรายขาดการประชุม พบว่าเกษตรกรร้อยละ 40.88 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อย รองลงมา (ร้อยละ 28.47) เห็นว่ามีปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 21.90 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 5.84 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.14)

4.5 เจ้าหน้าที่ชี้แจงโครงการไม่ละเอียดเพียงพอ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 44.53 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 36.50) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 13.87 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 2.92 เห็นว่ามีปัญหามาก และร้อยละ 2.19 เห็นว่ามีปัญหามากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.82)

4.6 เจ้าหน้าที่ไม่มีการแจ้งเตือนกำหนดการชำระค่ากู้ยืมเมล็ดพันธุ์ล่วงหน้า พบว่าเกษตรกรร้อยละ 38.70 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อยที่สุด เท่ากับมีปัญหาน้อย รองลงมา (ร้อยละ 16.79) เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง และเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหามาก เท่ากับมีปัญหามากที่สุด (ร้อยละ 2.92) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 1.93)

4.7 สมาชิกผู้กู้ยืมไม่สามารถชำระค่ากู้ยืมเมล็ดพันธุ์ได้เนื่องจากประสบภัยทางธรรมชาติ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 38.70 เห็นว่ามีปัญหาระดับน้อยที่สุด รองลงมา (ร้อยละ 24.80) เห็นว่ามีปัญหาน้อย ร้อยละ 21.90 เห็นว่ามีปัญหาปานกลาง และเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหามาก เท่ากับมีปัญหามากที่สุด (ร้อยละ 3.65) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 2.16)

สรุปความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานของโครงการธนาคารธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ในด้านต่างๆ เกี่ยวกับข้อกำหนดของโครงการ และการดำเนินกิจกรรมของโครงการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงรายละเอียดตามตาราง

ตารางที่ 4.9 สรุปผลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน

ประเด็นปัญหา	Mean	S.D.	ความหมาย	ลำดับที่
N = 137				
1.ข้อกำหนดของโครงการฯ	1.84	0.898	รุนแรงระดับน้อย	
1.1 ด้านที่ทำการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว	1.87	0.920	รุนแรงระดับน้อย	2
1.2 ด้านวัตถุประสงค์	1.82	0.849	รุนแรงระดับน้อย	1
1.3 ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และข้อกำหนด	1.94	0.926	รุนแรงระดับน้อย	3
2. การดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ	1.92	0.957	รุนแรงระดับน้อย	
2.1 ด้านบทบาท/ภารกิจ ที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา	1.88	0.878	รุนแรงระดับน้อย	2
2.2 ด้านคณะกรรมการ	2.02	0.982	รุนแรงระดับน้อย	3
2.3 ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว	1.74	0.950	รุนแรงระดับน้อยที่สุด	1
2.4 ด้านการบริหารงาน	2.06	1.021	รุนแรงระดับน้อย	4
รวม	1.90	0.932	รุนแรงระดับน้อย	

จากตารางที่ 4.9 สรุปความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า

ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่าการดำเนินงานของโครงการฯ มีปัญหาในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.90) และเมื่อพิจารณาแต่ละส่วน คือ 1) ส่วนที่เกี่ยวกับข้อกำหนดของโครงการฯ พบว่าในภาพรวมเกษตรกร เห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.84) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย 3 ด้าน คือ (1) ด้านวัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ย 1.82) (2) ด้านที่ทำการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 1.87) (3) ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และข้อกำหนด (ค่าเฉลี่ย 1.94) 2) ส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ พบว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว (ค่าเฉลี่ย 1.74) และเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย 3 ด้าน คือ (1) ด้านบทบาท/ภารกิจ ที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา (ค่าเฉลี่ย 1.88) (2) ด้านคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 2.02) (3) ด้านการบริหารงาน (ค่าเฉลี่ย 2.06)

4.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จากการสัมภาษณ์เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกโครงการฯ ในข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินงานโครงการฯ ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตารางที่ 4.10 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.10 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

N = 137

ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านที่ทำการโครงการ		
1. ควรปรับปรุงสถานที่ทำการ โครงการ	4	2.92
ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และข้อกำหนด		
1. ควรลดหย่อนและผ่อนผันการชำระหนี้แก่สมาชิกที่ประสบภัยธรรมชาติ	5	3.65
2. เกษตรกรที่ทำนาในพื้นที่ตำบลบ้านหันทุกคนควรมีสิทธิ์กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว	5	3.65
3. ควรเก็บดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการพัฒนาโครงการฯ	3	2.19
ด้านคณะกรรมการ		
1. ควรคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นคณะกรรมการ	14	10.22
ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว		
1. ควรจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่หลากหลายพันธุ์ให้สมาชิกกู้ยืม	15	10.95
2. ควรลดราคาค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว	8	5.84

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

N = 137

ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการบริหารงาน		
1. ควรดำเนินการอย่างจริงจังกับสมาชิกที่ผิดนัดและไม่ส่งคืนค่า เมล็ดพันธุ์ข้าวต้นทุน	19	13.8
2. ควรจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว	9	6.57
3. ควรจัดให้มีการประชุมสมาชิกบ่อยๆเพื่อรับฟังปัญหาและหา ทางแก้ไข	5	3.65
4. เป็นโครงการฯ ที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร ควรจัดโครงการ ตลอดไป	4	2.92
5. ควรจัดให้มีการรับสมัครสมาชิกอย่างจริงจัง	3	2.19
6. ควรดำเนินงาน โครงการฯ อย่างโปร่งใสและเป็นธรรม	3	2.19

จากตารางที่ 4.10 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการธนาคาร
พันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 13.87 เสนอว่าควร
ดำเนินการอย่างจริงจังกับสมาชิกที่ผิดนัดและไม่ส่งคืนค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวต้นทุน รองลงมา (ร้อยละ
10.95) เสนอว่าควรจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่หลากหลายพันธุ์ไว้ให้สมาชิกกู้ยืม ร้อยละ 10.22 เสนอว่า
ควรคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นคณะกรรมการ ร้อยละ 6.57 เสนอว่า ควรจัด
อบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 5.84 เสนอว่าควรลดราคาค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ
3.65 เสนอว่าเกษตรกรที่ทำนาในพื้นที่ตำบลบ้านหันทุกคนควรมีสหกรณ์กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว ลดหย่อน
และผ่อนผันการชำระหนี้แก่สมาชิกที่ประสบภัยธรรมชาติ และควรจัดให้มีการประชุมสมาชิกบ่อยๆ
เพื่อรับฟังปัญหาและหาทางแก้ไข ร้อยละ 2.92 เสนอว่าควรปรับปรุงสถานที่ทำการโครงการฯ และ
เสนอว่าเป็นโครงการฯ ที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรควรจัดโครงการฯ ตลอดไป ร้อยละ 2.19
เสนอว่าควรลดราคาค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว ควรเก็บดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อใช้เป็น
เงินทุนในการพัฒนาโครงการฯ และเสนอว่าควรดำเนินโครงการอย่างโปร่งใส

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญจำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

1.1.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 **ประชากร** คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 137 คน

1.2.2 **เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล** เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1.2.3 **การวิเคราะห์ข้อมูล** ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1. สภาพทางสังคมของเกษตรกร

เกษตรกรเกือบสามในสี่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.09 ปี ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมและศึกษาดูงานด้านการทำนา มีเพียงส่วนน้อยได้รับการอบรมจากสำนักงานเกษตรอำเภอ และเคยศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปลูกข้าวหอมมะลิ เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการฯ จากการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของชุมชน รองลงมาได้รับการประชุม และจากผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน ตามลำดับ เกษตรกรส่วนใหญ่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ มีเหตุผลมาจากโครงการฯ มีเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพให้กู้ยืม เกินกว่าครึ่งมีเหตุผลมาจากการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยไม่เสียดอกเบี้ย และมีความสะดวกในการติดต่อประสานงาน และเกษตรกรเกือบครึ่งมีเหตุผลในการสมัครเข้าร่วมโครงการฯ มาจากโครงการฯ มีความน่าเชื่อถือ

2. สภาพทางเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

เกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำนา เฉลี่ย 2.23 คน และแรงงานจ้างเฉลี่ย 5.02 คน เกษตรกรส่วนใหญ่จ้างแรงงานเพื่อการเก็บเกี่ยว รองลงมาเพื่อฉีดยากำจัดศัตรูพืช ไถนา หว่านข้าว และใส่ปุ๋ยข้าว ตามลำดับ เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด เฉลี่ย 20.04 ไร่ โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีพื้นที่ปลูกข้าวเป็นของตนเอง มีพื้นที่ปลูกข้าว เฉลี่ย 16.05 ไร่ เกษตรกรส่วนน้อยเช่าพื้นที่ในการปลูกข้าว มีพื้นที่ปลูกข้าว เฉลี่ย 17.14 ไร่ เกษตรกรมีรายได้จากการทำนาเฉลี่ย 78,958.72 บาท ส่วนด้านรายได้อื่นๆ นอกจากการทำนาในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 125,992.70 บาท ด้านหนี้สินเกษตรกรกว่าหนึ่งในสี่ไม่มีหนี้สิน ส่วนอีกเกือบครึ่งมีหนี้สิน น้อยกว่า 100,001 บาท เกษตรกรมีหนี้สิน เฉลี่ย 192,931.37 บาท แหล่งเงินกู้ เกษตรกรเกือบครึ่งกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รองลงมากู้เงินจากสหกรณ์การเกษตร และมีส่วนน้อยกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน เงินกู้นอกระบบ และธนาคารออมสิน

1.3.2 การปลูกข้าวของเกษตรกร

เกษตรกรประมาณสามในสี่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก เกษตรกรเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว โดยปลูกข้าวปีละ 1 ครั้ง และมีประสบการณ์การทำนาเฉลี่ย 30.45 ปี เกษตรกรทั้งหมดปลูกข้าวพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 โดยปลูกข้าวเฉลี่ย 15.80 ไร่ รองลงมาปลูกข้าวพันธุ์เหลืองประทิว เฉลี่ย 11.48 ไร่ แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าวนอกเหนือจากการกู้ยืมที่โครงการฯ แล้ว เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งเก็บเมล็ดพันธุ์เองโดยไม่มีการจัดทำแปลงพันธุ์ และเกือบทั้งหมดไม่มีการทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ มีเพียงส่วนน้อยที่มีการทดสอบความ

งอกโดยวิธีทำแปลงเพาะขนาดเล็ก เกษตรกรเกือบทั้งหมดปลูกข้าวแบบหว่าน โดยใช้อัตราการปลูกข้าวเฉลี่ย 19.56 กิโลกรัมต่อไร่ และมีเกษตรกรส่วนน้อยปลูกข้าวแบบปักดำ โดยใช้อัตราการปลูกเฉลี่ย 7.00 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรได้รับผลผลิตข้าวในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา เฉลี่ย 369.14 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเกษตรกรเกือบครึ่งได้ผลผลิตข้าวน้อยกว่า 5,000 กิโลกรัม รองลงมาเกือบหนึ่งในสี่ได้ผลผลิตข้าวมากกว่า 10,000 กิโลกรัม และได้รับผลผลิตเฉลี่ย 7,564.23 กิโลกรัม แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกข้าว พบว่า เกษตรกรเกินกว่าครึ่งใช้เงินทุนของตัวเอง เกือบครึ่งใช้เงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เกือบหนึ่งในสี่ใช้เงินทุนจากสหกรณ์การเกษตร และมีส่วนน้อยใช้เงินทุนจากกองทุนหมู่บ้าน และจากการกู้ยืมเงินนอกระบบ

1.3.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยกับการดำเนินงานของโครงการฯ ระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน คือ ด้านที่เกี่ยวกับการกำหนดของโครงการฯ และด้านที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นดังนี้

1. ความคิดเห็นต่อข้อกำหนดของโครงการฯ

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อข้อกำหนดของโครงการฯ ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยระดับมาก เรียงลำดับตามความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้ ดังนี้

(1) ด้านวัตถุประสงค์ (2) ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และข้อกำหนด (3) ด้านที่ทำการ โครงการธนาคารพันธุ์ข้าว พิจารณารายด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านวัตถุประสงค์ ปรากฏว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ (1) ทำให้มีแหล่งกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ได้อย่างเพียงพอ (2) ทำให้เกษตรกรมีหลักประกันในอาชีพการทำนามากขึ้น (3) เพื่อให้เกษตรกรได้รับความเป็นธรรมในการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว และเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก คือ วัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการทำให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มเพื่อสะท้อนปัญหา

1.2 ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและข้อกำหนด ปรากฏว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ (1) สมาชิกต้องเป็นเกษตรกรที่มีอาชีพทำนา (2) หากพันกำหนดส่งใช้ค่าเมล็ดพันธุ์ ต้นทุนให้คิดอัตราดอกเบี้ยตามที่กฎหมายกำหนด (3) หากสมาชิกประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติให้คณะกรรมการพิจารณาผ่อนผันการชำระหนี้ เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก 5 ประเด็น คือ (1) ให้

ส่งใช้ค่าเมล็ดพันธุ์ต้นทุนเป็นเงินสดโดยไม่คิดอัตราดอกเบี้ย (2) ให้ส่งใช้เมล็ดพันธุ์ต้นทุนภายในวันที่ 31 มีนาคม ของปีถัดไป (3) ให้กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง (4) กำหนดให้สมาชิกต้องเป็นเกษตรกรที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ตำบลบ้านหัน (5) อัตรากู้ยืม 20 กิโลกรัมต่อไร่ รายละเอียดไม่เกิน 1,000 กิโลกรัม

1.3 ด้านที่ทำการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ปรากฏว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด คือ สถานที่ตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก 5 ประเด็น คือ (1) ช่องทางการบริการสะดวกรวดเร็ว (2) เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถ (3) มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ (4) มีป้ายสัญลักษณ์ที่ทำการชัดเจน และ (5) มีการประชาสัมพันธ์จุดบริการ

2. ความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ

ความคิดเห็นของเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ ในภาพรวมพบว่า เกษตรกรเห็นด้วยระดับมาก เรียงลำดับตามความคิดเห็นจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ (1) ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว (2) ด้านบทบาท/ภารกิจที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา (3) ด้านคณะกรรมการ (4) ด้านการบริหารงาน พิจารณาเป็นรายด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ (1) เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตจากแหล่งที่เชื่อถือได้ (2) เมล็ดพันธุ์ข้าวมีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการกู้ยืมของสมาชิก (3) ข้าวเปลือกที่ผลิตได้มีคุณภาพดีขึ้น (4) ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากโครงการแล้วได้ ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น และเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก 2 ประเด็น คือ (1) เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ตรงตามความต้องการของสมาชิก (2) ราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวมีความยุติธรรม

2.2 ด้านบทบาท/ภารกิจที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา ปรากฏว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ (1) มีการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้สมาชิกกู้ยืม (2) การดำเนินการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก 7 ประเด็น คือ (1) เป็นศูนย์กลางของการรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้สมาชิกกู้ยืม (2) มีการวางแผนและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวสู่เกษตรกรเป้าหมายในชุมชนที่ดี (3) มีการดำเนินการรับสมัครสมาชิกโครงการอย่างทั่วถึง (4) การกำหนดจำนวนและชนิดเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นไปตามมติที่ประชุม (5) มีการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการแก่เกษตรกร (6) มีการประชุมใหญ่สมาชิกปีละ 1 ครั้ง (7) มีการรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง

2.3 ด้านคณะกรรมการ ปรากฏว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 7 ประเด็น คือ (1) มีการจัดทำบัญชีการเงินถูกต้องตามความเป็นจริง (2) การบริหารงานมีความโปร่งใส (3) คณะกรรมการประกอบด้วยประธานและคณะกรรมการจำนวน 5 คน (4) คณะกรรมการบริหารงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (5) คณะกรรมการเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญเรื่องเมล็ดพันธุ์ข้าว (6) คณะกรรมการมีวาระ 4 ปี ไม่เกิน 2 วาระ (7) สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการ

2.4 ด้านการบริหารงาน ปรากฏว่าเกษตรกรในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ (1) ดำเนินการตามแผนการกักขังเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ทันต่อฤดูกาลเพาะปลูก (2) เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพเรียบร้อย (3) สมาชิกได้รับบริการอย่างสะดวกรวดเร็วและเท่าเทียมกัน เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก 5 ประเด็น คือ (1) สมาชิกได้รับทราบรายละเอียดในสัญญากักขังเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างเพียงพอ (2) วิธีการคัดเลือกสมาชิกมีความเหมาะสม (3) วิธีการรับสมัครสมาชิกมีความเหมาะสม (4) มีการประชุมชี้แจงและให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว (5) มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว

1.3.4 ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน

ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่าในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่าการทำงานของโครงการฯ มีปัญหาระดับน้อย เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน คือ ด้านที่เกี่ยวกับข้อกำหนดของโครงการฯ และด้านที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับข้อกำหนดของโครงการ

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาของข้อกำหนดของโครงการฯ ในภาพรวมพบว่า เกษตรกรเห็นว่า มีปัญหาระดับน้อย เรียงลำดับความคิดเห็นจากน้อยไปมาก ได้ดังนี้ (1) ด้านวัตถุประสงค์ (2) ด้านที่ทำการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว (3) ปัญหาด้านหลักเกณฑ์เงื่อนไข และข้อกำหนด พิจารณาเป็นรายด้านได้ดังนี้

1.1 ปัญหาด้านวัตถุประสงค์ ปรากฏว่า ในภาพรวมประชากรเห็นด้วยกับความรุนแรงของปัญหาระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ประชากรเห็นด้วยกับความรุนแรงระดับน้อยที่สุด 2 ประเด็น คือ (1) วัตถุประสงค์ไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการ (2) บริหารงานไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ประชากรเห็นด้วยกับความรุนแรงระดับน้อย 2

ประเด็น คือ (1) บริหารงานไม่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (2) เกษตรกรไม่ได้รับทราบวัตถุประสงค์โครงการฯ

1.2 ปัญหาด้านที่ทำการธนาคารพันธุ์ข้าว ปรากฏว่า ในภาพรวมประชากรเห็นด้วยกับความรุนแรงของปัญหาระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ประชากรเห็นด้วยกับความรุนแรงระดับน้อยที่สุด คือ การเดินทางไปที่ทำการไม่สะดวก ประชากรเห็นด้วยกับความรุนแรงระดับน้อย 4 ประเด็น คือ (1) เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ (2) สถานที่ตั้งโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวไม่เหมาะสม (3) พื้นที่ให้บริการไม่เพียงพอ (4) สถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เหมาะสม

1.3 ปัญหาด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และข้อกำหนด ปรากฏว่า ในภาพรวมประชากรเห็นด้วยกับความรุนแรงของปัญหาระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ประชากรเห็นด้วยกับความรุนแรงระดับน้อยที่สุด คือ ระยะเวลาส่งใช้คืนเมล็ดพันธุ์คืนทุนไม่เหมาะสม ประชากรเห็นด้วยกับความรุนแรงระดับน้อย 3 ประเด็น คือ (1) ไม่ได้ทราบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างเพียงพอ (2) เกษตรกรที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่แต่ทำนาในพื้นที่ไม่มีสิทธิ์ในการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว (3) การกู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ยทำให้โครงการฯขาดรายได้

2. ปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของโครงการฯ ในภาพรวมพบว่า เกษตรกรเห็นว่าปัญหาระดับน้อย เรียงลำดับความคิดเห็นจากน้อยไปมาก ได้ดังนี้ (1) ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว (2) ด้านบทบาท/ภารกิจ ที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา (3) ด้านคณะกรรมการ (4) ด้านการบริหารงาน พิจารณาเป็นรายด้านได้ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่าปัญหาระดับน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ในทุกประเด็นเกษตรกรเห็นว่าปัญหาระดับน้อยที่สุด

2.2 ด้านบทบาท/ภารกิจ ที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่าปัญหาระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า เกษตรกรเห็นว่าปัญหาระดับน้อยที่สุด 2 ประเด็น คือ (1) การอนุมัติกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เป็นธรรม (2) การสมัครสมาชิกโครงการมีความยุ่งยาก เกษตรกรเห็นว่าปัญหาระดับน้อย 4 ประเด็น คือ (1) การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่โปร่งใส (2) ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการ (3) ไม่มีการแจ้งผลการดำเนินงานโครงการฯ (4) ไม่มีการจัดประชุมสมาชิก

2.3 ปัญหาด้านคณะกรรมการ ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยว่ามีปัญหาในระดับน้อยที่สุด คือ การบริหารงานของคณะกรรมการขาดความน่าเชื่อถือ และเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย 6 ประเด็น คือ (1) การคัดเลือกคณะกรรมการไม่โปร่งใส (2) คณะกรรมการไม่มีความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว (3) ไม่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการ (4) ไม่กำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการ (5) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการ (6) คณะกรรมการไม่มีการจัดทำบัญชีการเงินให้สมาชิกรับทราบ

2.4 ปัญหาด้านการบริหารงาน ปรากฏว่า ในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ในทุกประเด็นเกษตรกรเห็นว่ามีปัญหาในระดับน้อย

1.3.5 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

1. ด้านที่ทำการธนาคารพันธุ์ข้าว เกษตรกร เสนอว่า ควรปรับปรุงสถานที่ทำการโครงการฯ
2. ด้านหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และข้อกำหนด เกษตรกร เสนอว่า ควรลดหย่อนและผ่อนผันการชำระหนี้แก่สมาชิกที่ประสบภัยธรรมชาติ เกษตรกรที่ทำนาในพื้นที่ตำบลบ้านหันทุกคนควรมีสิทธิ์กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว มากที่สุด รองลงมาคือ ควรเก็บดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการพัฒนาโครงการฯ
3. ด้านคณะกรรมการ เกษตรกร เสนอว่า ควรคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นคณะกรรมการ
4. ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว เกษตรกร เสนอว่า ควรจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่หลากหลายพันธุ์ให้สมาชิกกู้ยืม มากที่สุด รองลงมาคือ ควรลดราคาค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว
5. ด้านการบริหารงาน เกษตรกร เสนอว่า ควรดำเนินการอย่างจริงจังกับสมาชิกที่ผิดนัดและไม่ส่งคืนค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวต้นทุน มากที่สุด รองลงมาคือ ควรจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว ควรจัดให้มีการประชุมสมาชิกบ่อยๆเพื่อรับฟังปัญหาและหาทางแก้ไข ควรดำเนินงานโครงการฯ อย่างโปร่งใสและเป็นธรรม และมีประชากรบางส่วน เสนอว่า ควรจัดให้มีการรับสมัครสมาชิกอย่างจริงจัง และเป็นโครงการฯ ที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร ควรจัดโครงการตลอดไป

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีข้ออภิปรายในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

1. เพศ อายุ และระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.09 ปี และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิวัฒน์ เอ็งไพบูลย์ (2552 : 65 - 66) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.25 ปี และจบการศึกษาระดับประถมศึกษา

2. แรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำนา ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำนาเฉลี่ย 2.23 คน ใกล้เคียงกับ แวดตา กุณทล (2551:44 – 46) ที่พบว่า มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการทำนาเฉลี่ย 2.22 คน

3. หนี้สิน จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สิน โดยมีแหล่งกู้เงินที่สำคัญ คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์การเกษตร สอดคล้องกับ พรเลิศ ฉลาดคิด(2547:44) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร

4. การได้รับการอบรมและศึกษาดูงาน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมและศึกษาดูงานด้านการทำนา และส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารของโครงการฯ จากทางการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายและจากการประชุมมากที่สุด ดังนั้นคณะกรรมการโครงการฯ ควรประสานงานกับสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอสนับสนุนวิทยากร เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าวและการทำงานหรือนำเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานในสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาด้านเกษตรเนื่องจากเป็นแหล่งความรู้และวิทยากรใหม่ๆ เพื่อให้เกษตรกรได้รับความรู้มากขึ้น

2.2 การผลิตข้าวของเกษตรกร

1. ลักษณะอาชีพ และประสบการณ์การทำงาน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีประสบการณ์ในการทำงานมาก สอดคล้องกับ อุ่น เทียนศรี (2546:77 – 78) ที่ได้ศึกษาเรื่องการตัดสินใจต่อการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรจังหวัดนครสวรรค์ที่ได้รายงานว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่จะมีอายุมากและมีอาชีพทำนา เนื่องจากมีประสบการณ์อยู่บางส่วนและประกอบกับการทำนาอย่างเดิมมีค่าใช้จ่ายสูงและความเสี่ยง

2. วิธีการปลูกข้าว พบว่าเกษตรกรปลูกข้าวแบบนาหว่าน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้อัตราการหว่านข้าวเฉลี่ย 19.56 กิโลกรัมต่อไร่ สอดคล้องกับสำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว (2557) “องค์ความรู้เรื่องข้าว” แนะนำว่าข้าวนาหว่านควรใช้อัตราในการหว่านที่ ไร่ 15 – 20 กิโลกรัมต่อไร่

2.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน อำเภอเสลภูมิ จังหวัดนครราชสีมา

1. ด้านที่ทำการโครงการ พบว่า ภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยระดับมาก ซึ่งประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุดคือ สถานที่ตั้งโครงการฯ ตั้งอยู่ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อาจมีเหตุผลจากเกษตรกรเห็นว่ามีความสะดวกในการเดินทาง และการติดต่อประสานงาน เนื่องจากที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหันตั้งอยู่จุดศูนย์กลางของพื้นที่ตำบล และมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการ เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร อุปกรณ์เครื่องเขียนต่างๆ

2. ด้านหลักเกณฑ์เงื่อนไข และข้อกำหนด พบว่า ภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยระดับมาก ซึ่งประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด คือ 1) สมาชิกต้องเป็นเกษตรกรที่มีอาชีพทำนา อาจมีเหตุผลมาจากการที่เกษตรกรในพื้นที่ตำบลบ้านหันบางส่วนขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ มีรายได้จากการทำนาค่อนข้างน้อย เมื่อโครงการฯ ให้เกษตรกรกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยไม่คิดอัตราดอกเบี้ย เกษตรกรจึงเห็นว่ากลุ่มเป้าหมายของสมาชิกโครงการฯ ควรเป็นเกษตรกรที่มีอาชีพทำนา 2) หากสมาชิกประสบภัยธรรมชาติให้คณะกรรมการพิจารณาผ่อนผันการชำระหนี้ เนื่องจากเกษตรกรมีประสบการณ์การทำนามานาน ทำให้รู้ว่าพื้นที่ปลูกข้าวของตนประสบภัยธรรมชาติบ่อยๆ

3. ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว พบว่า ภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยระดับมากที่สุด ซึ่งประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด คือ เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตจากแหล่งที่เชื่อถือได้ อาจมีเหตุผลมาจากเกษตรกรที่เคยปลูกข้าวโดยใช้เมล็ดพันธุ์ที่คัดเมล็ดพันธุ์เก็บไว้เอง และซื้อจากเพื่อนบ้านแล้ว เกษตรกรได้รับผลผลิตข้าวน้อยกว่า และคุณภาพด้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับเมล็ดพันธุ์ข้าวจากโครงการฯ ซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานราชการ

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน อำเภอเสลภูมิ จังหวัดนครราชสีมา

1. ปัญหาด้านที่ทำการโครงการฯ เกษตรกรเห็นว่า สถานที่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เหมาะสม เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมากกว่าประเด็นอื่นๆ อาจเนื่องจากโครงการฯ เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ที่หอประชุมอเนกประสงค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน ทำให้เกิดความไม่สะดวกเมื่อ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหันมีการใช้ห้องประชุมทำกิจกรรมด้านอื่นๆ

2. ด้านบทบาท/ภารกิจที่ได้ดำเนินการมา เกษตรกรเห็นว่า โครงการไม่มีการจัดประชุมสมาชิก เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมากกว่าประเด็นอื่นๆ อาจมีเหตุผลมาจากการที่สมาชิกมีความต้องการโอกาสในการมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานของโครงการฯ

3. ด้านการบริหารงาน เกษตรกรเห็นว่า โครงการขาดเจ้าหน้าที่ติดตามการดำเนินงาน เป็นปัญหาที่มีความรุนแรง โดยปัญหาต่างๆ ที่มีอาจเนื่องมาจากโครงการฯ มีการจัดตั้งและดำเนินงานได้ไม่นาน และโครงการมีลักษณะเป็นกลุ่มที่จัดตั้งอย่างไม่เป็นทางการ ระเบียบข้อบังคับ บทบาทหน้าที่ และการบริหารงานโครงการฯ บางประเด็นจึงไม่ครอบคลุม คณะกรรมการควรดำเนินการจัดประชุมสมาชิกเพื่อชี้แจงและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อไป

4. ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการฯ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เสนอแนะให้ดำเนินการอย่างจริงจังกับสมาชิกที่ผัดผ่อนและไม่ส่งคืนค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวคืนทุน เนื่องจากพบว่ามีเกษตรกรบางรายส่งคืนค่าเมล็ดพันธุ์เกินระยะเวลาที่โครงการฯ กำหนด และบางรายค้างชำระค่าเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งอาจเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้กับเกษตรกรผู้รายอื่นๆ ปฏิบัติตาม และเกษตรกรเสนอว่าควรคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นคณะกรรมการ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรเห็นว่าคณะกรรมการชุดปัจจุบันบางคนไม่มีความรู้ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวและการทำนา จึงอาจไม่เข้าใจถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร

3. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ พบว่ามีประเด็นสำคัญควรเสนอแนะไว้ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการโครงการฯ มีดังนี้

1) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรเสนอแนะว่าควรจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่หลากหลายพันธุ์ให้สมาชิกกู้ยืม ดังนั้น คณะกรรมการโครงการฯ จึงควรทำการศึกษาเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์อื่นๆ ที่มีความเหมาะสมและตรงตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อพิจารณาและวางแผนการดำเนินงานของโครงการฯ ต่อไป

2) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรมและศึกษาดูงานด้านการทำนา ดังนั้น คณะกรรมการโครงการฯ ควรส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมและให้

ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าวและการปลูกทำนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ให้แก่เกษตรกร

3) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมาก ดังนั้น คณะกรรมการ โครงการฯ จึงควรส่งเสริมการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนผู้ปลูกข้าว และทำการฝึกอบรมให้ความรู้ ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำนา เพื่อให้เกิดความรู้และเตรียมความพร้อมในการสู่ระบบการผลิตอย่างมีคุณภาพของเกษตรกรต่อไปในอนาคต

4) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สิน และกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์การเกษตรเป็นหลัก คณะกรรมการโครงการฯ จึงควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาชิกโครงการฯ โดยการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อเป็นกองทุนสำหรับให้สมาชิกที่ขาดแคลนทุนทรัพย์กู้ยืมเพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการทำนา

5) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรบางส่วนเสนอว่าควรดำเนินการอย่างจริงจังกับสมาชิกที่ผิดนัดและไม่ส่งคืนค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวต้นทุน คณะกรรมการโครงการฯ จึงควรจัดตั้งฝ่ายติดตามทวงหนี้ค่าเมล็ดพันธุ์ และดำเนินการทางกฎหมายกับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของโครงการฯ

6) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารของโครงการฯ ผ่านทางเสียงตามสายของชุมชนมากที่สุด จึงควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของโครงการฯ ผ่านทางเสียงตามสายของชุมชน และสร้างสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพิ่มเติม เช่น วารสาร แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร มีดังนี้

1) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรเกินกว่าครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ดังนั้น เกษตรกรจึงควรหมั่นศึกษาหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพของตนเอง

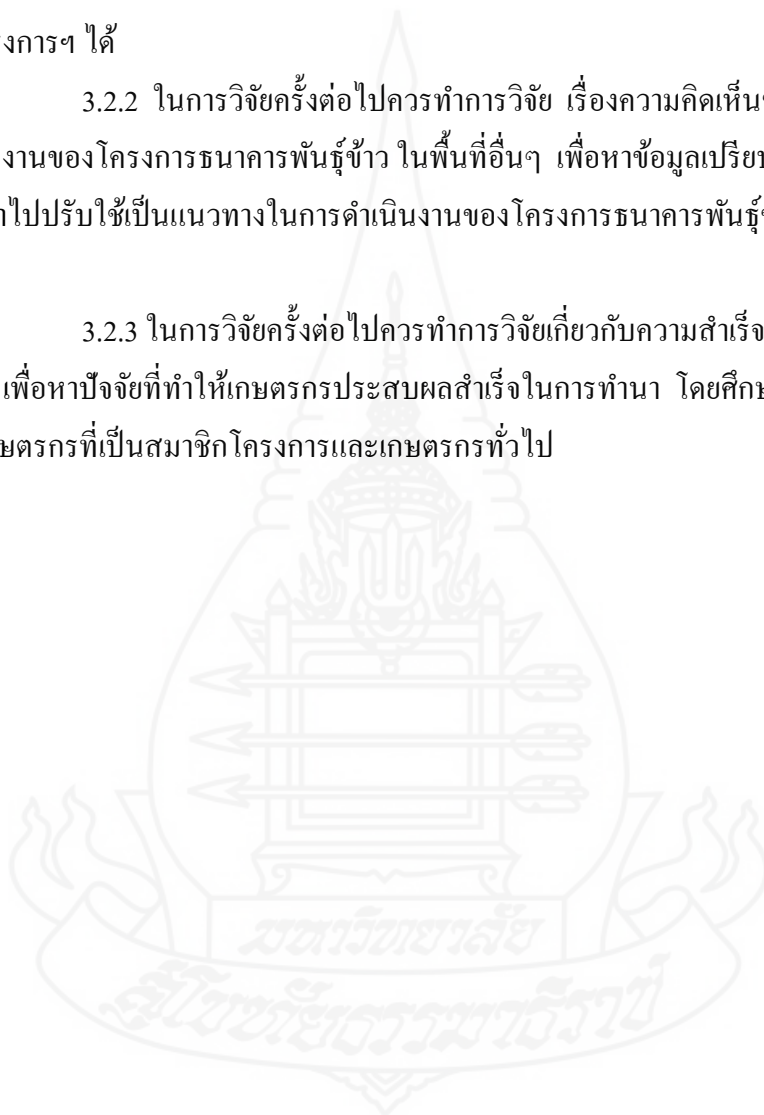
2) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรเกือบสองในสามเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในการเพาะปลูกเองและซื้อจากเพื่อนบ้าน และเกือบทั้งหมดไม่มีการทดสอบความงอก ดังนั้น เกษตรกรจึงควรเลือกเก็บเมล็ดพันธุ์จากแปลงนาที่มีความอุดมสมบูรณ์ และไม่ควรใช้เมล็ดพันธุ์ปลูกข้าวเกินกว่า 2 ปี ซึ่งจะส่งผลให้ความบริสุทธิ์ของเมล็ดพันธุ์ลดลง และเกษตรกรควรเลือกซื้อเมล็ดพันธุ์จากแหล่งที่มีความเชื่อถือได้

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัย เรื่องความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ช้ำในพื้นที่เดิมเนื่องจากเป็นโครงการฯ ที่มีการดำเนินงานต่อเนื่องหลายปี เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของเกษตรกร และคณะกรรมการโครงการฯ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการฯ ได้

3.2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัย เรื่องความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อหาข้อมูลเปรียบเทียบ และสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวในพื้นที่ต่างๆ ต่อไป

3.2.3 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จในการทำนาของเกษตรกร เพื่อหาปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรประสบผลสำเร็จในการทำนา โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการและเกษตรกรทั่วไป

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

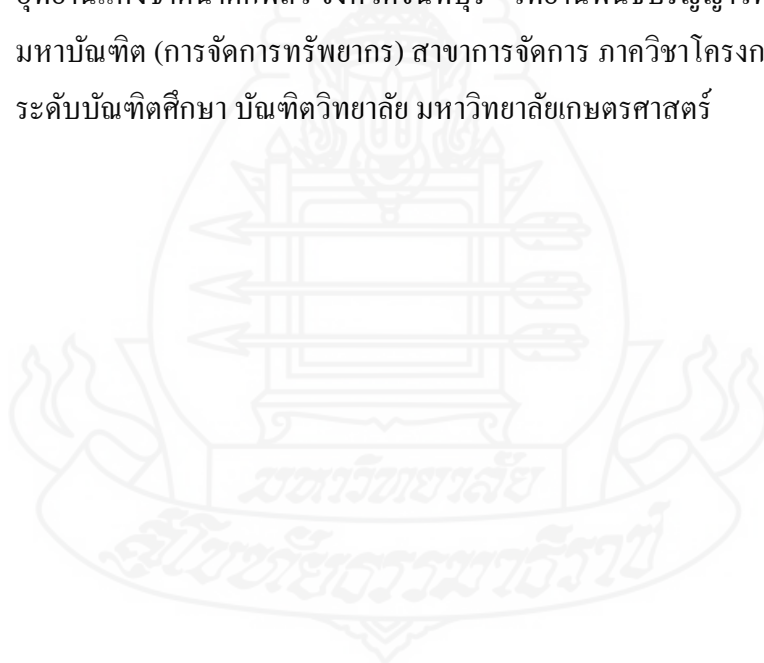
บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาที่ดิน (2548) “มหัศจรรย์พันธุ์ดิน:กลุ่มชุดดินสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจของไทย ”
 คั่นคืน วันที่ 15 มิถุนายน 2557 จาก
<http://www.ebook.lib.ku.ac.th/index.php/component/content/article/948>
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2540) “ลักษณะของเมล็ดพันธุ์ดี” ใน เอกสารประกอบการฝึกอบรม
 หลักสูตรวิทยาการเมล็ดพันธุ์ หน้า 4 กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและ
 สหกรณ์
- โครงการธนาคารข้าว (2557) “แนวพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการธนาคารข้าว” คั่นคืนวันที่ 15
 มิถุนายน 2557 จาก <http://www.slideshare.net/andew-babybox/ss-15696423>
 _____ . (2557) “โครงการตามพระราชดำริ” คั่นคืนวันที่ 15 มิถุนายน 2557 จาก
<https://web.ku.ac.th/king72/2539/kaset4.htm>
- จงจันทร์ ดวงจันทร์ (2529) การตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเมล็ดพันธุ์ คั่นคืนวันที่ 20
 มิถุนายน 2557 จาก <http://opac.phuket.psu.ac.th/BibDetail.aspx?bibno=4027>
- นวลละออง อรรถรังสรรค์ และคณะ (2555) “การจัดการธนาคารข้าวชุมชนบ้านหินปูน
 ตำบลเขว้าใหญ่ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม” คั่นคืนวันที่ 15 ตุลาคม
 2557 จาก
[http://www.kpi.msu.ac.th/upload/ag_tor_ref.../ag_3_in_2.1.3_82\(2555\).pdf](http://www.kpi.msu.ac.th/upload/ag_tor_ref.../ag_3_in_2.1.3_82(2555).pdf)
- บุญมา แสงดี และคณะ “ความคิดเห็นของนักวิชาการและการยอมรับของเกษตรกรต่อมาตรการ
 อนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่โครงการหลวง” คั่นคืนวันที่ 20 มิถุนายน 2557 จาก
http://www.dnp.go.th/watershed/knowledge_files/conservation_fullpaper.pdf
- ประมวล สุวรรณมณี (2550) “คิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการเพิ่มศักยภาพการ
 ผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีสู่ตลาดโลกในจังหวัดร้อยเอ็ด กรณีศึกษาอำเภोजตุ
 พักตร์พิมาณ” ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์การพัฒน
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
- ประวิตร ชูศรี (2542) “ความรู้ความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการกักจัดขยะมูลฝอย
 บริเวณชายหาดชะอ่า จังหวัดเพชรบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

- ประหยัด ไชยสิงห์ (2551) “ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์บริการและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองสารเดช อำเภอหนองม่วง จังหวัด
ลพบุรี” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(ส่งเสริมการเกษตร) สาขาส่งเสริม
การเกษตร ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พชันี เขยจรรยา เมตตา วิวัฒน์านุกูล และถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ (2541) *แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์*
กรุงเทพมหานคร เอลโล่การพิมพ์
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531) “การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการบริหาร” อ้างถึงใน สุนันทา อ่อนรัมย์
(2548 : 6) “ความคิดเห็นของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการให้บริการ
ของรถไฟฟ้ามหานคร” ปัญหาพิเศษ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
- มูลนิธิขวัญข้าว (2557) “ความสำคัญของข้าว” ค้นคืนวันที่ 15 มีนาคม 2557 จาก
www.khaokwan.org/improving.htm
- รุ่งกานต์ ไชยฮ้อย (2548) “ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนเกษตรกรข้าว
ในจังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(ส่งเสริมการเกษตร)
ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัยขอนแก่น(อัครสำเนา)
- วิวัฒน์ เอื่องไพบูลย์ (2552) “ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์เมล็ด
พันธุ์ข้าวพะเยา” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริม
การเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- วิไล ปาละวิสุทธิ์ (2549) *เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเชิงพาณิชย์ พิมพ์ครั้งที่ 2*
กรุงเทพมหานคร กิจรุ่งเรือง
- วิไลภรณ์ ชนกนำชัย (2557) “การปลูกข้าวขาวดอกมะลิ” ค้นคืนวันที่ 20 กรกฎาคม 2557 จาก
www.eto.ku.ac.th/neweto/e-book/plant/rice/rice.pdf
- แววตา กุณฑล (2551) “ความพึงพอใจต่อการใช้น้ำหมักชีวภาพ พด.2 ของเกษตรกรผู้ทำนา อำเภอ
บ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ศิริพร คงเจริญเชตร์ (2549) “สภาพการผลิตและความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข
15 ของสมาชิกแปลงขยายพันธุ์ข้าวนครราชสีมา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา”
วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- สุนทร ตรงด้านกลาง (2549) “ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการเพาะปลูกข้าวโดยใช้เครื่องปักดำ” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สำนักงานเกษตรอำเภอสีคิ้ว กรมส่งเสริมการเกษตร (2555) *แบบรายงานข้อมูล การเกษตรประจำตำบล อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ประจำปี 2555*
สำนักงานเกษตรอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
- สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าว (2557) “ยุทธศาสตร์การผลิตและการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว ปี 2555 – 2559” ค้นคืนวันที่ 5 มิถุนายน 2557 จาก
<http://brs.ricethailand.go.th/images/pdf/55-59.pdf>
- สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว (2557) “องค์ความรู้เรื่องข้าว” ค้นคืนวันที่ 10 มิถุนายน 2557 จาก <http://brrd.in.th/rkb/management/index.php-file=content.php&id=2.htm>
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน (2555) “แผนพัฒนาสามปี” (อัดสำเนา)
_____. (2554) “โครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา” (อัดสำเนา)
- อรุณ เทียนศรี (2546) “การตัดสินใจต่อการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรจังหวัด นครสวรรค์” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริม การเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อนา อนาวีโล (2542) “ความคิดเห็นของปลัดอำเภอที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัด นครราชสีมา” อ้างถึงใน ชีรเบศร์ เก่งธัญญะชีพ (2544 : 18) “ปัจจัยที่มีผลต่อความ คิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตก พลิ้ว จังหวัดจันทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการ) สาขา การจัดการ ภาควิชาโครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เอกสงวน ชูวิสิฐกุล (2544) *เทคโนโลยีการผลิตข้าวพันธุ์ดี* กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการเกษตร
- Berelson and Steiner (ม.ม.ป.) อ้างถึงใน พัทธนี เขยจรยา , เมตตา วิวัฒนานุกูล และ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ (2541 : 124) ใน *แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์* กรุงเทพมหานคร เอลโล่การ พิมพ์ (1988)

- Best, J.W. (1997) *“Research in Education”* อ้างถึงใน ซีริเบสร์ เก่งชัยชูชีพ (2544 : 17)
 “ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน โดยรอบพื้นที่
 อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว จังหวัดจันทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
 มหบัณฑิต(การจัดการทรัพยากร) สาขาการจัดการทรัพยากร ภาควิชาโครงการสห
 วิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- Oskamp (1997) *“Attitude and Opinion”* อ้างถึงใน ซีริเบสร์ เก่งชัยชูชีพ (2544 : 17-18)
 “ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน โดยรอบพื้นที่
 อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว จังหวัดจันทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
 มหบัณฑิต(การจัดการทรัพยากร) สาขาการจัดการทรัพยากร ภาควิชาโครงการสห
 วิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- Zadrozny (1959) *“Dictionary of Social Science”* อ้างถึงใน ซีริเบสร์ เก่งชัยชูชีพ (2544 : 18)
 “ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน โดยรอบพื้นที่
 อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว จังหวัดจันทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
 มหบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร) สาขาการจัดการ ภาควิชาโครงการสหวิทยาการ
 ระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เลขที่.....

วันที่สัมภาษณ์...../...../.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

เรื่อง

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน เพื่อนำไปใช้ในการจัดทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น ไม่มีเจตนาไขผูกพันอื่นและไม่ทำให้เกิดผลเสียหายใดๆ

2. คำตอบจากการสัมภาษณ์จะใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาเท่านั้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อคำถามตามความเป็นจริง หรือตามความคิดเห็นของท่าน

3. แบบสัมภาษณ์การวิจัยเรื่องนี้มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

ตอนที่ 2 การผลิตข้าวของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ

4. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

ตอนที่ 1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

คำชี้แจง ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบฟัง แล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ( )

หน้าข้อความที่ต้องการ หรือเติมข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้

ตอนที่ 1.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร

1. เพศ ( ) 1.ชาย ( ) 2.หญิง

2. อายุ .....ปี

3. ระดับการศึกษา

- ( ) 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ ( ) 5.ปริญญาตรี
 ( ) 2. ประถมศึกษาปีที่ 6 ( ) 6. อื่นๆ โปรดระบุ.....
 ( ) 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
 ( ) 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย

4. ท่านเคยได้รับการอบรมการพัฒนาอาชีพ ด้านการทำนาหรือไม่

- ( ) 1. เคย ระบุ.....
 ( ) 2. ไม่เคย

5. ท่านเคยไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำนา นอกพื้นที่ทำการเพาะปลูกของตนเองหรือไม่

- ( ) 1. เคย ระบุ.....
 ( ) 2. ไม่เคย

6. แหล่งข้อมูลข่าวสารด้านการทำนาที่ท่านได้รับ(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. โทรทัศน์ ( ) 5.เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน
 ( ) 2.วิทยุ ( ) 6.เพื่อนบ้าน/ญาติ
 ( ) 3.หนังสือพิมพ์ ( ) 7.ผู้นำท้องถิ่น
 ( ) 4.เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ( ) 8.อื่นๆ(ระบุ).....

7. เหตุผลในการตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิก โครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ได้รับเมล็ดพันธุ์ที่ดี
 ( ) 2. มีความสะดวกในการติดต่อประสานงาน
 ( ) 3. มีความน่าเชื่อถือเนื่องจากมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน
 ( ) 4. การกั๊ยมเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยไม่คิดอัตราดอกเบี้ย
 ( ) 5. อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

1. ขนาดพื้นที่ปลูกข้าว

- ( ) 1. พื้นที่ทั้งหมด จำนวน.....ไร่ ( ) 2. พื้นที่ตนเอง จำนวน.....ไร่
 ( ) 3. พื้นที่เช่า จำนวน.....ไร่
 ( ) 4. อื่นๆ ระบุ(.....) จำนวน.....ไร่

2. จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำนา(รวมตัวท่านเองด้วย) จำนวน .....คน
3. แรงงานจ้างเพื่อทำนา จำนวน..... คน จ้างเพื่อ
- ( ) 1. ไถนา
- ( ) 2. หว่านข้าว
- ( ) 3. ใส่ปุ๋ย
- ( ) 4. ฝึดยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช
- ( ) 5. อื่นๆ ระบุ .....
4. รายได้จากการทำงานในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา.....บาท
5. รายได้อื่นๆ นอกเหนือจากการทำนาในรอบปีที่ผ่านมา.....บาท
6. ปัจจุบันท่านมีหนี้สินหรือไม่
- ( ) 1. ไม่มีหนี้สิน
- ( ) 2. มีหนี้สิน(ระบุ)
- จำนวน..... บาท
- กู้จากแหล่งใด.....

ตอนที่ 2 การผลิตข้าวของเกษตรกร

1. ท่านทำนาเป็นอาชีพหลักหรือไม่
- ( ) 1. เป็นอาชีพหลัก
- ( ) 2. ไม่เป็นอาชีพหลัก
2. ระบบการทำนาของท่าน
- ( ) 1. ทำนาอย่างเดียว ปีละ 1 ครั้ง ( ) 2. ทำนาอย่างเดียว ปีละ 2 ครั้ง
- ( ) 3. ทำนาและปลูกพืชอื่นสลับ (ระบุชนิดพืชที่นำมาปลูกสลับ).....
- ( ) 4. อื่นๆ (ระบุ).....
3. ท่านมีประสบการณ์การทำนา
- ( ) 1. ต่ำกว่า 20 ปี ( ) 2. 20 - 29 ปี
- ( ) 3. 30 - 39 ปี ( ) 3. 40 ปี ขึ้นไป

4. ชนิดพันธุ์ข้าวที่ปลูกในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา(เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ขาวดอกมะลิ จำนวน.....ไร่
 ( ) 2. เหลืองประทิว จำนวน.....ไร่
 ( ) 3. ปทุมธานี จำนวน.....ไร่
 ( ) 4. อื่นๆ(ระบุ)..... จำนวน.....ไร่

5. เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูกได้มาจากที่ใด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ทางราชการ ระบุแหล่ง.....
 ( ) 2. เก็บเมล็ดพันธุ์เอง โดยมีการจัดทำแปลงพันธุ์
 ( ) 3. เก็บเมล็ดพันธุ์เอง โดยไม่มีการจัดทำแปลงพันธุ์
 ( ) 4. ซื้อจากเพื่อนบ้าน
 ( ) 5. อื่นๆ (ระบุ).....

6. มีการทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ก่อนนำไปปลูกหรือไม่

- ( ) 1. ไม่มี
 ( ) 2. มี (ระบุวิธีการ).....

7. วิธีการปลูก

- ( ) 1. แบบปักดำ อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้.....กก./ไร่
 ( ) 2. แบบหว่าน อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้.....กก./ไร่
 ( ) 3. อื่นๆ(ระบุ).....อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้.....กก./ไร่

8. ผลผลิตที่ได้จากการปลูกข้าวในฤดูกาลเพาะปลูกที่ผ่านมา จำนวนทั้งหมด.....

กิโลกรัม

จำนวนต่อไร่.....กิโลกรัม

9. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกข้าว(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ทุนตนเอง ( ) 5.ญาติ
 ( ) 2. ทุนจาก ธ.ก.ส. ( ) 6. ทุนจากแหล่งแหล่งอื่นๆ (ระบุ.....)
 ( ) 3. ทุนจากสหกรณ์การเกษตร
 ( ) 4. นายทุนท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน โดยกำหนดเป็นระดับความคิดเห็น ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ความหมาย
5	= เห็นด้วยมากที่สุด
4	= เห็นด้วยมาก
3	= เห็นด้วยปานกลาง
2	= เห็นด้วยน้อย
1	= เห็นด้วยน้อยที่สุด

คำชี้แจง ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบฟัง แล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็น

ตอนที่ 3.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อข้อกำหนดของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหันในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ด้านที่ทำการโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว					
1.1 การมีสถานที่ตั้งอยู่ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน					
1.2 มีป้าย สัญลักษณ์บอกสถานที่ทำการชัดเจน					
1.3 มีการประชาสัมพันธ์บอกจุดบริการ					
1.4 มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ เช่น ที่นั่งรอรับบริการ, น้ำดื่ม					
1.5 มีช่องทางให้บริการที่สะดวกและรวดเร็ว					
1.6 เจ้าหน้าที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในงานที่ให้บริการ					

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหันในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
2. ด้านวัตถุประสงค์					
2.1 โครงการทำให้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลบ้านหันมีแหล่งกู่ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีอย่างเพียงพอ					
2.2 โครงการทำให้เกษตรกรผู้ทำนาเกิดการรวมกลุ่มเพื่อสะท้อนปัญหาและความต้องการ					
2.3 โครงการทำให้เกษตรกรได้รับความเป็นธรรมในการกู่ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว					
2.4 โครงการทำให้เกษตรกรมีหลักประกันในการประกอบอาชีพทำนามากขึ้น					
3. ด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้					
3.1 กำหนดให้สมาชิกเป็นเกษตรกรที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ตำบลบ้านหัน					
3.2 กำหนดให้สมาชิกเป็นเกษตรกรที่มีอาชีพทำนา					
3.3 การกำหนดหลักเกณฑ์การขาดคุณสมบัติในการเป็นสมาชิก เช่น ย้ายที่อยู่ไปอยู่ที่ตำบลอื่น					
3.4 กำหนดให้สมาชิกโครงการกู่ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ 1 ครั้ง/ปี					
3.5 กำหนดให้สมาชิกกู่ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวตามขนาดพื้นที่ทำนาในอัตราไม่เกิน ไร่ละ 20 กก. และไม่เกินรายละ 1,000 กก.					
3.6 กำหนดให้ส่งใช้เมล็ดพันธุ์ต้นทุน หลังการเก็บเกี่ยว ไม่เกินวันที่ 31 มีนาคม ของปีถัดไป					
3.7 กำหนดให้ส่งใช้เมล็ดพันธุ์ต้นทุนเป็นเงินสดตามราคาเมล็ดพันธุ์ ณ วันทำสัญญา กู่ยืม โดยไม่คิดดอกเบี้ย					
3.8 หากสมาชิกไม่ส่งใช้เมล็ดพันธุ์ต้นทุนตามกำหนด ให้คิดดอกเบี้ยผิดนัดตามที่กฎหมายกำหนด					
3.9 หากสมาชิกไม่สามารถส่งคืนเมล็ดพันธุ์ต้นทุนได้ อันเนื่องมาจากสาเหตุ ภัยธรรมชาติ กำหนดให้ขึ้นอยู่กับพิจารณาของคณะกรรมการ					

ตอนที่ 3.2 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารข้าวตำบลบ้านหัน

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหันในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ด้านบทบาท/ภารกิจ ที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา					
1.1 เป็นศูนย์กลางของการรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีเพื่อการกระจายให้แก่สมาชิกผู้ยืม					
1.2 มีการวางแผนและการกระจายพันธุ์ดีไปสู่เกษตรกรเป้าหมายในชุมชนที่ดี					
1.3 มีการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการฯ แก่เกษตรกร					
1.4 มีการดำเนินการรับสมัครสมาชิกโครงการฯ อย่างทั่วถึง					
1.5 มีการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้สมาชิกธนาคารฯ ผู้ยืม					
1.6 การพิจารณาและดำเนินการให้กู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นไปตามตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของโครงการฯ					
1.7 การกำหนดจำนวน และชนิดของเมล็ดพันธุ์ที่ให้สมาชิกผู้ยืมแต่ละครั้งเป็นไปตามมติที่ประชุมโครงการฯ					
1.8 มีการรายงานผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง					
1.9 มีการจัดให้มีการประชุมใหญ่สมาชิก ปีละ 1 ครั้ง					
1.10 สามารถบริหารจัดการโครงการฯ ได้อย่างความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้					
2. ด้านคณะกรรมการ					
2.1 มีคณะกรรมการบริหารงานโครงการฯ ประกอบด้วยประธาน และกรรมการ จำนวน 5 คน					
2.2 คณะกรรมการดำรงตำแหน่ง 4 ปี ไม่เกิน 2 วาระ					
2.3 คณะกรรมการสามารถบริหารงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ					
2.4 สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการ					
2.5 คณะกรรมการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญเรื่องข้าว					
2.6 คณะกรรมการบริหารงานด้วยความโปร่งใส					
2.7 มีการจัดทำบัญชีการเงินถูกต้องตามความเป็นจริง					

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการดำเนินงานของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหันในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
3. ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว					
3.1 ราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ทำสัญญากู้ยืมมีความยุติธรรม					
3.2 เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผลิตจากแหล่งที่เชื่อถือได้					
3.3 เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ตรงตามความต้องการของสมาชิก					
3.4 เมล็ดพันธุ์ข้าวมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการกู้ยืมของสมาชิก					
3.5 ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากโครงการฯ แล้วได้รับผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น					
3.6 ข้าวเปลือกที่ผลิตได้มีคุณภาพดีกว่าเดิมที่เคยผลิตได้					
4. ด้านการบริหารงาน					
4.1 วิธีการรับสมัครสมาชิกมีความเหมาะสม					
4.2 วิธีการคัดเลือกสมาชิกมีความเหมาะสม					
4.3 ดำเนินการตามแผนกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ทันต่อฤดูกาลเพาะปลูก					
4.4 เจ้าหน้าที่ให้บริการสมาชิกด้วยความสุภาพเรียบร้อย					
4.5 สมาชิกได้รับทราบรายละเอียดในสัญญากู้ยืมเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างเพียงพอ					
4.6 มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว					
4.7 มีการประชุมชี้แจงและให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว					
4.8 การให้บริการเกษตรกรสะดวก รวดเร็ว และเท่าเทียมกัน					

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

คำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน ได้กำหนดเป็นระดับความรุนแรงของปัญหา ดังนี้

ระดับความรุนแรงของปัญหา		ความหมาย
5	=	มากที่สุด
4	=	มาก
3	=	ปานกลาง
2	=	น้อย
1	=	น้อยที่สุด

คำชี้แจง ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบฟัง แล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็น และเติมข้อความในข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 4.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อข้อกำหนดของโครงการธนาคารพันธุ์ข้าวตำบลบ้านหัน

ประเด็น	ระดับความรุนแรงของปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
1. ปัญหาด้านที่ทำการธนาคารพันธุ์ข้าว						
1.1 สถานที่ตั้งธนาคารพันธุ์ข้าวไม่เหมาะสม						
1.2 การเดินทางไปทำการโครงการฯไม่สะดวก						
1.3 ที่ทำการโครงการฯมีพื้นที่ให้บริการไม่เพียงพอ						
1.4 สถานที่เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่เหมาะสม						
2. ปัญหาด้านวัตถุประสงค์โครงการ						
2.1 วัตถุประสงค์ไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการ						
2.2 การไม่ได้รับทราบวัตถุประสงค์โครงการฯ						
2.3 บริหารงานไม่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์						
2.4 บริหารงานไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์						
3. ปัญหาด้านหลักเกณฑ์และเงื่อนไข						
3.1 ระยะเวลาส่งใช้คืนเมล็ดพันธุ์ต้นไม่เหมาะสม						
3.2 การให้กู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ยทำให้ธนาคารฯขาดรายได้						

ประเด็น	ระดับความรุนแรงของปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
3.3 เกษตรกรที่มีภูมิลำเนานอกพื้นที่ แต่ทำนาในพื้นที่ที่ไม่มีสิทธิ์ในการกู้ยืมเมล็ดพันธุ์						
3.4 ไม่ได้รับทราบหลักเกณฑ์ เงื่อนไขการกู้ยืมเพียงพอ						

ตอนที่ 4.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการดำเนินกิจกรรมโครงการธนาคารพันธุ์ข้าว ตำบลบ้านหัน

ประเด็น	ระดับความรุนแรงของปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
1. ด้านบทบาท/ภารกิจ						
1.1 การสมัครสมาชิกโครงการมีความยุ่งยาก						
1.2 กระบวนการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่โปร่งใส						
1.3 การพิจารณาอนุมัติกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ไม่เป็นธรรม						
1.4 ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการ						
1.5 ไม่มีการจัดให้มีการประชุมสมาชิกโครงการ						
1.6 ไม่มีการแจ้งผลการดำเนินงานโครงการ						
2. ปัญหาด้านคณะกรรมการ						
2.1 ไม่กำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการ						
2.2 ไม่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการ						
2.3 การคัดเลือกคณะกรรมการไม่โปร่งใส						
2.4 สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการ						
2.5 การบริหารงานของคณะกรรมการขาดความน่าเชื่อถือ						

ประเด็น	ระดับความรุนแรงของปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	5	4	3	2	1	
2.6 คณะกรรมการไม่มีความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว						
2.7 คณะกรรมการไม่จัดทำบัญชีทางการเงินแจ้งสมาชิก						
3. ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว						
3.1 เมล็ดพันธุ์คุณภาพไม่ดี						
3.2 เมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอต่อการกู้ยืม						
3.3 การส่งมอบเมล็ดพันธุ์ข้าวล่าช้า						
3.4 ได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ตรงตามความต้องการ						
3.5 สมาชิกผู้กู้ยืมไม่มารับเมล็ดพันธุ์ข้าวตามกำหนด						
4. ด้านการบริหารงาน						
4.1 เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ						
4.2 ขาดเจ้าหน้าที่ติดตามการดำเนินงานของโครงการ						
4.3 สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานและการดำเนินงานของคณะกรรมการ						
4.4 การประชุมชี้แจงโครงการแต่ละครั้งสมาชิกบางรายขาดการประชุม						
4.5 เจ้าหน้าที่ชี้แจงโครงการไม่ละเอียดเพียงพอ						
4.6 เจ้าหน้าที่ไม่มีการแจ้งเตือนกำหนดการชำระค่ากู้ยืม เมล็ดพันธุ์ล่วงหน้า						
4.7 สมาชิกผู้กู้ยืมไม่สามารถชำระค่ากู้ยืมเมล็ดพันธุ์ได้เนื่องจาก ประสบภัยทางธรรมชาติ						

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงในความร่วมมือน่าอย่างดียิ่งของท่าน

นายก้าจัด โทรัตน์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายกำจัด โทรัตน์
วัน เดือน ปีเกิด	26 กุมภาพันธ์ 2522
สถานที่เกิด	อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2544
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดนครราชสีมา
ตำแหน่ง	นักบริหารงานการเกษตร

